

Přínosy a rizika hostitelské péče pohledem vychovatelů dětských domovů

Dohnalová Sabina

Bakalářská práce
2019/2020

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Sabina Dohnalová
Osobní číslo:	H17586
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální pedagogika
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	Přínosy a rizika hostitelské péče pohledem vychovatelů dětských domovů

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblastí sociálně-právní ochrany dětí, náhradní výchovy a hostitelské péče.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního šetření formou rozhovorů.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- BLAHUTOVÁ, Michaela a Dagmar ZEZULOVÁ. Hostitelská péče a příprava k ní: odborná metodika. Tigris spol. s.r.o. Zlín, 2011. ISBN 978-9788086062.
- GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1788-3.
- Dobry pěstoun: náhradní rodinná péče v ČR. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2018. ISBN 978-80-907053-2-6.
- ŠVARŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
- ZEZULOVÁ, Dagmar. Pěstounská péče a adopce. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0065-9.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Radana Kroutilová Nováková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **4. října 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2020**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 22. ledna 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval.
V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užití-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3).

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat paní Mgr. Radaně Kroutilové Novákové, Ph.D. za cenné rady a připomínky, které mi při vypracování naší bakalářské práce poskytovala a za cenný čas, který mi při vypracování věnovala.

Mé poděkování patří i paní vychovatelkám, které mi umožnily zrealizovat rozhovory a podělily se o jejich cenné zkušenosti. V neposlední řadě děkuji rodině a přátelům za podporu.

ABSTRAKT

Abstrakt česky

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou hostitelské péče pohledem oslovených vychovatelů, pracujících ve vybraných dětských domovech.

Práce je členěna na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se zaměřuje na vysvětlení klíčových teoretických východisek souvisejících s problematikou hostitelské péče a přibližuje oblasti sociálně právní ochrany dítěte, náhradní a ústavní výchovy a samotnou hostitelskou péči a její legislativní rámec.

Druhá část práce se zabývá empirickým výzkumem. Na problém hostitelské péče je zde nahlíženo pohledem vychovatelů, pracujících ve vybraných dětských domovech. Pro zjištění názorů a zkušeností vychovatelů s hostitelskou péčí byly využity polostrukturované rozhovory. Zjistili jsme, že vychovatelé vnímají hostitelkou péči jako velmi přínosnou pro děti, nicméně je problém v nedostatečné osvětě této oblasti a s tím spojeno málo realizací HP.

Naše zjištění lze využít jako osvětu pro dětské domovy i širokou veřejnost, která může pomoci k rozšíření informovanosti o hostitelské péči a zvýšit zájem o formu této péče mezi lidmi.

Klíčová slova: hostitelská péče, sociálně právní ochrana dětí, náhradní výchova, ústavní výchova, dětský domov

ABSTRACT

Abstrakt ve světovém jazyce (angličtina):

This bachelor thesis deals with the issue of host care from the perspective of the contacted educators, working in chosen children's homes.

This bachelor thesis is divided into theoretical and practical part. The theoretical part focuses on explaining the key theoretical backgrounds related the issue of host care in a context of social and legal protection of the children, institutional education. The theoretical part is also focused on itself host care and related legislation.

The second part deals with empirical research. On the problem of the host care is viewed from the perspective of the educators who work in chosen children's homes. There were used semi-structured interviews to find out the opinions and experiences of educators with host care. We found that educators perceive the host care as very beneficial for children, however, there is a problem in sufficient knowledge of public and following consequent deficient interest about host care.

Our findings can be used as enlightenment for children's homes and the general public, which can help to raise awareness of host care and increase interest in the form of this type of care among people.

Keywords: host care, social and legal protection of children, institutional care, children's home

Poděkování, motto a čestné prohlášení, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická, nahraná do IS/STAG jsou totožné ve znění:

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DÍTĚTE	14
1.1 HISTORICKÝ EXKURZ OCHRANY DĚTÍ	14
1.2 ZÁKON O SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ	16
1.3 OPATŘENÍ ORGÁNŮ SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY	18
1.3.1 Preventivní a poradenská činnost.....	19
1.3.2 Výchovná a poradenská činnost.....	20
1.3.3 Výchovné opatření	20
1.3.4 Pomoc dětem v naléhavých případech, předběžné opatření	20
1.3.5 Další opatření na ochranu dětí.....	21
1.3.6 Výkon opatrovnictví a poručenství	21
2 NÁHRADNÍ VÝCHOVA	22
2.1 NÁHRADNÍ RODINNÁ VÝCHOVA	23
2.1.1 Svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby	24
2.1.2 Pěstounská péče	24
2.1.3 Poručenství s péčí.....	26
2.1.4 Adopce neboli osvojení.....	26
3 ÚSTAVNÍ VÝCHOVA	27
3.1 DŮVODY PRO UDĚLENÍ ÚSTAVNÍ VÝCHOVY	29
3.2 ZAŘÍZENÍ ÚSTAVNÍ VÝCHOVY	29
3.2.1 Diagnostické ústavy	31
3.2.2 Dětský domov se školou	31
3.2.3 Výchovný ústav.....	31
4 HOSTITELSKÁ PÉČE	33
4.1 ZÁKONNÉ UKOTVENÍ HOSTITELSKÉ PÉČE	34
4.2 FORMY HOSTITELSTVÍ	35
4.2.1 „Živelné neboli neřízené hostitelství“	36
4.2.2 Řízené hostitelství	37
4.3 VÝZNAM HOSTITELSKÉ PÉČE PRO DÍTĚ	38
4.4 RIZIKA HOSTITELSKÉ PÉČE	39
4.5 DĚTSKÝ DOMOV JAKO „VYSÍLAJÍCÍ INSTITUCE“.....	41
4.6 HOSTITEL JAKO „PŘIJÍMAJÍCÍ INSTITUCE“	42
II PRAKTICKÁ ČÁST	43
1 VÝZKUM	44
1.1 VÝZKUMNÉ CÍLE	44
1.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	44
1.3 POJETÍ VÝZKUMU	45
1.4 DESIGN VÝZKUMU.....	45
2 METODOLOGIE	47

2.1	VÝZKUMNÝ SOUBOR	47
2.2	VÝZKUMNÁ METODA A TECHNIKA	48
2.2.1	Výzkumná technika.....	48
2.2.2	Vytvořený polostrukturovaný rozhovor	49
2.3	METODA ANALÝZY DAT	50
2.4	ANALÝZA A INTERPRETACE OTEVŘENÉHO KÓDOVÁNÍ.....	50
3	ANALÝZA A INTERPRETACE DAT.....	52
3.1	PŘEKÁŽKY NA STRANĚ DOMOVA	52
3.2	PŘEKÁŽKY NA STRANĚ HOSTITELŮ	52
3.3	PŘEKÁŽKY VE VNĚJŠÍCH PODMÍNKÁCH	55
3.4	JAK NA TO?.....	57
3.5	ROLE VYCHOVATELE.....	60
3.6	RŮŽOVÉ BRÝLE	62
3.7	KLÍČE K ÚSPĚCHU	64
3.8	NOVÝ POHLED NA ŽIVOT	69
3.9	HROZÍCÍ NÁSTRAHY	71
3.10	PRAXE	74
3.11	NÁVRH PARADIGMATICKÉHO MODELU	79
4	VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	81
	ZÁVĚR	84
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	86
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	90
	SEZNAM TABULEK.....	91
	SEZNAM TABULEK.....	92
	SEZNAM PŘÍLOH.....	95

ÚVOD

Hostitelská péče by se dala nazvat jako pomoc dětem, které dlouhodobě žijí v ústavním zařízení. Pokud hovoříme o hostitelské péči, je důležité zmínit, že se jedná o opakovaný pobyt dítěte mimo ústavní zařízení, a to pouze formou návštěv u hostitelů, kteří nejsou rodinní příslušníci dítěte. Hostitelé mohou dítě vzít na jednorázový výlet nebo na víkendový pobyt, aby dítě získalo povědomí o tom, jak by měla fungovat běžná rodina. Jestliže se kontakty hostitele a dítěte realizují na pravidelné bázi, dalo by se v určitých případech chápat hostitelskou péči jako předstupeň péče pěstounské. Je důležité věnovat hostitelské péči pozornost, jelikož pro osiřelé děti, které nemají příbuzné nebo s nimi mají pouze omezené kontakty, je to jediná možnost, jak přijít do styku s běžně fungující rodinou a do budoucna získat povědomí o tom, jaká by rodina, jakožto stabilní zázemí pro výchovu dětí, mohla být. Dalším podnětem výběru tohoto tématu byla osobní zkušenost z vykonávané praxe na OSPODU, kde jsem se snažila o hostitelské péči sesbírat informace. Do té doby pro mě byla tato forma péče neznámá. Z mého působení na OSPODU jsem zjistila, že hostitelská péče není v praxi příliš využívaná a u pracovníků dokonce není ani příliš známá. Proto je dobré zaměřit se na tuto oblast, zvýšit povědomí o této formě péče a také zjistit, jaké má hostitelská péče přínosy a rizika pro děti.

Cílem teoretické části této práce je předat čtenářům informace o tom, co je to náhradní rodinná péče a ústavní výchova. Hlavní důraz je pak kladen na hostitelskou péči, její podmínky, funkce a průběh. V teoretické části budeme pojednávat o ohroženém dítěti a možnostech pomoci těmto dětem, o umístění dětí do náhradní rodinné péče nebo ústavní péče. Hlavní a stěžejní kapitolou bude právě kapitola o hostitelské péči, kde blíže rozpracujeme její ukotvení, důkladněji popíšeme, co hostitelská péče obnáší a jak by měla ideálně probíhat.

Praktická část práce se bude zabývat především tím, jak vychovatelé dětských domovů, kteří jsou v denním kontaktu s dětmi, vnímají hostitelskou péči, jaké v ní vidí přínosy a rizika a jaké zkušenosti s tímto typem péče za svou působnost v dětských domovech mají. Hlavním cílem výzkumu je zjistit, jak vychovatelé vnímají hostitelskou péči a zda je v zájmu dětí, aby takto realizovaná forma péče byla ze strany pracovníků podporována nebo nikoli. Praktická část bude realizovaná kvalitativním výzkumem s využitím techniky polostrukturovaných rozhovorů.

Bakalářská práce by mohla sloužit odborníkům z praxe, tudíž sociálním pracovníkům OSPODU, dále pak ředitelům dětských domovů a jejím vychovatelům. Praktická část může

předat informace o tom, jak samotní vychovatelé vnímají hostitelskou péči a zda je tento typ péče pro děti vhodný a nese s sebou pro děti pozitivní zkušenosti s funkcemi rodiny nebo naopak způsobuje dětem negativní zážitky a újmu z odloučení při případném ukončení hostitelské péče.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DÍTĚTE

Sociálně-právní ochrana dětí spadá z právního hlediska do odvětví veřejného práva a podléhá samozřejmě i dlouholeté tradici. Tak jako vývoj celé společnosti, je i rozvoj sociálně právní ochrany dětí podmíněn historickým vývojem. Obsah sociálně právní ochrany se v závislosti na těchto podmínkách a změnách měnil. (Krausová, Novotná 2006, str. 11). Matoušek (2014) uvádí: „*Sociálně právní ochrana dětí (SPOD) je soubor činností upravených zákony směřující k zajištění práva dětí na příznivý vývoj, výchovu a ochranu zájmů*“. (Matoušek 2014, str. 12) Dříve se sociálně právní ochrana dětí soustřeďovala hlavně na ochranu dětí před nemocemi, pomoc při válečných konfliktech nebo problematiku zaměstnávání dětí. S proměnou společenských podmínek se dnes orientuje především na současné společenské problémy. Mezi nejčastější problémy patří například zanedbávání dětí a jejich výchovy, řeší taktéž problematiku dětí bez domova, komerční sexuální zneužívání nebo dokonce i prostituci. Sociálně právní ochrana má zajistit pomoc dětem, které nemohou z různých důvodů vyrůstat ve vlastní a má za cíl pomoc rodinám s dětmi, které se dostaly do nepříznivé sociální situace. Při stanovování postupu a při volbě řešení daných problémů musí být na prvním místě vždy zájem dítěte. (Krausová, Novotná 2006, str. 11). Matoušek (2014) vidí ohrožené dítě jako dítě, jehož potřeby nejsou naplněny nebo je naplňování těchto potřeb ohrožené. Ohrožené děti můžeme označit jako děti rodičů, kteří s nimi neumí vhodně zacházet a starat se o ně nebo vyrůstají v prostředí, které je pro ně deprimující. Toto může v důsledku znamenat, že dítě vyrůstá ve vyloučené lokalitě, mimo vlastní rodinu nebo má různé závažné poruchy chování. (Matoušek, Pazlarová 2014, str. 11) Pro větší a lepší orientaci v pojmosloví je určitě vhodné zařadit také vymezení toho, jak definuje dítě zákon. Ve druhém paragrafu zákona 359/1999 Sb., je dítě definováno jako nezletilá osoba. O nezletilosti se v českém právním prostředí hovoří tehdy, pokud dítě nedosáhlo 18 let věku. I přesto, že dítě nemá 18 let, existují zvláštní případy, kdy se dítě může stát zletilým. O těchto případech však rozhoduje výhradně soud. Jedná se o situaci, kdy například dítě vstoupí do manželství (nejdříve však v 16 letech). Dále zákon stanovuje i výjimku, a to v případě, že je dítěti uznaná soudem plná svéprávnost. V těchto případech je nutné plně respektovat vůli dítěte. (Zákon č. 359/1999 Sb., vzpp)

1.1 Historický exkurz ochrany dětí

Sociálně právní ochrana dětí neexistovala vždy ve formě, jak ji známe dnes. V minulosti byla součástí jiným právních norem nebo předpisů (Brabenec, Historický vývoj sociálně-

právní ochrany dětí, In Novotná, Burdová, Jurková, 2016) Podle dochovaných záznamů nebylo ve starověku nic zvláštního, že se děti, které byly neplánované nebo postižené, zabíjely. Na zamezení tohoto jednání měla velký vliv církve, jelikož z hlediska víry bylo takové chování zcela nepřipustné. S postupným vývojem a v souladu s církevními předpisy se takovéto zacházení stalo trestným, a začaly se pro děti formovat a vymýšlet jiné možnosti výchovy. (*Langmeier, Matějček, 2011, str. 73*) Na počátku vývoje, kdy se již pozornost začala soustřeďovat na jinou formu péče o děti než v rodině, byla péče nazývána chudinská a většinu této péče měla rukou církve a samozřejmě rodina a blízcí lidé. S rozvojem průmyslové revoluce se ve společnosti začaly objevovat nové sociální problémy, a bylo důležité vytvořit novou pomocnou síť. Celková proměna společnosti způsobila, že již přestávala platit mezi lidmi solidarita a sounáležitost, tak jako tomu bylo doposud, a proto bylo potřeba vytvořit opatření, která by garantovala pomoc všem lidem a dětem, která by jim jejich nepříznivé situace pomohla řešit. První zákony na ochranu sociálně slabých jedinců se datují již kolem roku 1863 se vznikem říšského zákoníku, na který posléze navázal i zákon Chudinský pro Čechy v roce 1868. V tomto období zajišťovala pomoc sociálně slabým a znevýhodněným jedincům domovská obec a nárok na tuto pomoc měly lidé, kteří neměli žádné jiné zákonné nároky potřebné na zaopatření. K tomuto období se datují i počátky pomoci osiřelým a opuštěným dětem. Tyto děti byly umístovány do zvláštních ústavů například sirotčinců, dětských domovů, azylů nebo útulků pro děti. Již do tohoto období se datuje i pěstounská péče. Podoba péče však měla velké nedostatky. Primárním problémem byly finance, protože domovské obce měly za úkol postarat se ze svého rozpočtu o osiřelé děti i jejich rodiny a taky o ústavy, které byly zřízené za účelem pomoci, ale těchto finančních prostředků nebylo dostatek. (*Brabenec, Historický vývoj sociálně-právní ochrany dětí, In Novotná, Burdová, Jurková, 2016*) Od 19. století se situace pomalu začala vyvíjet a vznikl koncept tzv. dětské delikvence. Tento počín odstartoval vznik nových zařízení pro děti. Jmenovitě začaly vznikat vychovatelný a polepšovny. Tyto zařízení pak měly na starost nápravu dětí, které vedly nepřizpůsobivý styl života, kterým porušovaly dané normy ve společnosti, a proto bylo potřeba tento typ výchovy uzákonit. V roce 1873 pak byla uzákoněna speciální ústavní výchova pro tyto děti a mladistvé, kteří vykazovali problémové a delikventní chování. (*Sychrová, 2014*) Protože do této doby byla veškerá péče o chudé obyvatele i o osiřelé děti spočívala na bedrech domovských obcí, byla snaha reformovat stávající systém a přenést některé kompetence na orgány veřejné správy. V roce 1901 vznikl zákon 62/1901, který částečně pomáhal řešit tuto situaci a to tím, že byly položeny základy vzniku zemských sirotčích fondů. Přebytky,

kteřé se nashromáždily v domovských obecních pokladnách, byly zavedeny do těchto zemských fondů, ze kterých se pak čerpaly finance na pomoc osiřelým a zanedbávaným dětem. Od roku 1904 začaly fungovat i dobrovolné skupiny obyvatel, které se snažili pomoci. Jejich počiny spočívaly především ve sbírce oblečení, podíleli se na zajištění obuvi, jídla ale i hraček pro děti. Se vznikem samostatné Československé republiky pak začaly vznikat samostatná ministerstva, jejichž úkolem bylo zabývat se nově vzniklými sociálními problémy a docházelo tak ke specializaci pomoci. Veškerý vývoj sociálně právní ochrany dětí byl vždy poznamenáván konkrétní sociální a politickou situací na našem území. (*Brabenec, Historický vývoj sociálně-právní ochrany dětí, Novotná, Burdová, Jurková, 2016*)

Dnes se tato problematika řídí především zákonem 359/1999 zákonem o sociálně právní ochraně dítěte, jehož vybraným částem se budeme věnovat v následujících podkapitolách.

1.2 Zákon o sociálně právní ochraně dětí

Sociálně-právní ochrana dětí se u nás v České republice řídí zákonem 359/1999 Sb. Hlavním posláním je zajistit, aby děti byly zaručené jeho základní práva. Mezi tyto práva můžeme zařadit například právo na život a příznivý vývoj, dále na svou vlastní identitu, svobodu myšlení, svědomí a náboženské vyznání. Důležité je zmínit i to, že v nutných případech musí stát zabezpečit a garantovat ochranu dětem, a to zejména před zneužíváním, tělesným nebo duševním násilím nebo vykořisťováním, které může spočívat v neúměrné práci nebo v přehnaných nárocích na dítě. Aby byla tato pomoc a garance ze státu účinná a vymahatelná, jsou tyto základní práva ukotvena v právních předpisech. (*MPSV, odbor 21, 2009 [online]*).

Pazlarová (2014) poukazuje na odlišné legislativní ukotvení sociálně právní ochrany dětí v jednotlivých zemích Evropské unie, které vychází ze studie Mapping Child Protection Systems in the EU, která byla provedena v roce 2014 ve všech členských zemích. Z výzkumu vyplynulo, že 19 zemí Evropské unie má legislativní rámec zaměřený na ochranu dětí na národní úrovni, a to včetně České republiky. Tato legislativa zahrnuje identifikaci ohrožených dětí, vyhodnocení jejich situace i nástroje pro jejich ochranu. Z výzkumu také vyplynul fakt, že Řecko nemá žádnou politiku zaměřenou na tuto problematiku. V zemích, kde je federativní uspořádání, nebo mají decentralizovaný systém, jsou plány na ochranu dětí na zemských nebo regionálních úrovních. Mezi země s tímto typem politického uspořádání se řadí například v Dánsko, Finsko, v Holandsko nebo Německo. (*Matoušek, Pazlarová 2014*)

Cílem poskytování sociálně-právní ochrany dětí je zejména dbát a poskytnout dětem prospěch, blaho a jednat s nimi, v jejich nejlepším zájmu. Protože zákon respektuje funkce rodiny, a zohledňuje práva rodičů na to, aby společně mohli vychovávat a pečovat o své děti, garantuje zároveň také to, že rodina má právo na požadování pomoci ze strany státu. Naproti tomu však stát musí respektovat i soukromí rodiny a nesmí zasahovat do jejího chodu až do té doby, pokud instituce na ochranu sociálně-právní ochrany dětí neshledají, že rodiče se už o své děti nemohou, nezvládají nebo nechtějí starat. (MPSV, odbor 21, 2009 [online]). Rogalewiczová (2018) uvádí úkoly orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Jestliže tyto orgány shledají, že rodiče a jejich péče o dítě není v pořádku, musí rodině nejprve poskytnout vhodnou pomoc prostřednictvím poradenství. Teprve když je situace nenapravitelná, přijímají orgány jiné opatření na ochranu dítěte. V krajních případech se přistupuje až k odebrání dítěte. K odebrání dítěte ale dochází teprve tehdy, pokud již selhaly všechny jiné podpůrné opatření a je ohroženo zdraví a život dítěte. (Rogalewiczová, 2018, str. 4)

Přímo zákon 359/1999 Sb. definuje, že při sociálně-právní ochraně dítěte se jedná hlavně o

- a) *Ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu*
- b) *Ochranu oprávněných zájmů dítěte, a to včetně ochrany jeho jmění*
- c) *Působení, které má směřovat k obnovení narušených funkcí rodiny (sanace rodiny)*
- d) *Zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být buď trvale, nebo jen dočasně vychováváno ve své vlastní rodině.*

(Zákon č. 359/1999 Sb., vzpp)

Zákon č. 359/1999 Sb., vzpp. je propojen i s dalšími legislativními dokumenty. Jedním z klíčových předpisů je Listina základních práv a svobod, především článek 32 pojednávající o rodině. Dalším významným dokumentem v této oblasti je i Úmluva o právech dítěte, ve kterých jsou ukotveny hlavní principy právní úpravy. Jedná se zejména o poskytování ochrany dětem v jejich nejlepším zájmu s cílem zajistit jejich blaho, dále pak zajištění této ochrany všem dětem bez rozdílu mladším 18let zdarma a zároveň ochránit děti před sociálně-patologickými jevy. Cílem činnosti orgánů sociálně-právní ochrany dětí je i sanace rodin. (Novotná, Fejt, 2009, str. 15-16). Matoušek (2014) dodává: „Dostatečně dobrý rodič by měl umět dítěti zajistit bezpečí, ochránit jeho zdraví, poskytnout mu přiměřenou výživu, udržovat hygienu dítěte na náležité úrovni, podporovat jeho rozvoj jeho schopností a soustavné vzdělávání, uměl mu vštípit morální normy, uměl předvídat a redukovat případná hrozící rizika pro dítě a dokázal podporovat jeho vztahy k členům širší rodiny, vrstevníkům a ostatním lidem“. (Matoušek, Pazlarová 2014, str. 14)

Sociálně právní ochrana se zaměřuje především na děti:

- a) kterým zemřeli rodiče, nebo rodiče neplní a nevykonávají své povinnosti, které jim vyplývají z jejich rodičovské odpovědnosti nebo,
- b) jejichž rodiče zneužívají svá rodičovská práva, která jim plynou z rodičovské odpovědnosti,
- c) které byly svěřené do péče jiné osoby odpovědné za jejich výchovu a tato osoba neplní povinnosti, které má k dítěti,
- d) které vedou nemravný život, zanedbávají školní docházku, nepracují, a přitom nemají peníze a jasný zdroj obživy, zneužívají a berou drogy nebo jiné návykové látky (alkohol, cigarety), živí se prostitucí, spáchaly trestný čin nebo čin jinak trestný (děti mladší než 15let),
- e) které pravidelně utíkají od rodičů nebo od fyzických/ právnických osob, odpovědných za jejich výchovu,
- f) na kterých byl spáchán trestný čin, jež ohrožuje jejich zdraví, život, svobodu a důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, a to i tehdy, pokud jde o podezření ze spáchání takového činu,
- g) které jsou opakovaně umístěné do zařízení, které poskytují nepřetržitou výchovu a jejich pobyt trvá déle jak 6 měsíců a je na žádosti rodičů nebo osob odpovědných za výchovu dítěte,
- h) které jsou ohrožovány domácím násilím a to osobami, které jsou odpovědné za jejich výchovu, ať již jsou to rodiče nebo jiné pověřené osoby
- i) které jsou v evidenci jakožto děti azylantů nebo děti rodičů, kteří žádají od státu mezinárodní ochranu nebo doplňkovou ochranu, a které se zde na našem území nachází bez doprovodu rodičů nebo osob odpovědných za jejich výchovu.

(Zákon č. 359/1999 Sb., vzpp)

Tyto situace by dle zákona neměly být jednorázové nebo krátkodobého charakteru, ale naopak jsou dlouhodobé a mají trvalý charakter a vysokou intenzitu, čímž nepříznivě ovlivňují vývoj dítěte, a proto je třeba tuto situaci řešit vhodným opatřením a zásahem ze strany příslušných orgánů. *(MPSV, odbor 21, 2009 [online]).*

1.3 Opatření orgánů sociálně-právní ochrany

Ochrana dětí spočívá ve včasném zásahu ze strany orgánů. Opatření leží v rukou obecních úřadů a obcí s rozšířenou působností, které evidují rodiny a sledují jejich životy, sledují a

kontrolují prostředí, ve kterém se děti nachází a mají možnosti a prostředky na to, aby včas zasáhli a odvrátili tak nebezpečí, které by způsobilo dítěti újmu. Jelikož jsou orgány v kontaktu s těmito rodinami, mají možnosti nacházet vhodné řešení těžkých situací k čemuž jim pomáhají i další subjekty – právnické i fyzické osoby. (*Krausová, Novotná, 2006. str. 33*) Matoušek a Pazlarová (2014) uvádí tyto instituce, které pomáhají v zajištění pomoci ohroženým dětem a zaobírají se aspekty sociálního fungování a patří zde například úřad práce, místní a státní policie, soudy, státní zastupitelství Probační a mediační služba ČR. (*Matoušek, Pazlarová 2014 str. 55*) Konkrétní opatření, které mohou tyto orgány vykonávat pak jsou: preventivní a poradenská činnost, výchovná a poradenská činnost, výchovné opatření, pomoc dětem v naléhavých případech a předběžné opatření, další opatření na ochranu dětí a výkon opatrovnictví a poručenství. (*Krausová, Novotná, 2006. str. 33*)

1.3.1 Preventivní a poradenská činnost

Oblast těchto rozhodnutí má na starost obec s rozšířenou působností nebo obecní úřad. Povinností obecních úřadů je aktivně vyhledávat ohrožené děti, působit na jejich rodiče tak, aby plnili své povinnosti na základě jejich rodičovské odpovědnosti, jednat s rodiči za účelem odstranění nedostatků ve výchově jejich dětí a sledovat, zda dítě nenavštěvuje místa nebo prostředí, které by mohlo ohrozit jeho příznivý vývoj. Dále pak mají také pomáhat rodičům řešit výchovné problémy jejich dětí a zprostředkovávat poradenství těm rodičům, kteří vychovávají dítě s postižením. (*Novotná, Fejt, 2009. str. 98*) Obce s rozšířenou působností mají povinnost sledovat stav dětí a jejich situace i působení nepříznivých vlivů a poté realizovat kroky, které povedou k odstranění těchto negativních vlivů. Musí taktéž pravidelně vyhodnocovat, jak se vyvíjí stav dítěte, rodiny i jeho širšího prostředí ve vztahu k problémové situaci. Povinnost orgánů OSPOD je i vytváření IPODU – neboli individuálního plánu na ochranu dítěte. V tomto plánu se vytváří konkrétní kroky, které povedou ke zlepšení situace a k pomoci rodiny. Součástí práce OSPODŮ je také pořádání případových konferencí. (*Novotná, 2016. str. 61*)

Smyslem těchto preventivních činností a poradenství je předcházet nepříznivým vlivům na dítě a včas zasáhnout nebo přijmout preventivní opatření a zabezpečit včasnou pomoc. (*Novotná, Fejt, 2009. str. 98*)

1.3.2 Výchovná a poradenská činnost

Výchovná a poradenská činnost nespočívá jen na obecních úřadech nebo obcích s rozšířenou působností, ale leží také na krajských úřadech. Krajské úřady mají za úkol vykonávat úkony spojené s přípravou fyzických osob, které prošly sociálním šetřením a splnili podmínky pro výkon pěstounství nebo jsou vhodnými osobami pro osvojení. Krajský úřad má těmto lidem poskytovat poradenství související s přípravou a problematikou této oblasti. Všechny výše zmiňované orgány musí poskytovat i informace související s nároky na hmotné zabezpečení z různých systémů pomoci hlavně z důchodového, nemocenského pojištění nebo z dávek státní sociální podpory. (Krausová, Novotná, 2006, str. 40)

1.3.3 Výchovné opatření

Možnost použití výchovných opatření náleží v rukou obcí s rozšířenou působností a soudů a to tam, kde se vyskytují nedostatky ve výchově. Smyslem těchto opatření je ochránit děti před negativními vlivy ze strany rodičů nebo osob, které jsou za ně odpovědné, tak stejně i před vlivy vnějšího okolí. (Rogalewiczová, 2019, str. 104) Jestliže se díky uloženému výchovnému opatření situace u dítěte a rodiny zlepší nebo naopak zhorší, je v pravomoci obce s rozšířenou působností změnit nebo zrušit toto opatření. (zákon 359/1999 sb. Vzpp) Výchovné opatření lze uložit jak rodičům, tak i dětem. Jestliže jsou výchovné opatření uloženy rodičům, jejich cílem je pomoc rodičům v přístupu k výchově dětí, posílit jejich odpovědnost za výchovu a odstranit negativní působení, případně omezit předávání nevhodných vzorců chování. Jestliže jsou však tyto opatření uloženy dítěti, jejich cílem je chránit dítě před faktory, které by mohly vyvolat a způsobit takové nevhodné chování. K těmto zásahům se přistupuje až poté, co rodiče nerespektují udělené rady ze strany sociálních pracovníků. Všechny výchovné opatření se udělují během správního řízení a jsou jimi napomenutí, dohled, uložení zákazu, uložení povinnosti využívat odbornou poradenskou pomoc nebo se účastnit setkání s mediátorem nebo podstoupit terapii. (Rogalewiczová, 2019, str. 104)

1.3.4 Pomoc dětem v naléhavých případech, předběžné opatření

Při výchově dětí někdy nastávají i situace, kdy je dítě bez přiměřené péče, která by měla odpovídat danému věku. Příčinou této nepřiměřené péče ze strany pečujících osob mohou být různé okolnosti. Z praxe nejběžnější opatření, které podává obecní úřad obce s rozšířenou působností, bývá podání návrhu na nařízení předběžného opatření. O tomto předběžném

opatření může soud rozhodnout do 7 dnů, nejčastěji to však bývá 24 hodin, a to bez zbytečných odkladů. Další možností je podání návrhu na ustanovení poručníka nebo opatrovníka nebo na nařízení ústavní výchovy nebo zprostředkování umístění dítěte do azylového zařízení. (Novotná, Fejt, 2006, str. 100)

1.3.5 Další opatření na ochranu dětí

Krausová, Novotná (2006) mezi další významné úkony, které provádí obecní úřady nebo obce s rozšířenou působností, řadí podávání návrhů a podnětů k soudu ve prospěch dětí. Mezi kompetence obcí s rozšířenou působností patří i podávat návrhy na rozhodnutí o splnění podmínek, které se týkají osvojení. Jedná se o prošetřování toho, zda rodiče projevují nebo neprojevují zájem o dítě, dále pak podávají návrhy na omezení, zbavení nebo pozastavení výkonu rodičovské zodpovědnosti, podávají rovněž návrhy na nařízení ústavní výchovy nebo prodloužení či zrušení ústavní výchovy, zrušení výchovného opatření, rozhodnutí o vydání předběžného opatření, svěření dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Tyto úkony se poskytují na základě občanského soudního řádu. (Krausová, Novotná 2006 str. 46)

1.3.6 Výkon opatrovnictví a poručenství

Obecní úřady nebo obce s rozšířenou působností mohou vykonávat funkci opatrovníka nebo poručníka, a to až do té doby, dokud soud neurčí jiného poručníka nebo dokud se někdo neujme dobrovolně poručnictví nad dítětem. (zákon č. 359/1999 Sb., vzpp.)

2 NÁHRADNÍ VÝCHOVA

System náhradní výchovy je určen zejména dětem, jejichž rodiče zemřeli, ale také dětem, které jsou sociálně opuštěné. Sociálně opuštěné děti mají sice vlastní biologické rodiče, ale ti se o ně neumí, nechťejí nebo ani není v jejich silách se o ně postarat. Hlavním cílem a zájmem orgánů, je vždy umístit děti, které postihla taková situace, do rodiny rozšířené. Znamená to, že výchovu dětí se orgány snaží zajistit u příbuzných například u prarodičů nebo tety a strýčka. Jsou samozřejmě i situace, kdy žádná rozšířená rodina buď neexistuje, nebo se z různých důvodů o dítě postarat nemůže. Dochází tedy k situaci, že se dítě musí umístit do rodiny jiné, pro dítě cizí nebo do prostředí ústavních zařízení. (*kolektiv autorů, 2018*)

V případě náhradní výchovy také můžeme hovořit o institutu náhradní péče o dítě, kterou má v rukou stát, ale v praxi ji realizují zejména orgány sociálně právní ochrany a to v případě, že dítěti není poskytnuta řádná péče nebo výchova a nemůže vyrůstat ve své původní biologické rodině, protože by jeho vývoj mohl být touto nevhodnou péčí nebo výchovou narušen. (*Sychrová, 2015, str. 8*) Ještě před umístěním dítěte do náhradní výchovy a rozhodnutím soudu, do jakého typu této náhradní výchovy bude dítě umístěno má ze zákona předcházet sanace rodiny. Sanaci můžeme označit jako proces a s ním spojené opatření, který má vést k opravě nevhodných funkcí rodiny a má také pomoci zvýšit nebo obnovit kompetence rodičů. Cílem těchto opatření je navrátit dítě do své původní rodiny co nejdříve. Sanace ovšem nemusí být úspěšná, v některých případech není dokonce ani možná a proto, aby dítěti byly zajištěny všechny jeho fyzické, biologické i psychické potřeby se musí vyhledat náhradní forma výchovy. (*Trnková, 2017, str. 14*)

V Úmluvě o právech dítěte v článku 20 je konkrétně uvedeno, že každé dítě, které se nachází mimo své rodinné prostředí má právo na pomoc a ochranu ze strany státu a má právo na umístění do náhradní výchovy jiné rodiny nebo do vhodného zařízení, které má za úkol pečovat o děti. Při rozhodování, do jakého typu náhradní výchovy bude umístěno, je třeba brát v potaz veškeré potřeby dítěte a brát na zřetel jeho etnický, náboženský, jazykový a kulturní původ. (*Úmluva o právech dítěte. Článek 20*)

Rozdíl v těchto typech náhradní péče o dítě je v prostředí, do kterého se dítě po odebrání z biologické rodiny dostane. V prvním případě se jedná o přirozené prostředí náhradní rodiny, v jejímž centru stojí osoba, která primárně poskytuje dítě potřebnou péči spolu s dalšími osobami sdílející stejnou domácnost a jedná se tedy o výchovu rodinného typu. Druhým typem jsou pak jednotlivá zařízení, která jsou určena na zajištění výchovy dětí. Není zde

jedna osoba nebo rodina, která se o dítě stará a vychovává jej, ale na výchově se podílí více osob, které zde pracují a střídají se tak ve výchově dítěte. Každá z těchto osob pak přispívá ve výchově svými různými specifickými přístupy a metodami. V tomto případě pak hovoříme o péči ústavního typu. Při rozhodování, do jakého typu této náhradní výchovy bude dítě umístěno, je třeba přihlížet hlavně na konkrétního jednotlivce a jeho situaci a to individuálně. (Trnková, 2017) Halířová a Sychrová (2014) obecně upozorňují dokonce na to, že ústavní péče je nevhodná hlavně pro malé děti, a to z toho důvodu, že dítě u sebe nemá žádnou jedinou a blízkou osobu, která o něj pečuje a věnuje mu veškerou svou pozornost, nemá tuto osobu jen pro sebe a tato osoba tudíž nemůže zabezpečit všechny jeho potřeby, které dítě v těchto raných fázích vývoje má. Upozorňují hlavně na nemožnost naplnění emocionálních potřeb, citu a lásky. Dítě v péči postrádá mazlení, tulení, hlazení, pocity blízkosti, zájmu a bezpečí. Proto také upozorňují na problémy se zdravou citovou vazbou dítěte, která má následky pozdější zdravý psychický vývoj dítěte a také možné problémy s deprivací dítěte. (Halířová, Sychrová 2014, str. 44)

2.1 Náhradní rodinná výchova

V centru zájmu náhradní rodinné výchovy vždy stojí hlavně ohrožené dítě a jeho potřeby. Sychrová (2015) vidí náhradní rodinnou výchovu jako pedocentrickou, jelikož dítě je v centru dění a zájmu této problematiky. Někdy však může docházet k protichůdným názorům a tendencím, protože ne vše, co je v zájmu dítěte, musí být v zájmu dospělých, státu nebo ekonomiky. (Sychrová 2015, str. 37) Radvanová a kolektiv 2015 shledávají, že v případě náhradní rodinné péče jde o velmi náročnou činnost a není určena pro všechny typy dětí, nýbrž jen pro vymezenou skupinu dětí, kterým toto umístění bude prospívat v jejich vývoji a bude odpovídat jejím zájmům. (Radvanová a kol. 2015, str. 142).

Již v prvopočátcích vzniku náhradní rodinné péče, kdy se realizovala především pěstounská péče, která je známá již z dob chudinské péče, byla dávana do popředí náhradní rodinná výchova před ústavní výchovou, a to zejména proto, že poznatky z této oblasti jednoznačně značily, že rodinné prostředí má daleko lepší vliv na tělesný i psychický vývoj dítěte než prostředí ústavního zařízení. Péče v ústavech je neosobní a dětem tak schází kontakt s přirozeným prostředím, které rodina představuje. (Brabenec, *Historický vývoj sociálně-právní ochrany dětí*, In Novotná, Burdová, Jurková, 2016, str. 14) S tímto tvrzením plně souhlasíme a myslíme si, že každé dítě by mělo mít možnost vyrůstat v rodinném prostředí a je důležité rozvíjet podmínky a podporovat rodiny, které se do tohoto procesu chtějí zapojit a pomoci

tak dítěti, aby získalo správné návyky a mělo možnost zažít lásku a teplo rodinného kruhu. Radvanová a kolektiv (2015) vidí: „*Zásadní přínos v péči v rodině oproti ústavní péči, v individuální a výlučné pozornosti, která je dítěti věnována, díky níž není dítě deprivováno a vytvoří si tak pevnou vazbu na pečující osobu, která je základem funkčních citových vztahů.*“ (Radvanová a kolektiv 2015 str. 131)

Účelem náhradní rodinné výchovy je dát dětem příležitost vyrůstat v přirozeném prostředí rodiny, které má pozitivní vliv na celkový vývoj dítěte a jeho osobnosti. Občanský zákoník 89/2012 Sb. pak vymezuje formy náhradní rodinné výchovy jako možnosti: a) *svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby*, b) *pěstounství*, c) *pěstounská péče na přechodnou dobu*, d) *poručenství s péčí*, e) *osvojení neboli adopce*. (89/2012 Sb., vzpp). V dalších podkapitolách jednoduše uvedeme, co jednotlivé formy náhradní výchovy obnáší a jak jsou definované.

2.1.1 Svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby

Pokud o své dítě nemohou pečovat biologičtí rodiče z jakéhokoli důvodu, který soud uzná za vážný a opodstatněný, je dítě umístěno do péče jiné osoby, která se stává jeho pečující osobou. Zákon dává vždy přednost osobám, které jsou pro dítě blízké například jiní rodinní příslušníci (tety, strýcové, babičky, dědečci, popřípadě plnoletí sourozenci) před umístěním dítěte do péče cizího člověka nebo umístěním dítěte do ústavní výchovy. Soud vždy dbá na prvním místě na zájmy dítěte a určená pečující osoba musí také poskytovat záruky vhodné péče pro dítě a mít trvalé bydliště na území České republiky. Člověk, který bude o dítě pečovat, však nemá veškerá práva a povinnosti. Práva i povinnosti pečující osoby určí soud i spolu s určením výživného, které mají povinnost platit biologičtí rodiče dítěte. Při stanovování výše výživného bere soud ohled na situaci a možnosti biologických rodičů. Soud má také pravomoc určit pečující osobě, kolik financí bude vynaloženo na určité oblasti dítěte, například kolik by měla pečující osoba investovat na potřeby dítěte a kolik by popřípadě mělo být z této částky ušetřeno na budoucí výdaje a život dítěte. (89/2012 Sb. Vzpp)

2.1.2 Pěstounská péče

Zákonná úprava pěstounské péče je u nás v České republice roztržštěná a neexistuje jednotný zákon, který by tuto problematiku upravoval. Její zákonné ukotvení tedy můžeme najít jak v občanském zákoníku 89/2012 Sb., vzpp, tak také v zákoně o sociálně právní ochraně dítěte 359/1999 Sb., vzpp, kde nalezneme především úpravu a podmínky zprostředkování pěstounské péče, vymezení termínu „*pěstounská péče na přechodnou dobu*“ a dávky pěstounské

péče. (*kolektiv autorů, 2018, str. 21*) Tato forma náhradní rodinné výchovy se realizuje u dětí, kterým jejich vlastní rodiče nedokážou zabezpečit přiměřenou výchovu. Vzniká rozhodnutím soudu, který zároveň stanovuje práva a povinnosti pěstounů. Práva pěstounů spočívají například v zabezpečení řádné výchovy nebo rozhodování o běžných záležitostech. Pokud má být rozhodnuto o podstatnějších záležitostech v životě dítěte, musí být informováni i rodiče dítěte. Naopak pěstounovi nevzniká žádná vyživovací povinnost k dítěti. Pěstoun pobírá odměnu pěstouna i prostředky na zajištění výchovy a potřeb dítěte. Blíže tyto peněžité odměny definuje zákon 359/1999 Sb., vzpp. Úkolem pěstouna je i podporovat dítě v kontaktu s jeho biologickými rodiči a prohlubovat jejich vztahy, pokud to situace dovolí. Pěstounská péče zanikne dnem, kdy dítě dosáhne plnoletosti. (*kolektiv autorů, 2018*). Radvanová a kolektiv (2015) dále upozorňují na problematiku příbuzenské a nepříbuzenské pěstounské péče, kdy oba typy mají své zvláštnosti a specifika. Například v pěstounské péči příbuzenské vidí riziko ve velkém věkovém rozdílu pěstounů a dětí, tudíž jiné názory, mezigenerační propasti a nepochopení při řešení výchovných situací. U starších pěstounů se pak také může objevit větší nechuť a problémy s povinným vzděláváním. Naproti tomu o nepříbuzenskou péči se zajímají především osoby se zájmem pomoci druhým. Problém nastává v případě nevhodné motivace lidí, jelikož určitá skupinka zájemců může v tomto typu nepříbuzenské pěstounské péče vidět pouze finanční injekci pro vlastní potřebu (*Radvanová a kol. 2015, str. 143*) Souhlasíme s autory a vidíme jako rizikové nejen zneužívání dávek pěstounské péče v nepříbuzenském typu péče, ale naopak i v příbuzenské pěstounské péči. Dále shledáváme jako problematickou oblast splňování podmínek pro pěstounství u příbuzenské péče, kdy podmínky nejsou tak přísné a jasně definované jako u nepříbuzenské péče.

Součástí pěstounské péče je pěstounská péče na přechodnou dobu, kterou zajišťují speciálně proškolení profesionální pěstouni na nezbytnou dobu, než se dítěti najde vhodná rodina nebo prostředí, do které bude umístěno a než se vyřeší krizová situace, ve které se dítě ocitlo. Do pěstounské péče na přechodnou dobu se dostávají děti po odebrání z rodiny, nebo v době, kdy rodiče nemohou o své dítě pečovat skrz zdravotní nebo finanční problémy, nebo v období, než biologičtí rodiče souhlasí s adopcí. Trvání přechodné pěstounské péče je časově omezena a její trvání by nemělo překročit 1 rok. Tato péče se využívá především u kojenců a menších dětí, aby neztratily kontakt s pečující osobou, která je v raném dětství velmi důležitá pro rozvoj a psychickou pohodu dítěte. (*MPSV, 2019 [online]*) Radvanová a kolektiv (2015) považují za velmi diskutabilní problém případy, kdy je dítě odejmuté z péče rodičů, a jsou přidělené do pěstounské péče na přechodnou dobu. Za diskutabilní považují autoři

zejména to, že pěstounská péče na přechodnou dobu není přesně vymezena speciálním zákonem, a i přesto musí splňovat velmi přísná kritéria jako zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, tudíž je pro lidi, kteří ji realizují velmi náročná nejen psychicky, ale i z hlediska technického zázemí a vybavenosti. (*Radvanová a kol. 2015, str. 142*)

2.1.3 Poručenství s péčí

Tato forma náhradní rodinné péče se stanovuje, pokud dítěti rodiče zemřou, nemůžou vykonávat svoji rodičovskou odpovědnost nebo nemají způsobilost k právním úkonům. Poručníka můžou navrhnout sami rodiče, většinou se jako poručník ustanovuje blízká osoba dítěti. Poručník plní roli zákonného zástupce dítěte, avšak nemá k němu vyživovací povinnost. Další práva a povinnosti jsou stejná jako u pěstouna, tudíž má za úkol řádnou výchovu, zastupuje dítě, popřípadě spravuje jeho majetek. Některé rozhodnutí však podléhají kontrole soudu a soud je musí schválit. (*kolektiv autorů, 2018, str. 25*)

2.1.4 Adopce neboli osvojení

Osvojení je forma náhradní rodinné výchovy, která spočívá v tom, že osvojitel, který může být buď jedna osoba, nebo manželský pár, přijme dítě za vlastní a mezi osvojitelem a dítětem vznikne stejný vztah, jako mají rodiče a děti. Osvojitel má tedy stejná práva a povinnosti k dítěti jako vlastní biologický rodič. (*zákon č.89/2012 Sb., vzpp*) Polišenská, Feberová a Stuchlík (2019) považují za velmi důležitý faktor vhodně a individuálně posoudit každý jednotlivý případ a vzít v úvahu osobní vlastnosti i zdravotní stav osvojitele a posoudit tyto faktory ve vztahu ke konkrétnímu dítěti, které má být osvojeno. (*Polišenská, Feberová, Stuchlík 2019 str. 104*) Osvojitelé mají rodičovskou odpovědnost i vyživovací povinnost a zaniká tak právní vztah mezi dítětem a jeho původní rodinou. Dle nového občanského zákoníku si může osvojitel osvojit i zletilé dítě, vždy jde ale především o zájmy dítěte, které nesmí být přehlédnuté. Před osvojením je vždy důležité, aby biologičtí rodiče dítěte dali souhlas k osvojení. Pokud se jedná o novorozeně, je vždy důležitá 6týdenní doba od narození, po kterou si matka může rozmyslet, zda souhlas s osvojením udělí nebo neudělí. V případech, kdy rodiče o své dítě nejeví zájem (minimálně 3 měsíce od posledního kontaktu, který může být jakýkoli – zaslání dárku, dopisu, návštěva), jsou zbavení rodičovské odpovědnosti nebo nejsou schopni ovládat svoje činy a poznat následky svého chování nebo se zdržují neznámo kde, není třeba souhlas rodičů k adopci. (*zákon č.89/2012 Sb., vzpp*)

3 ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

Ústavní výchova se u nás v České republice řídí zákonem 109/2002 Sb., zákonem o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a další legislativní ukotvení najdeme také v občanské zákoníku 89/2012 Sb., vzpp.

Zákon 89/2012 sb. vzpp vymezuje, že do ústavní výchovy se umísťuje dítě, pokud je jeho výchova, tělesný, rozumový nebo duševní vývoj narušený a je to proti zájmům dítěte. (89/2012, sb., vzpp) Jánský (2004) popisuje, že ústavní výchova má své místo v náhradních formách péče o dítě, nicméně se shoduje s dalšími odborníky, že rodina má ve výchově vždy svou klíčovou roli a postavení. Zdůrazňuje především primární citové vazby dítěte na pečující osobu, kterou zpravidla bývá matka, potažmo další členové rodiny. Tyto vytvořené citové vazby pak doprovází dítě celým jeho životem a mají velký podíl a vliv na formování jeho osobnosti a jeho psychiky. Dodává zároveň, že pokud je rodina v nějakých oblastech nefunkční, má také největší vliv na to, že se dítě stává problémové a je tak i primárním spouštěčem rizikového chování u dětí. z tohoto pohledu tudíž rodina nemusí být vždy nejvhodnější a nejlepší prostředí pro výchovu dítěte. (Jánský 2004. str. 92). Polišenská, Feberová a Stuchlík (2019) přidávají, že v případě institutu ústavní výchovy jde o pomoc dítěti a jeho rodině, která se nachází ve špatné a neúnosné situaci, a proto ústavní péči najdeme v zákoně až za formami péče o dítě jako je adopce, pěstounská péče a jiné formy péče, kde je primární pečující rodina nebo jednotlivec. Rozhodnutí o nařízení ústavní výchovy má v rukou soud a vždy dává přednost péči, kterou zastává náhradní rodina nebo jiné osoby, před umístěním dítěte do prostředí ústavu. Pokud dojde k nařízení ústavní výchovy, soud přesně určí i typ zařízení, do kterého dítě bude svěřeno, a přitom přihlédně především k zájmům dítěte, ale i k vyjádření OSPODU. (Polišenská, Feberová, Stuchlík 2019. str. 327). Při umístění dítěte do zařízení ústavní výchovy soud dbá na to, aby dítě bylo umístěno do zařízení, které je nejbližší k místu bydliště jeho rodičů a blízkým příbuzným. Ústavní výchova se nařizuje na dobu 3 let. V průběhu této doby se však postupně přezkoumává, zda se situace v rodině změnila a zda stále přetrvávají důvody, pro které byla ústavní péče nařízena. Pokud se situace v rodině nezmění nebo se dokonce horší, může být tato doba 3 let prodloužena. (89/2012 sb. vzpp) Jánský (2004) dále připisuje velkou roli v procesu nařízení ústavní výchovy sociálním pracovníkům, neboť jejich práce spočívá právě v identifikaci prostředí, kde dítě vyrůstá, vytvoření komplexní anamnézy dítěte a jeho rodiny, zhodnocení situace a vytvoření plánu na to, jak se situaci může podařit zlepšit. Vystává zde i otázka, do jaké doby

je vhodné rodinu sanovat a pomáhat k překonání krize a kdy je již třeba zasáhnout a dítě z tohoto ohrožujícího prostředí vyjmout a umístit do náhradního domova. Na prvním místě by vždy měly být zájmy dítěte a jeho potřeby (*Jánský, 2004*)

Novotný (2015) popisuje, že v případě ústavní výchovy hovoříme o velmi specifickém sociálním prostředí, které svými specifiky výrazně ovlivňuje celkový vývoj dítěte a má značný vliv také na tvorbu jeho osobnosti a individuality. Upozorňuje na problematiku spojenou s nedostatečnou péčí a nedostatečnou stimulací, kterou děti potřebují k tomu, aby rostly a fungovaly zdravě a měly optimální fyzický ale i psychický vývoj. Autor zmiňuje, že děti vyrůstající v prostředí ústavní výchovy mohou mít problémy například v oblasti fyzického vývoje, uspokojování psychických potřeb a psychická deprivace. Kvůli nedostatku mužských vychovatelů je problémem také nepřítomnost mužské role potažmo mužského vzoru ve výchově. Dále také zohledňuje i sociální aspekt ústavní péče, přičemž upozorňuje, že u dětí vyrůstajících v tomto prostředí se může ve větší míře objevit rizikové chování, narušení vnímání vlastní osobnosti a problémy ve vývoji citové vazby. Upozorňuje i na fakt, že výzkumů i studií a literatury, která by uváděla pozitivní vliv na děti, žijící v tomto institutu je velmi málo. (*Novotný 2015*) S tímto tvrzením je v souladu i Langmeier a Matějček (2011), kteří ve svém díle provedli rozbor několika studií, ze kterých vyplynulo, že ústavní prostředí není vhodné výchovné prostředí pro dítě. Dle názorů a studií autorů se téměř vždy u těchto dětí můžeme setkat s horším vývojem v oblasti emoční, intelektové ale i charakterové. Tato zhoršení jsou nejvíce patrná u dětí ve věkové skupině mezi 3-5 lety věku. V tomto období jsou děti k rizikům nejvíce náchylné. Zároveň autoři upozorňují na to, že informace jsou většinou hodně všeobecné a pokud se zaměříme na vážnost, rozsah a trvalost poškození, určité procento dětí jsou vůči zmiňovaným rizikům imunní a jsou i přesto, že vyrůstají v ústavu, dobře sociálně i individuálně přizpůsobeny. (*Langmeier, Matějček, 2011, str. 119*)

Navzdory tomu Novotný (2015) upozorňuje, že před kritickým hodnocením ústavní výchovy je dobré si uvědomit, že tato forma péče nemá nahradit rodinu, nýbrž zajistit co možná nejlepší péči vzhledem k dané situaci a podmínkám, ve kterých se dítě ocitlo. Ústavní výchova je řešení v případech, kdy selžou ostatní možné varianty výchovy v přirozeném prostředí rodiny biologické nebo náhradní. Hlavním úkolem ústavní výchovy je uchránit dítě před možným vznikem nežádoucích jevů, popřípadě poskytnout dítěti ochranu před špatným prostředím, které na něj má negativní vliv a ohrožuje ho v jeho přirozeném vývoji a fungování. (*Novotný 2015*) Stejně se na ústavní péči dívá i Halířová a Sychrová (2014), která uvádí, že: „*Základním smyslem ústavní péče o dítě je jeho ochrana a pomoc*“. Také dodávají,

že se na ústavní péči se nemůžeme dívat pouze v negativním slova smyslu, a to právě proto, že jsou děti, které jsou skrz své specifické potřeby nevhodné pro umístění do náhradní rodinné péče, a proto je ústav pro dítě nejlepší možnou volbou. Také upozorňují na fakt, že právě ústavní zařízení jsou schopné dětem nabídnout 24hodinovou sociálně pedagogickou, diagnostickou, terapeutickou i psychologickou pomoc. Pokud se tedy hovoří o ústavní výchově, vždy je dle autorek důležité brát v potaz individuální situaci a osobnost daného dítěte a jeho bezprostřední zájem. (Halířová, Sychrová 2014, str. 50) Naproti tomu Škoviera (2007) upozorňuje i na to, že pro některé děti je naopak institucionální péče vhodným řešením jejich stávající situace. (Škoviera, 2007, str. 34)

3.1 Důvody pro udělení ústavní výchovy

Důvody pro udělení ústavní výchovy definuje občanský zákoník 89/2012 sb., vzpp, který uvádí, že důvodem je ohrožení výchovy dítěte, narušení jeho přirozeného fyzického, duševního nebo rozumového vývoje a je to v rozporu se zájmem dítěte. Také se může jednat o situace, kdy rodiče nemají dostatečné prostředky nebo předpoklady k tomu, aby tyto náležitosti ve výchově dítěti zajistily. Zároveň zákon upozorňuje na situaci, že pokud rodiče nemají vhodné zázemí pro výchovu dítěte, ale jinak jsou způsobilí a řádně se o své děti starají, není to důvod pro nařízení ústavní výchovy. (89/2012 sb. Vzpp) Halířová a Sychrová (2014) doplňují, že důvody pro nařízení ústavní výchovy nemusí být vždy pouze na straně rodičů a rozděluje dvě základní skupiny důvodů, proč se děti v tomto typu péče ocitají. První skupinou jsou výše případy dětí, které rodiče zanedbávají nebo se o ně nedokážou postarat a zabezpečit jejich řádný vývoj, naopak druhou skupinu případů tvoří děti, jejichž chování ohrožuje okolí a rodina na tyto události neumí vhodně zareagovat a najít vhodné řešení pro tuto situaci. Dva hlavní důvody, proč jsou tedy děti do ústavní péče umístěné, jsou problémy dětí a jejich nevhodné chování vůči jejich věku, nebo špatná rodinná situace. V mnoha situacích se tyto příčiny kombinují. (Halířová, Sychrová 2014 str. 36)

3.2 Zařízení ústavní výchovy

Zařízení ústavní výchovy, do kterých mohou být děti umístěny, jsou definované v zákoně 109/2002 v zákoně o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, vzpp. Těmito zařízeními jsou diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy. (109/2002 sb., vzpp) Jánský (2014) udává, že ve většině případech jsou tyto zařízení státní,

a jejich úkolem je především zabezpečit péči ve všech ohledech, a to dětem od 3 let do jejich zletilosti, v případě, že se soustavně připravují na budoucí povolání a studují nejdéle do 26 let. Sekera (2009) poukazuje na nejednotnost v pojmosloví z hlediska používání pojmů ústavní péče a ústavní výchova. Zdůrazňuje, že výše uvedené zařízení pro děti a mládež, mají spíše výchovný charakter a jejich úkol spočívá nejenom v poskytnutí péče ve smyslu zajištění fyzických potřeb, jídla spánku a hygieny, ale jejich největší přínos spočívá ve výchově nebo převýchově na rozdíl od zařízení typu domovů pro seniory, který považuje za ústavní péči, jelikož poskytuje služby primárně pečující. (Sekera 2009, str. 19). Sychrová (2014) souhlasí s terminologickou nejednotností, a to z důvodů rezortního rozdělení ústavní péče. Nařízená ústavní nebo ochranná výchova spadá pod rezort školský, a tudíž zdůrazňuje pedagogické působení a preferuje vzdělávání před péčí. Naproti tomu sociální resort dává do popředí sociální hledisko, zabývá se vlivem prostředí na děti a upřednostňuje spíše metody sociální práce před inovativními výchovnými metodami. Resort zdravotnictví zdůrazňuje zdravotní hledisko ošetřovatelství, a to zejména u dětí s různými typy postižení nebo znevýhodněními. Dle názorů autorky by ústavní péče měla zahrnovat všechny složky a být spojením pedagogického, sociálního a zdravotního působení na děti, a proto považuje za vhodnější používat pojem náhradní výchovná péče před široce pojímaným pojmem ústavní péče. (Sychrová, 2014, str. 42)

Jánský (2004) uvádí, že primárním úkolem těchto zařízení je zajistit vhodné podmínky pro děti, ve kterých se budou cítit v bezpečí a mají odstranit nežádoucí zbytečný stres, kterému by děti mohly být vystaveny. Vytvářené podmínky se formují díky pozitivním vztahům, které mají navodit hezké prožitky a mají děti naučit, že dospělým osobám mohou věřit a nemusí se bát zklamání. Zařízení ústavní výchovy nemají sloužit k nálepkování dětí, které zde byly vychovány ani nemají sloužit k účelnému vyřazování ze společnosti. Posláním těchto zařízení by mělo být naučit děti vše potřebné k tomu, aby zvládaly bez větších obtíží život za zdi ústavu, byly schopné se po opuštění zařízení postarat o svou vlastní domácnost, uměly komunikovat a vyřizovat potřebné administrativní záležitosti na úradech a byly ekonomicky gramotní. (Jánský, 2004) V dalších podkapitolách stručně zmíníme výše uvedené zařízení ústavní výchovy, přičemž zařízení dětský domov rozvedeme a popíšeme až ve 4. kapitole s názvem Hostitelská péče, jelikož dětský domov je klíčová organizace a místo pobytu dětí, u kterých je hostitelská péče možná a v praxi využívaná. Dětskému domovu věnujeme celou podkapitolu v rámci kapitoly o hostitelské péči pro jeho bližší specifikaci.

3.2.1 Diagnostické ústavy

Diagnostické ústavy spolupracují s příslušnými orgány sociálně-právní ochrany dětí, které diagnostickým ústavům ve svých spádových oblastech pomáhají s potřebným metodickým vedením a poskytují jim také odbornou pomoc. (*Jánský 2014, str. 116*) V těchto zařízeních je běžný velký pohyb dětí, které jsou přijímány do zařízení, a naopak i velký odliv dětí, které putují do jiných forem náhradní rodinné péče. Pobyt dětí se pohybuje ve většině případů kolem 8 týdnů. (*Sekera, 2009, str. 22*) Jak již z názvu zařízení vyplývá, úkolem vychovatelů v tomto zařízení spočívá zejména v pozorování a v návaznosti na tom i přesné a komplexní určení diagnostiky osobnosti dítěte, dále se pak zaměřují na vymezení individuálních výchovných a vzdělávacích potřeb a doporučují dalším odborníkům postupy a metody práce, které budou vhodné pro celkově optimální vývoj osobnosti. Důležité v tomto období je také dítě stabilizovat a zakotvit mu přijatelné hygienické a výchovné návyky a utvořit vhodný režim. (*Jánský 2014, str. 116*) Zákon 109/2002 Sb. Vzpp stanovuje, že pobyt dítěte je buď nařízený soudně, nebo dobrovolný.

3.2.2 Dětský domov se školou

Dětský domov se školou pečuje o děti a zajišťuje jejich výchovu, jestliže jim byla nařízená ústavní výchova a mají závažné poruchy chování nebo je zapotřebí, aby kvůli své trvalé nebo přechodné duševní poruše podstoupili výchovně léčebnou péči, popřípadě jsou i nezletilými matkami. Dále zde mohou být umístěné děti, kterým byla uložena ochranná výchova. (*109/2002 sb. Vzpp*) Sekera 2009 rovněž uvádí, že důvodem pro umístění dětí do dětského domova se školou jsou závažné poruchy chování. (*Sekera 2009, str. 25*) Do těchto zařízení jsou umísťovány děti od 6 let, a to až do ukončení jejich povinné školní docházky. Pokud se v průběhu pobytu zlepši psychický stav dítěte nebo pominou důvody, kvůli kterým zde bylo dítě umístěno, může ředitel tohoto zařízení písemně zažádat o přeložení dítěte na jinou školu mimo dětský domov. Jestliže ale po ukončení povinné školní docházky stále přetrvávají problémy a závažné poruchy chování a dítě tak nemůže navštěvovat střední školu nebo pro tyto poruchy nemůže nastoupit o pracovního procesu, je umístěno do výchovného ústavu. (*109/2002 sb. Vzpp*)

3.2.3 Výchovný ústav

Úkolem výchovného ústavu je pečovat o děti, které ukončily povinnou školní docházku, tudíž děti starší 15 let a trpí závažnými poruchami chování a byla jim nařízena ústavní výchova

nebo uložena ochranná výchova. Výchovné ústavy mají zejména pečovat a plnit úkoly ve vztahu k dětem z oblastí výchovných, sociálních i vzdělávacích. (*zákon č. 109/2002 sb.*) Jestliže má dítě velmi vážné poruchy chování, kvůli kterým nemůže být zařazeno v jiném zařízení, a je starší 12 let, může být umístěno právě do výchovného ústavu. (*Sekera 2009, str. 25*) Výchovný ústav a dětský domov se školou se často mezi laickou veřejností označuje jako past'ák nebo polepšovna a děti, které jsou zde umístěné, často svými závažnými poruchami chování porušují zákon. Cílem vychovatelů je sestavovat a realizovat specificky orientované výchovně-vzdělávací programy odpovídající individuálním požadavkům dítěte zpracované na míru dle jejich osobnosti a charakteristiky. (*Jánský 2014, str. 116*) Tyto ústavy se zřizují samostatně pro děti, kterým byla nařízena ústavní výchova, uložena ochranná výchova, zvláště pak pro nezletilé matky s jejich dětmi a zvláště pro děti, které potřebují výchovně-léčebnou péči. Pokud nejsou tyto zařízení zřízené samostatně, je třeba, aby byla alespoň v rámci výchovného ústavu zřízena samostatná oddělená výchovná skupina. (*zákon č. 109/2002 sb. Vzpp*)

4 HOSTITELSKÁ PÉČE

Hostitelská péče je dle našeho názoru málo rozšířený pojem a hodně lidí z okruhu laické veřejnosti, ale i z řad pedagogů nebo studentů sociálních věd, sociální pedagogiky nebo sociální práce nemá ponětí, co se pod tímto pojmem skrývá a co si vůbec můžeme představit. Hostitelská péče v naší legislativě jako taková samostatně neexistuje a není přesně vymezená. I proto, že tento typ péče u nás v České republice není až tolik skloňovaný a lidé s ním nejsou obeznámeni, zaměřili jsme se na zrealizování našeho výzkumu. Chtěli bychom se tedy zaměřit na tento typ péče a poté především ve výzkumné části zjistit, jak tento typ péče vnímají samotní vychovatelé působící v dětských domovech, jaké zkušenosti s tímto typem péče mají a jaké vnímají v hostitelské péči přínosy a rizika pro děti, kterým byla nařízena ústavní výchova. Dle Blahutové a Zezulové (2011) má hostitelská péče poměrně dlouhou tradici, nicméně nikdy nebyla přesněji ukotvena v právních předpisech a nebyla ani vymezena žádná přesná pravidla pro její realizaci. Ve většině případech se totiž hostitelská péče odehrává především na bázi dobrovolnosti, kdy dochází k iniciativě ze strany veřejnosti. *(Blahutová, Zezulová 2011, str. 11)*

Blahutová a Zezulová (2011) upozorňují na to, že neexistuje žádné přesné vymezení a že i mezi odborníky, kteří se zabývají problematikou náhradní rodinné péče, neexistuje v tomto směru shoda o tom, co hostitelská péče je a co není. *(Blahutová, Zezulová 2011, str. 11)* Stejně jako Blahutová a Zezulová (2011) i Klimeš (2003) upozorňuje na to, že v praxi nemá hostitelství přesné vymezení a jedná se o zmatený pojem, jelikož i odborníci na náhradní rodinnou péči vykládají pojem hostitelství každý svým a jiným způsobem a každý z odborníků tento pojem chápe jinak. Zároveň upozorňuje i na to, že spousta odborníků spojuje hostitelství s pojmem dobrovolnictví. Klimeš (2003) poukazuje na nejednotný výklad termínů hostitelství a dobrovolnictví, přičemž tvrdí, že hostitelství doporučuje používat jako zastřešující pojem pro veškeré návštěvy a kontakty dítěte s člověkem, který není profesionál na výchovu a vzdělávání dětí. Také doporučuje tento termín používat ve všech případech, kdy se odehrávají návštěvy lidí u dětí v dětském domově, stejně tak jako kontakty a návštěvy dětí u lidí mimo zdi ústavního zařízení. *(Klimeš, 2006, str. 28)* Blahutová a Zezulová (2011) nicméně doplňují, že o určitý typ dobrovolnictví jde, jelikož jedinec, rodina nebo pár věnuje dítěti z ústavního zařízení pozornost ve svém volném čase. *(Blahutová, Zezulová 2011, str. 11)*

Blahutová a Zezulová (2011) vytvořily na základě svých zkušeností z praxe definici hostitelské péče. Vymezily ji jako: „*Dlouhodobé a opakující se kontakty dítěte žijícího v dětském domově s rodinou nebo jednotlivci, kteří nejsou biologickými příbuznými dítěte. Hostitelská péče je realizovaná převážně u dětí, které mají objektivně nižší šance na pěstounskou péči například proto, že jsou v domově umístěné spolu se svými sourozenci, děti romského etnika nebo děti staršího věku.*“ (Blahutová, Zezulová 2011, str. 11) Ve stanovisku MPSV z roku 2004 můžeme spatřovat podobnost ve vymezení dětí, které se do hostitelské péče mohou dostat a jsou definované jako: „*Děti, jejichž návrat do původní biologické rodiny je nepravděpodobný a náhradní rodinná péče pro tyto děti je nereálná, protože by tyto situace pro ně byly více stresující a obtížné, než aby jim přinášely užitek a pohodu. Proto je pro tyto děti ku prospěchu, že poznají i jiné prostředí než ústavní.*“ (Ludmila Müllerová, 2004, [online].)

Klimeš (2006) ve Sborníku z celostátního semináře věnovanému náhradní rodinné péči uvádí jinou definici. Hostitelství vnímá takto: „*Hostitelství je obecně právně nezakotvený způsob neústavní péče o dítě, který kopíruje přirozené vztahy, které u každé rodiny přirozeně vznikají k okolí a širšímu příbuzenstvu.*“ (Klimeš, 2006, str. 28)

4.1 Zákonné ukotvení hostitelské péče

Jak již bylo zmíněno v úvodní kapitole Hostitelská péče, v České republice nemáme žádné zákony, ve kterých by byla hostitelská péče upravena, nicméně hostitelská péče se realizuje dle paragrafu 30 s názvem Pobyt dítěte mimo ústav, který můžeme nalézt v zákoně 359/1999 sb. zákona o sociálně právní ochraně dítěte. (359/1999 sb. vzpp.) Bližší vysvětlení tohoto paragrafu rozpracovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí, které vydalo Stanovisko k otázce udělování souhlasu s pobytem dítěte, kterému byla nařízená ústavní výchova, u rodičů nebo jiných fyzických osob, kde shrnuje a doplňuje informace ohledně dosavadních stanovisek ve věci a řeší zde například udělování souhlasu s víkendovými pobyty. (Ludmila Müllerová, 2004, [online]) Nicméně v praxi panuje částečně nejednota a zmatenost ve výkladu paragrafu 30 i v pojmu hostitelství. To potvrdil i Kotek a Kotalová (2007), kteří provedli Workshop s názvem „*Hostitelská péče dnes a zítra*“ a přímo od účastníků workshopu, kteří tvořili odborníci na sociálněprávní ochranu dětí a pracovníků z řad zařízení ústavní péče, zjistili, že v pojmosloví, a především ve výkladu paragrafu 30 panuje velká nejednota a každý z odborníků vykládá paragraf a s tím spojenou hostitelskou péči jiným způsobem.

Paragraf 30 zákona 359/1999 Sb. vzpp však upravuje pobyt dítěte mimo ústav následovně. Je v pravomoci ředitele ústavního zařízení, aby po předchozím písemném souhlasu obecního

úřadu nebo obecního úřadu obce s rozšířenou působností, povolil pobyt u rodičů nebo u jiných fyzických osob. Tento pobyt je však limitován a je možný maximálně na dobu 30 kalendářních dnů při prvním pobytu. Pokud je dítěti uložena ochranná výchova, lze tento pobyt i prodloužit, ale opět pouze s písemným souhlasem výše zmiňovaných úřadů. (359/199 sb. Vzp) Ve stanovisku MPSV z roku 2004 je doplněno, že při prodloužení pobytu je na uvážení OSPODU, zda žádosti vyhoví nebo nikoli a jaké dokumenty a náležitosti bude třeba doložit. Vždy však odpovědné orgány musí brát v úvahu důvody, proč ústavní výchova u dítěte byla nařízená. (Ludmila Müllerová, 2004, [online])

Novotná, Burdová, Jurková (2016) uvádí, že účelem rozhodnutí orgánu OSPOD je částečná ochrana dětí před svévolným rozhodnutím ředitele ústavu nebo jiných pedagogických pracovníků v ústavech. Tato součinnost ředitelů i orgánů OSPOD zajišťuje určitou míru kontroly nad pobytem dětí mimo zdi ústavního zařízení. Ředitel ani jiní pracovníci nesmí nabízet děti k pobytu každému, kdo přijde do domova a zažádá si o dítě, které je mu sympatické a měl by případně zájem trávit s daným dítětem nějaký volný čas. Každý takový případ musí ředitelé DD nejprve řešit s příslušnými orgány sociálně právní ochrany, které evidují děti s možností převzetí do NRP nebo navrácení do původního rodinného prostředí. Ředitelé nesmí bez písemného souhlasu orgánu OSPOD vydat dítě žádné fyzické osobě, ani pokud se jedná o biologické rodiče dítěte. (Novotná, Burdová, Jurková, 2016, str. 218) Dle stanoviska MPSV z roku 2004 není vyloučené, aby si o pobyt dítěte mimo ústav zažádali také lidé, kteří jsou v registru žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče a byli shledáni jako vhodní kandidáti na osvojení nebo pěstounskou péči pro konkrétní dítě, které požadují. Stanovisko zmiňuje, že je možné 30 dní před podáním písemné žádosti o svěřeni dítěte do před adopční nebo předpěstounské péče požádat o tuto variantu pobytu dítěte u rodiny. Nicméně vyhláška dále stanovuje, že o dítě si mohou zažádat i jiní lidé, je ale vždy nutné dbát na správný výběr jednak hostitelů, jednak vhodného dítěte pro tyto hostitele. (Ludmila Müllerová, 2004, [online])

4.2 Formy hostitelství

Klimeš (*Jak správně budovat hostitelství*) rozděluje hostitelskou péči na neřízenou neboli živelnou a dále pak řízenou. Věnuje se také rozdělení řízeného hostitelství, přičemž tento typ ještě dělí na hostitelství s cíleně budovanou citovou vazbou a hostitelství s cíleně nebudovanou vazbou. (Klimeš, *Jak správně budovat hostitelství* [online].) Tomuto rozdělení se

budeme věnovat i v dalších podkapitolách. Naproti tomu Blahutová a Zezulová (2011) rozdělují formy hostitelství na spontánní a plánované. Spontánní má dle autorek dlouholetou tradici a vychází ze zájmu a dobrosrdečnosti lidí kolem dětí, kteří se snaží těmto dětem ulehčit jejich situaci díky společně stráveným chvilčkám a nabídnout pomocnou ruku v případě potřeby. Hostitelé v případech spontánní hostitelské péče jsou většinou lidé z bezprostředního okolí dětí. Nemalé procento z nich tvoří vychovatelky, sousedé, lidé z vesnice, starší kamarádi. Podstata této spontánně vzniklé formy hostitelství spočívá v předem navázaném vztahu dítěte a hostitele, přičemž formální vznik hostitelství je pouze formalitou a právním ošetřením vztahu mezi dítětem a jeho hostitelem. Problémem však dle autorek bývá nedostatek takových lidí v okolí dětí. Naopak u druhé formy, tedy plánovaného hostitelství, nemůžeme hledat přirozeně a náhodně vzniklý vztah. U této formy jde o kombinaci nesobec-kého způsobu myšlení lidí z okolí, který se propojuje s potřebou dětských domovů takové lidi najít a navázat spolupráci. Principem je prvotní zájem hostitele, který požádá o souhlas OSPOD a po odsouhlasení se navodí spolupráce s ředitelem konkrétního DD. Úkolem ředitele je doporučit dítě, pro které bude tato forma návštěv vhodná a bude jej nadále rozvíjet. Výhodou může být především příprava hostitelů na první kontakt s dítětem a proškolení ze strany vychovatelů nebo odborníků. Pomocí a přípravou hostitele může docházet k odstranění jeho pochyb, nejistoty i nervozity a vhodná příprava také navozuje lepší podmínky pro dlouhotrvající a pevný vztah mezi účastníky. Vhodnější na tomto typu péče můžeme spatřovat odbornější přípravu budoucích hostitelů i zázemí. (Blahutová, Zezulová, 2011)

4.2.1 „Živelné neboli neřízené hostitelství“

Klimeš (*Jak správně budovat hostitelství*) vidí tuto formu poněkud skepticky, a to z toho důvodu, že v případech živelného hostitelství bývají hostitelé lidé, kteří nemají žádné profesionální školení nebo přípravu na budoucí práci s dětmi, které jsou více či méně poznamenány svými osudy. Blahutová a Zezulová (2011) kladou také důraz právě na to, aby hostitelé byli seznámeni detailně s osudem dítěte a s osudy celé jeho rodiny a plně tyto osudy respektovali, protože právě pochopení všech souvislostí pomáhá k vzájemnému dobrému vztahu a rozvíjí důvěru mezi dítětem a hostitelem. (Blahutová, Zezulová, 2011, str. 28) Klimeš (2006) vnímá, že komplikace této formy často spočívají v tom, že hostitelům chybí příprava a nějaký záměr, který bude hostitelství dávat smysl. Hostitelství by mělo být pro dítě určitým řešením nějaké situace a zároveň by mu mělo pomoci v rozvoji. Často právě nevhodným zacházením nebo situacemi, do kterých je dítě hostiteli uvedeno, dohází k dalšímu psychickému poškozování dítěte a zbytečnému stresu. Dítě by dle autora mělo postupně navazovat

kontakt s hostiteli, kdy vhodným řešením je i to, že by hostitelé nejprve měli pobývat s dítětem v jeho přirozeném prostředí, což je v této situaci dětský domov, teprve až poté co se seznámí jej brát mimo zařízení. (Klimeš, 2006, str. 30)

Dále Klimeš (*Jak správně budovat hostitelství*) uvádí jako problém tohoto typu hostitelství nedostatečnou komunikaci hostitelů s dětským domovem. Ten pak na základě chybějící zpětné vazby nemá možnost kontrolovat vznikající citové vztahy, které jsou mezi dětmi a hostiteli navazovány nebo se aktivně podílet na vedení hostitelů a korigovat případné konflikty mezi oběma stranami. (Klimeš, *Jak správně budovat hostitelství*, [online].)

4.2.2 Řízené hostitelství

Klimeš (2006) přidává i stručný návod, jak by dle něj mělo probíhat správně vedené hostitelství. Zdůrazňuje, že je dobré mít pod kontrolou zejména situace, kdy by dítě mohlo být vystaveno nějakému násilí ze strany hostitelů, a to jak psychickému, tak i fyzickému, proto vidí jako vhodné u tohoto typu hostitelství věnovat dostatečnou pozornost právě profesionalizaci hostitelů spolu se zajištěním pomoci a terapeutického poradenství. Klimeš (*Jak správně budovat hostitelství* [online].) Také zdůrazňuje, že největší riziko hostitelství je dle jeho názoru citová vazba a poutu, které samozřejmě mezi lidmi vznikají. Stejně jako autor si ani my nemyslíme, že hostitelství bez citů je možné. Nicméně je dle autora důležité, aby se předcházelo citovému připoutání dítěte k hostiteli. Tímto předcházením se může dítě ochránit před zklamáním a frustrací v případě neúspěšné hostitelské péče. (Klimeš, *Jak správně budovat hostitelství*, [online].) Upozorňuje také na možnost dlouhodobé hostitelské péče. Existují jedinci nebo i celé rodiny, které by rády pomohly dětem z dětských domovů, ale nemají vhodné zázemí nebo finanční prostředky k tomu, aby vybudovaly vhodný nový domov pro děti a zažádaly si tak o jednu z možností náhradní rodinné péče. Proto se může stát, že dlouhodobá hostitelská péče bude mít pro takové zájemce význam. Problém můžeme spatřovat ve vybudování pevnějších a hlubších vztahů, což může vést k negativnímu vlivu na dítě, pokud se hostitelská péče nezdaří. (Klimeš, 2006, str. 34)

Blahutová a Zezulová (2011) se na problematiku dívá obdobně jako Klimeš (2006) a navrhuje také možný postup při budování hostitelství. Prvním správným krokem pro vytvoření hostitelské péče je zrealizovat schůzku všech účastníků. Toto setkání by mohlo napomoci odstranit obavy a zároveň pomůže objasnit všem, kteří se tohoto procesu účastní, co by hostitelská péče v ideálním případě měla obou zainteresovaným stranám nabídnout a co od ní mohou očekávat. V tomto procesu je neméně důležitá i spolupráce s biologickými rodiči

děti, které mají možnost se hostitelské péče účastnit. Pokud se rodiče nechtějí angažovat a sejít se s ostatními účastníky HP, je třeba s nimi i přesto udržovat kontakt a informovat je. Tyto informace mohou rodičům dodat pocit potřebnosti v životě dítěte. V případech nezájmu rodičů o své děti doporučují autorky vždy před dítětem o rodině mluvit pozitivně nebo alespoň neutrálně. Kladný postoj hostitele k biologickým rodičům vyvolává v dětech pocit důvěry a jistoty a nevznikají tak zbytečná tabuizovaná témata. (*Blahutová, Zezulová 2011*)

4.3 Význam hostitelské péče pro dítě

Blahutová a Zezulová (2011) vidí v hostitelské péči především příležitost pro dítě, která mu nabízí poznání nového prostředí mimo zdi ústavního zařízení a může zprostředkovat náhled na fungování normální rodiny. Autorky také poznamenávají, že navázaný citový vztah hraje určitou roli. (*Blahutová, Zezulová, 2011, str. 11*) Souhlasíme s autorkami, že vztah mezi dítětem a hostitelem je klíčový pro úspěšnou hostitelskou péči, ovšem myslíme si, že pokud vztah dítěte a hostitele překročí svou hranici a dítě se na hostitele citově upoutá v jiné než kamarádské rovině, může být velké riziko v ukončení hostitelské péče. Konec hostitelství by v tomto případě mohlo znamenat citovou deprivaci a frustraci nebo by mohlo utvářet v dítěti pocit, že není dost dobré, a proto se kontakty s hostiteli přestaly realizovat. Souhlasíme však s autorkami, že je pro dítě vhodné, aby si zažilo pocit úspěchu, který se může v rámci hostitelské péče dostavit při různých formách trávení volného času a také souhlasíme s tvrzením, že je dobré dítěti rozšířit jeho psychosociální zázemí. (*Blahutová, Zezulová 2011, str. 11*)

I Klimeš (2003) vnímá hostitelství pozitivně, jelikož tento typ péče může zmírňovat psychickou deprivaci u dětí, které žijí v prostředí ústavu. Vidí v ní možnost, jak by děti, kterým byla nařízená ústavní výchova, mohly navázat kontakty s lidmi mimo zdi ústavu. Na druhé straně v tomto trendu spatřuje nebezpečí v možném poškození dětí lidmi, kteří nemají žádné zkušenosti a snaží se na dítě amatérsky působit, formovat jej a vychovávat. (*Klimes, 2003, Koncept instituce hostitelství v NRP, [online].*) Naopak Gabriel a Novák (2008) však podotýkají, že i pokud bude hostitel sebelepším člověkem se sebelepšími schopnostmi, nemůže hostitelská péče přímo vynahradit rodinu. Autoři také upozorňují na potřebu připravit žadatele o hostitelství k jejímu výkonu. Souhlasí však s Klimešem (2003), že hostitelská péče může být vhodným doplněním života dětí v dětských domovech a hostitelé jim tak mohou nabídnout nové zkušenosti i zážitky a hostitelská péče může tvořit určitý model rodiny pro tyto děti. (*Gabriel, Novák, 2008*)

Další význam hostitelství dle Klimeše (2003) můžeme spatřovat v rozšiřování kontaktů a sociálního prostředí dětem umístěných v DD. Hostitelé mohou dětem zprostředkovat nové zkušenosti a zážitky v podobě trávení volného času, ke kterým by jinak v dětském domově neměli přístup. Nicméně je třeba dávat pozor a vytvořit určitý rámec, aby nedocházelo k poškozování dětí nebo narušování režimu a řádu, který mají děti nastaveny v ústavních zařízeních. (*Klimeš, Koncept instituce hostitelství v NRP, 2003 [online].*) Kotek a Kotalová (2007) na základě výše zmíněného provedeného workshopu, který mapoval zkušenosti vychovatelů a odborníků na hostitelskou péči, zjistili další možné přínosy HP. Z výpovědí přítomných respondentů vyplynulo, že hostitelství je v praxi vítáno, protože dle účastníků přináší dětem více pozitivních zážitků než možných rizik. Tyto odpovědi byly založeny na osobních zkušenostech z praxe. (*Kotek, Kotalová 2007, str. 23*)

Blahutová a Zezulová (2011) doplňují, že pokud je hostitelství trvalého charakteru, je možné, aby dítě zažilo například pozitivní vnímání jeho osobnosti, což má význam pro zdravé sebepojetí. Dítě tak zažije pocit, že je milované. Hostitelé mohou vyzvednout jeho pozitivní vlastnosti a stránky osobnosti s čímž pak dítě získá i dobrý základ pro to, mít rádo sebe samo. Vyvážený vztah mezi aktéry napomáhá i pochopení, že vztahy by měly fungovat oboustranně, tedy na principu něco brát, ale i něco dávat. Další přínos hostitelské péče vnímají autorky v sociálním učení. Jelikož se děti učí pomocí identifikace, může se dítě, které hostitelskou péči prošlo, inspirovat fungováním hostitelské rodiny a využít tyto poznatky při tvorbě vlastní rodiny. Hostitelská péče do jisté míry může u dětí podpořit i ztracený pocit důvěry v dospělé osoby. Tyto děti totiž zažily během svého života hodně zklamání od svých nejbližších. Při navození přátelského vztahu s hostitelem se ztracená důvěra v dospělé může obnovit a zároveň si dítě může najít přítele, na kterého se bude obracet se svými těžkostmi i v dospělosti po odchodu z dětského domova. Hostitel, potažmo hostitelská rodina se tak může stát opěrným bodem a stabilním místem v životě dítěte. (*Blahutová, Zezulová 2011*)

4.4 Rizika hostitelské péče

Blahutová, Zezulová (2011) tvrdí, že rizika spojená s hostitelskou péčí se netýkají jen dětí samotných, ale i ostatních účastníků, kteří jsou v hostitelské péči angažováni. Největším rizikem je zklamání dítěte, ovšem z praxe a zkušeností autorek vyplývá, že často se také se zklamáním musí vyrovnávat, jak samotní hostitelé, tak vychovatelé v dětských domovech nebo sociální pracovníci. Nezřídka kdy se pak jedná o zklamání z důvodů očekávání, které lidé mají z průběhu hostitelské péče nebo zklamání ze samotného dítěte a jeho chování či

povahy. (Blahutová, Zezulová 2011) Kotek a Kotalová (2007) naopak upozorňují na to, že spousta zájemců o hostitelskou péči v ní může spatřovat vhodný a rychlý nástroj k tomu, jak dosáhnout náhradní rodinné péče, především pak pěstounství (Kotek, Kotalová 2007) Klimeš (2003) ale doplňuje, že hostitelé se stávají lidé, kteří z různých důvodů jako jsou starší věk, nestabilní zázemí, špatná ekonomická situace a další nemohou dítěti nabídnout adopci nebo pěstounství. (Klmeš 2003 *Koncept instituce hostitelství v NRP [online.]*)

Klmeš (2007) zastává názor, že největší možné riziko je především vznik silnějších citových vazeb ze strany dítěte k hostiteli a vytvoření iluze, že se stane členem rodiny a přejde se od hostitelství k náhradní rodinné péči, což většinou neplní očekávání dětí. (Klmeš, 2007, str. 32) Zároveň doplňuje, že je vhodné dítěti situaci citlivě vysvětlit a tím tedy předcházet tomuto mylnému očekávání a pozdějšímu zklamání (Klmeš 2003 *Koncept instituce hostitelství v NRP [online.]*) Na tento problém pak upozorňuje i stanovisko MPSV z roku 2004 a zdůrazňuje, aby se v přípravě hostitelů kladl důraz na citlivý přístup a docházelo k výběru hostitelů tak, aby jejich profily i to, co mohou dítěti nabídnout, odpovídalo individuálním požadavkům dítěte a nevznikaly tak ze strany dítěte deziluze o vytvoření nové rodiny. (Ludmila Müllerová, 2004, [online]) Klmeš (2007) vidí toto riziko jako stěžejní, jelikož děti v ústavní výchově mají největší pocit strádání právě v oblasti rodinných vztahů a z toho důvodu je jejich připoutání k dospělým osobám daleko snadnější, protože se snaží prázdné místo ve svém životě zaplnit a zažít tak pocit plnohodnotné rodiny. Proto zdůrazňuje, že nejlepší prevencí v této oblasti je předcházení vzniku zklamání. Stejně jako autor si myslíme, že žádný vztah bez citů nemůže existovat a postupným setkáváním hostitelů a dětí se nějaký vztah vytvoří, nicméně je dobré tento vztah usměrňovat a korigovat a budovat vztahy na bázi přátelství, nikoli na bázi rodinných vztahů. (Klmeš 2007, str. 32) I Blahutová a Zezulová (2011) pak vidí východisko ve vhodné přípravě hostitelů i dětí na tuto možnost péče a citlivé komunikaci ze strany pracovníku OSPODU i vychovatelů v dětských domovech, která povede k vysvětlování této situace především dítěti, že se jedná zejména o vztah založený na přátelství, nikoli na vztahu „rodič x dítě“. Autorky dále vnímají další velké riziko v ohrožení dítěte ve smyslu zajištění jejich bezpečnosti. Proto doporučují, aby bylo dostatečné množství času věnováno právě posouzení žadatelů a nedocházelo tak ke zneužívání nebo jinému fyzickému ohrožení dětí. (Blahutová, Zezulová, 2011, str. 19)

4.5 Dětský domov jako „vysílající instituce“

Dětský domov blíže přibližuje zákon 109/2002 sb., vzpp, který má za úkol pečovat a naplňovat potřeby dětí, a to dle jejich individuálních potřeb. Zajišťuje zejména naplňování sociálních, výchovných a vzdělávacích funkcí. Děti, kterým byla nařízena ústavní výchova, a nemají žádné zvlášť závažné poruchy chování tak navštěvovat školu mimo toto zařízení. Do dětských domovů se umísťují děti ve věku od 3 let nejvýše do nabytí plnoletosti a zároveň i matky s dětmi, které jsou nezletilé. (*zákon 109/2002 sb. Vzpp*). Sekera (2009) udává, že ještě před vznikem dětských domovů existovaly instituce, které se zabývaly pomocí dětem a konkrétně uvádí: „*Za předchůdce dětských domovů můžeme považovat sirotčince, útulky i spolkové ústavy, které vznikaly v pozdějších dobách*“. (Sekera 2009, str. 23) Rozvoj a zlepšení situace v této oblasti došlo ukončení 1. světové války, kdy této problematice začala být věnována vyšší pozornost a vstoupily v platnost jisté změny jakožto například budování sítě okresních dětských domovů. Průlomovým rokem byl rok 1949, jelikož se začaly dětské domovy zlepšovat ve svém materiálním vybavení, začalo se více dbát na personální složení pracovníků a začíná se také pracovat na zlepšování sociálních podmínkách. (Sekera 2009, str. 23)

Sekera (2009) tvrdí, že v tomto typu zařízení většinou najdeme děti, které mají jisté sociální znevýhodnění. Tyto sociální znevýhodnění můžeme spatřovat například v sociálním prostředí, ze kterého děti pocházejí. Často jsou to děti z nefunkční nebo rozpadlé rodiny, kde se vyskytují finanční potíže, které pak způsobují jejich celkové existenční problémy. I samotné děti pak v důsledku těchto skutečností mívají určité osobní a výchovné problémy, které rodiče nedokážou nebo neumí řešit a je potřeba včasného zásahu a pomoci (Sekera 2009, str. 23) Sychrová (2014) dodává, že nejen dětský domov, ale všechny typy zařízení ústavní výchovy podléhají určitému paradoxu. Tento paradox spočívá v tom, že děti zde žijí ve skupině s ostatními dětmi a zaměstnanci, kteří jsou v roli vychovatelů a zároveň odborníků na oblasti pedagogiky, psychologie, sociální práce i zdravotnictví. Pro děti má být dětský domov doslova domovem, tedy místem, kde budou navazovat a prohlubovat osobní a blízké vztahy, osobní svobodu, najdou zde prostor pro seberealizaci a naplnění svých osobních fyzických i psychických potřeb. I přes častou a velkou angažovanost a osobní zainteresovanost vychovatelů je to pro zaměstnance však jen místo, kde pracují a svůj život odchází žít za zdí těchto zařízení. (Sychrová 2014 str. 43) Matějček (1989) upozorňuje především na podmínky výchovy, které v dětských domovech převládají. Upozorňuje na fakt, že v tomto typu prostředí

není dostatek příležitostí pro navázání bližších citových vazeb a hlubších vztahů mezi vychovateli a dětmi, jelikož doba, kterou zde dítě žije, je omezená. Jako významný činitel výchovy pak vidí také trvalost vztahů a společnou budoucnost dítěte a vychovatele, kterou vychovatelé v dětských domovech nemají možnost tolik ovlivnit, jako v přirozeném prostředí rodiny nebo jiných formách náhradní rodinné péče jakou je adopce nebo pěstounská péče. (*Matějček 1989 str. 31*)

4.6 Hostitel jako „přijímající instituce“

Podle stanoviska MPSV z roku 2004 je v kompetenci příslušné obce s rozšířenou působností, aby určilo, jaké požadavky bude mít na člověka, který požádá o vydání souhlasu o pobytu dítěte mimo ústav. Většina dokumentů, které příslušné orgány vyžadují pro vydání souhlasu, jsou spojeny s ověřením, zda je člověk především psychicky v pořádku a nehrozí tak dítěti žádná újma na zdraví, dále mohou požadovat výpis z rejstříků trestů, aby se zamezilo propuštění dítěte do rukou násilníků nebo jiných nevhodných osob. Lidé, kteří o tento souhlas žádají, by měli počítat s prověřením a je vhodné, aby se požadavkům OSPODU přizpůsobili a neprotestovali při poskytování údajů o sobě nebo své rodině. Případné oddalování a neochota spolupráce při poskytování informací může vrhat špatné světlo na budoucího hostitele. Někdy se stává, že OSPOD podnikne i šetření v místě bydliště, aby se zjistilo, zda má hostitel hodné prostředí pro dítě. (*Ludmila Müllerová, 2004, [online]*) Novotná, Burdová, Jurková (2016) doplňuje, že sociální prostředí žadatele, v tomto případě hostitele, je vždy velmi důležité pro posouzení, zda dítěti bude souhlas s pobytem schválený nebo nikoli. Prostředí je totiž častým důvodem, proč dítěti byla ústavní výchova nařízená a není tak možné, aby dítě byla povolena návštěva u žadatele, který vhodné zázemí nemá. Také dodávají, že OSPOD by měl přihlídnout k individuálnímu plánu ochrany dítěte, ve kterém se stanovují cíle a vhodné opatření pro dítě. (*Novotná, Burdová, Jurková, 2016. str. 221*) Klimeš (2006) stejně jako Blahutová a Zezulová (2011) zastávají názor, že hostitel by měl být dopředu na formu této péče i profesionálně připravený a znát její možné úskalí i výhody a především vědět, co od ní očekává a je schopen dítěti nabídnout. Podle obou autorů je třeba postupovat pomalu, postupně navazovat vztah a s dítětem se seznamovat podle předem jasných pravidel především v jeho zájmu. (*Blahutová, Zezulová 2011, str. 44 a Klimeš, 2006*)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1 VÝZKUM

V našem výzkumu budeme zkoumat, jak vychovatelé dětských domovů vnímají hostitelskou péči, jaké vyjadřují názory na tento typ péče a jaké zkušenosti s ní mají v praxi. Výzkum je zaměřen na vychovatele dětských domovů, kteří jsou s dětmi v každodenním kontaktu a mohou tak podat přínosný a zajímavý vhled do této problematiky a podat informace o zkušenostech s HP. Tento výzkum je zaměřený především na vnímání hostitelské péče vychovateli, kteří s ní měli nebo mají zkušenost a jejich názory na možnost této péče. Tato péče bývá předmětem zájmu u dětí, u kterých byla nařízená ústavní výchova, jsou dlouhodobě umístěny v dětských domovech a ve většině případech nemají bližší příbuzné, tudíž většinou nemají ani možnost získat zkušenosti s fungováním běžných rodin. Hostitelská péče tak může dětem nabídnout zkušenosti, jaké je to být součástí funkční rodiny. Tato zkušenost by mohla být přínosná především proto, že získají povědomí a dobrý vzor pro budoucí založení vlastních rodin nebo získají alespoň zázemí a přátelská pouta mimo zdi ústavního zařízení.

1.1 Výzkumné cíle

Hlavním cílem našeho výzkumu je podat čtenářům poznatky o tom, jak vychovatelé dětských domovů vnímají hostitelskou péči, která má v našich podmínkách sice dlouholetou tradici, ale nemá žádné bližší zákonné ukotvení ani přesnou metodiku k její realizaci. Dílčím cílem našeho výzkumu je zjistit zkušenosti vychovatelů s HP a dále pak, jaké názory vyjadřují vybraní vychovatelé na možnosti této péče. Výzkum budeme realizovat pomocí rozhovorů s konkrétními vychovateli v oslovených dětských domovech.

1.2 Výzkumné otázky

Níže uvedené výzkumné otázky tvoří jádro celého našeho výzkumu a dávají mu jasný rámec. Otázky jsme se snažili formulovat tak, aby nám pomohly dojít ke stanovenému výzkumnému cíli a aby byly formulované v souladu s výzkumným problémem. (*Švaříček, Šed'ová, 2007*)

HVO: Jak vychovatelé dětských domovů vnímají hostitelskou péči?

1) VVO: Jaké jsou zkušenosti vychovatelů dětských domovů s hostitelskou péčí?

2) VVO: Jaké názory vyjadřují vychovatelé dětských domovů na možnosti hostitelské péče?

1.3 Pojetí výzkumu

V našem výzkumu se zaměříme na vnímání hostitelské péče pohledem vychovatelů dětských domovů. Budou nás zajímat zkušenosti vychovatelů s hostitelskou péčí v daném dětském domově, a také to, jaké názory na tuto možnost péče vychovatelé vyjadřují. Výzkum budeme realizovat kvalitativním šetřením a budeme používat techniku rozhovorů s konkrétními pracovníky ve vybraných zařízeních.

Kvalitativní šetření jsme zvolili proto, že bychom chtěli proniknout hlouběji do dané problematiky, což by výzkum kvantitativního šetření neumožnil. Dle Hendla (2005) neexistuje žádný obecný postup nebo definice, jak rozdělit kvalitativní od kvantitativního pojetí výzkumu (Hendl 2005, str. 49) Creswell (1988) vidí kvalitativní výzkum takto „*Jedná se o proces, kdy hledáme porozumění na základě různých metodologických tradic, sociálního nebo lidského problému. Úkolem výzkumníka je vytvořit komplexní holistický obraz, analyzovat různorodé typy textů a informovat o názorech účastníků daného výzkumu a celý tento proces zkoumání provádí v přirozených podmínkách.*“ (Creswell 2003, in Hendl, 2016, s. 56) Hendl (2005) doplňuje, že v kvalitativním výzkumu se používají „*Induktivní formy vědeckých metod, hloubkové studium jednotlivých případů, nejrůznější formy rozhovorů a kvalitativní pozorování s cílem získat popis zvláštností případů, generovat hypotézy a rozvíjet teorie o fenoménech světa kolem nás a pořizovat záznamy v přirozeném prostředí sociálních jevů.*“ (Hendl 2005, str. 63)

1.4 Design výzkumu

Jako design výzkumu jsme se rozhodli použít zakotvenou teorii. Dle Hendla (2005) se jedná o strategii výzkumu a o možnou analýzu a interpretaci dat, nikoli o určitou teorii výzkumu. Tato teorie byla vyvinutá v 60. letech 20. století a jejími hlavními představiteli jsou Barney Glaser a Anselm Strauss. (Hendl 2005, str. 125) Autorům šlo o to, aby kvalitativní výzkum povznesli na jinou úroveň, jelikož relativně mnoho výzkumníků považovalo kvalitativně orientované výzkumy pouze za popisné zprávy určitých jevů se subjektivním zbarvením výzkumníka, který je provedl. Dále pak viděli velký nedostatek v tom, že studenti se stávají pasivními. I přesto, že se dokáží naučit podstatné teorie od světoznámých výzkumníků, samy nedokáží vytvářet nové teorie. V této oblasti pak spatřovali obrovský problém, který způsoboval vzdalování teorie a praxe. (Švaříček 2007, str. 84) Cílem výzkumu, ve kterém použijeme zakotvenou teorii, je vytvořit návrh teorie pro fenomén hostitelské péče, a to ze zjištěných názorů a zkušeností vychovatelů dětských domovů, kteří mají s touto péčí zkušenosti.

Tato teorie bude zakotvena v nasbíraných datech, které jsme získali z analýzy rozhovorů s konkrétními vychovateli v dětských domovech. (Hendl 2005) Švaříček (2007) uvádí, že v případě designu zakotvené teorie se jedná o postupy, které podléhají určitému systému ve sběru a způsobu zpracování dat, které jsou induktivně uspořádané a vedou tak k tvorbě nové teorie. (Švaříček 2007, str. 84)

2 METODOLOGIE

Hendl (2005) uvádí, že úkolem metodologie je „*Systematizace, posuzování a navrhování strategií a metodami výzkumu*“. (Hendl 2005, str. 34) Výběr konkrétních metod, které využijeme ve výzkumu pak závisí vždy také na tom, jak k daným poznatkům můžeme přistupovat a jsou založeny také na filozofických směrech. (Hendl 2005, str. 34)

2.1 Výzkumný soubor

Jelikož se v našem výzkumu zabýváme hostitelskou péčí, výzkumný soubor, vzhledem k našemu zaměření a výzkumným otázkám, tvořili vychovatelé dětských domovů ze Zlínského a Moravskoslezského kraje.

Na základě našeho šetření bylo kontaktováno celkem 9 dětských domovů. Díky získaným kontaktů během výkonu praxe jsme kontaktovaly 1 vytypovaný dětský domov. Následně jsme oslovili pověřenou osobu a požádali o spolupráci pomocí telefonického rozhovoru. Dále nás vybraný dětský domov odkázal na další možné dětské domovy v okolí, ve kterých by se mohla realizovat nebo se již realizovala hostitelská péče. Těchto zbývajících 8 dětských domovů jsme následně oslovili telefonicky nebo emailem a rozeslali žádosti o schůzky. Ve většině případech jsme kontaktovali přímo ředitele zařízení, jejich zástupce nebo příslušné sociální pracovníce. Z následně 8 oslovených dětských domovů nám kladně odpověděly 3 zařízení. Ze zbývajících 5 přišla ve 2 případech negativní odpověď, v dalších 3 případech nepřišla odpověď žádná. Důvody nezájmu v ostatních případech byly různé přes vytíženost pracovníků po nezájem o spolupráci. Z jednoho z oslovených domovů nám přímo paní ředitelka vyslovila názor, že hostitelská péče je velmi málo realizovaná a dětské domovy povětšinou téměř žádné zkušenosti nemají. Jedná se pouze o jednorázové nebo výjimečné případy.

Na osobní schůzce s řediteli nebo jejich zástupci nám byl představen konkrétní vychovatel, který měl nejvíce zkušeností s danou problematikou nebo který se chtěl našeho výzkumu účastnit kvůli vlastnímu zájmu o problematiku. S tímto vychovatelem (vychovatelkou) jsme poté uskutečnili polostrukturovaný rozhovor. Celkem jsme hovořili se 4 vychovatelkami ze 4 různých dětských domovů na dané téma. Ve 3 z těchto domovů se aktivně realizuje hostitelská péče a poskytly nám tak nejvíce informací. V posledním z vybraných domovů hostitelská péče probíhala především v minulosti, nicméně paní vychovatelka měla zájem vyjádřit na tuto problematiku svůj názor, tudíž jsme rozhovor i přes méně zkušeností zrealizovali.

2.2 Výzkumná metoda a technika

K zajištění našeho výzkumného souboru jsme zvolili metodu sněhové koule. Miovský (2006) uvádí: „*Metoda sněhové koule patří v oblasti kvalitativních metod k jedné z nejčastěji používaných.*“ (Miovský 2006, str. 131) Tuto metodu jsme zvolili proto, že v rámci absolvované odborné praxe ve druhém ročníku jsme získali kontakt na první z oslovených dětských domovů, který má zkušenosti s hostitelskou péčí a mohl nám tedy být nápomocný. Díky tomuto získanému kontaktu jsme poté v příslušném dětském domově dostali tipy na další domovy, které by mohly s touto problematikou mít zkušenosti a ty jsme poté oslovili. Tato metoda tedy spočívá v nabalování dalších kontaktů na primární kontakt, který jsme získali při osobní zkušenosti v průběhu absolvované odborné praxe. (Miovský 2006)

2.2.1 Výzkumná technika

K zajištění potřebných dat jsme zvolili techniku polostrukturovaného rozhovoru.

Rozhovor je jednou z nejčastějších metod, které se používají při sběru dat v kvalitativním typu výzkumu, a je zaměřen na to, abychom lépe a do hloubky porozuměli danému jevu. (Švaříček, Šed'ová, 2007, str.13) V našem výzkumu jsme se rozhodli používat polostrukturovaný rozhovor, kdy jsme si dopředu připravili několik otázek. Tyto otázky jsme v podobném znění pokládali všem respondentům, popřípadě jsme reagovali na zmíněné témata během hovoru.

Před samotným zahájením rozhovoru jsme se představili a obeznámili vychovatele se záměrem našeho výzkumu. Poté jsme uvedli, že celý rozhovor bude nahráván na diktafon, abychom po ukončení rozhovoru mohli použít doslovnou transkripci. Také bylo samozřejmostí oznámit, že celý rozhovor slouží pouze jako materiál pro naše výzkumné účely a nebude dále nikde publikován a bude zajištěna anonymita všech účastněných respondentů. Všechna jména a místa v uvedeném rozhovoru, který je součástí přílohy, jsou tudíž smyšlené.

Rozhovor jsme realizovali podle předem připravených kroků a dle jednotlivých navazujících fází dle doporučení pro vedení rozhovoru. V první fázi rozhovoru jsme se snažili naladit dobrou a přátelskou atmosféru a zjistit dosavadní zkušenosti vychovatelů s prací v této oblasti. V další fázi rozhovoru jsme přešli na otázky týkající se naší výzkumné problematiky, tudíž otázky spojené s hostitelskou péčí. Nejprve jsme kladli otázky, které se zaměřovali na současnost, pokud však vychovatelé v současné době hostitelskou péčí v daném dětském

domově nerealizovali, další otázky směřovali také ke zkušenostem z minulosti. (Hendl 2005, str. 168–169).

V našich rozhovorech jsme použili především otázky zaměřené na zkušenosti vychovatelů s hostitelskou péčí, otázky vztahující se k názoru na tuto problematiku se zaměřením na jejich pocity. Otázky týkající se názorů vychovatelů byly zaměřené hlavně na zjištění a porozumění kognitivních procesů a objasnění toho, co si vychovatelé o problematice HP myslí a jaké zkušenosti s ní mají. (Hendl, 2005, str. 169)

Cílem rozhovorů bylo zodpovědět na naše stanovené výzkumné otázky. Chtěli jsme zjistit, jak vychovatelé oslovených dětských domovů vnímají hostitelskou péči, jaké zkušenosti s ní mají a jaké na ni vyjadřují názory.

2.2.2 Vytvořený polostrukturovaný rozhovor

- 1) Jako první by mně zajímalo, jak dlouho již pracujete jako vychovatelka v dětském domově?
- 2) Jak u vás v probíhá / probíhala hostitelská péče? (nebo jak by probíhala, pokud se v současné době nerealizuje, popřípadě se doptáme, z jakého důvodu se nyní hostitelská péče neuskutečňuje)
- 3) Jaká jsou pravidla pro její realizaci?
- 4) Jakým způsobem se hostitelská péče promítá do vaší práce s dětmi?
- 5) Jak vy sama vnímáte hostitelskou péči?
- 6) Jaký je Váš osobní názor na možnost této péče?
- 7) Z čeho pramení Váš názor?
- 8) Pro které děti si myslíte, že je HP vhodná a pro které naopak nevhodná?
- 9) Proč si myslíte že právě tyto děti jsou vhodné nebo nevhodné?
- 10) Jaké jsou vaše zkušenosti s tímto typem péče? (doptáme se na bližší detaily, jak přesně probíhala, z jaké strany byla iniciativa pro její realizaci, doptáme se na okolnosti průběhu a přiblížení konkrétního případu)
- 11) Které děti se tohoto typu péče nejvíce účastní?
- 12) Z jakého důvodu to tak je?
- 13) Podle jakého klíče (jakým způsobem) jsou vybírány?
- 14) Jakým způsobem se utváří konkrétní pár dítě – hostitelská rodina?
- 15) Jak je hostitelská péče ve vašem zařízení realizována?

- 16) Jak byste popsala vztahy mezi domovem a hostitelskými rodinami? (pokud negativní odpověď a negativní vztahy, proč?)
- 17) Jak probíhá spolupráce mezi domovem a hostitelskou rodinou?
- 18) Jak se hostitelská péče odrazila na vývoji a psychické pohodě dětí, které se jí účastnily?
- 19) Jaké naopak vnímáte nedostatky v hostitelské péči?
- 20) Z čeho tak usuzujete?
- 21) Jak by podle Vás měla v nejideálnějším případě hostitelská péče probíhat?
- 22) Jak hodnotíte legislativní ukotvení tohoto typu péče?
- 23) Chtěla byste se teď zeptat něco vy mně?
- 24) Chtěla byste vyzvednout nebo zdůraznit nějakou oblast, o které jsme se spolu bavily?

Děkuji za Váš čas a Vaše podněty k našemu výzkumu a přeji Vám hezký zbytek dne.

2.3 Metoda analýzy dat

V analýze dat jsme se řídili zákonitostmi a principy zakotvené teorie. V první fázi jsme použili otevřené kódování, přičemž jsme k jednotlivým úsekům z výpovědí vychovatelek přiřadili příslušné označení neboli kód, podle povahy obsahu v daném sdělení. Pro některé úseky jsme použili „*in vivo kódy*“, tedy přesně vystihující výrazy samotných vychovatelek. Po otevřeném kódování jsme z příslušných kódů sestavili 10 kategorií. Tyto kategorie jsme poté interpretovaly pomocí techniky „*vyložení karet*“ jejíž podstatou je převyprávění obsahu jednotlivých kategorií. (Hendl, 2007)

2.4 Analýza a interpretace otevřeného kódování

V první fázi jsme provedli přesnou transkripci rozhovorů. Dále jsme použili otevřené kódování, pomocí kterého jsme k jednotlivým výpovědím respondenta přiřadily určité pojmenování neboli kódy, dle významu obsaženém v jednotlivých úsecích rozhovoru. Po seřazení a utřídění daných kódů nám celkem vzniklo 10 kategorií. Pro vytvoření kategorií jsme používaly také „*in vivo kódy*“, neboli trefné označení daného jevu, které použila v rozhovoru daná paní vychovatelka. Pro lepší přehlednost udáváme v seznamu tabulek i tabulku č. 1 s jednotlivými kategoriemi a příslušnými kódy, které jsme použili pro vytvoření kategorie. Kvůli dodržení anonymity jsme pojmenovaly jednotlivé respondentky paní Marie, Karla, Božena a Simona. V posledním sloupci této tabulky můžeme najít označení jednotlivých odpovědí,

které pak můžeme dohledat v rozhovorech. Číslo uvedené vedle počátečního jména paní vychovatelky (M, K, B, S) značí číslo odpovědi a číslo za lomítkem značí řádek v odpovědi. Uvedená tabulka je v seznamu tabulek jako tabulka č.1.

3 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT

K jednotlivým kategoriím jsme dospěli pomocí otevřeného kódování a kódů, které nám vyplynuly z rozhovorů s vychovatelkami. Ke každé jednotlivé odpovědi vychovatelky jsme podle významu přiřadili příslušný kód a tyto kódy pak podle významové podobnosti seřadili do následujících kategorií.

3.1 Překážky na straně domova

Tato kategorie nám vyplynula po rozhovorech s vychovateli, jelikož všichni dotazovaní vnímali, že hostitelská péče se v dětských domovech nerealizuje v takové míře, v jaké by byla pro děti optimální.

Tato kategorie nám vznikla z kódů zátěž pro domov, více práce, administrativní zátěž, náročnost organizace (M7/1-2, M7/5-6) a nedostatek zkušeností, (M6/6-7, M7/3-5, B40/1, B44/1-2).

Jak již napovídají jednotlivé kódy v kategorii, mohou se vyskytnout jisté překážky, pro které se domov rozhodne hostitelské péče neúčastnit. Hostitelská péče je náročná disciplína, která sebou nese nejen pozitivní zkušenosti pro děti, ale přináší pro vedení domova také více práce a starostí. Vzpomíná to paní Marie: „*Myslím si, že prostě je to náročné, hlavně je to víc práce s tou organizací i třeba časovou, aby všechno sedělo a tak, aby děcka šly do dobrých rukou, kde je jistota, že ti lidi jsou jako slušní a tak, takže je to prostě víc práce i třeba papírů.*“ (M7) Náročnost hostitelské péče vnímá i paní Karla, která jej zmínila také „*...takže jako i to potom vyřizování i plánování toho programu jo, jako co kdy a kde a ten bude tam u hostitelů a tam jo...*“ (K21)

Paní Marie také vnímá, že HP se nerealizuje v dostatečné míře, protože domovy nemají dostatek zkušeností, proto hostitelskou péči spojují i s určitým strachem: „*...myslím si taky, že někde v jiných zařízeních nemají takové zkušenosti jak my tady u nás a bojí se toho jak sem už říkala takže je to něco nového a oni neví, jak se k tomu postavit...*“ (M7/3-5). Souhlasí s ní i paní vychovatelka Božena: „*No ono ty domovy podle mě nemají moc těch zkušeností...*“ (B40)

3.2 Překážky na straně hostitelů

Tuto kategorii jsme sestavily z kódů: více starostí (B8, B38/12-13, B41/10-12, B46/9-12, M8), motivace (B6/4-7, B38/11-12, K42/1-3, K44/8-10), bez nároku na odměnu (M7/ 7-8,

K15/ 4-7), strach potenciálních hostitelů (K12/1-3, S6/1-2, S6/1213), nesplnění zákonných podmínek (K15/2-3, K32/3-4+6), negativní pohled na děti z DD (S4/ 4-7), nezájem okolí.

Hostitelská péče není náročná jen pro dětské domovy, ale i pro potenciální hostitelé. Potenciální zájemci ze širokého okolí mohou mít důvody, které pro ně tvoří určitou bariéru. Jedním z důvodů jsou starosti, které zmiňuje paní Marie: „*no to né, ale jen vám říkám co myslím, že je někdy překážka pro ty lidi, jsou to prostě starosti navíc pro ně.*“ (M8). Tuto možnou překážku vnímá i paní Božena, která má stejný dojem: „*Třeba toto je můj názor jo, že v dnešní době, kdy jsou všelijaké možnosti všeho, tak ty lidi nejdou do problémů zbytečně, protože co si budem, ty děti jdou s genetikou...*“ (B38). Zároveň si uvědomuje, že hostitelská péče je náročná i pro samotné hostitele a dodává: „*Ale je to i z pozice těch hostitelů složité, ony totiž ty děcka tady hned zjistí, že můžou jen brát, brát a nic dávat, nemyslím jen peníze, spíš tu lásku a vděk, že by si měly něčeho vážit a tak... a to je nejhorší toto, protože každý si chce pro sebe urvat pro sebe co nejvíc...takže tak to je no*“ (B46).

Velkou roli u zájemců hraje celková motivace, která určí, zda se prvotní nadšení potenciálních hostitelů přehoupne i v pravidelnou hostitelskou péči u dětí, nebo zůstane pouhými nezaplněnými touhami. Tuto nedostatečnou motivaci vzpomíná paní Božena: „*Jako sem třeba někdy něco dovezou, zavolají, že vezou nějaké oblečení, že jestli můžou přivést hračky. Většinou na Vánoce je takový ten boom, že každý chce tu charitu že (posměšek). Takže jako přijedou, se jim tady zalíbí, teď uvidí ty děti, chudáky jo v uvozovkách. Takže jestli by si někdy někoho mohli vzít, ale potom už se neozvou jo.*“ (B6) Nevhodnou motivaci zájemců vnímá i paní Karla, která dodává, že i když jdou děti umístěné v dětském domově, je stále potřeba dbát na jejich city, což si někteří lidé často neuvědomují: „*no ještě jedna věc mně tam potrápila jo...to je takové to půjčování dětí, že třeba přijdou lidi, že jejich dítě si nemá s kým hrát jo, to je též sprosté jo víte, to se jako taky objevuje (povzdech).*“ (K42) A k tomu doplňuje: „*No přesně to a to se jako taky objeví, že někdo přijde, že má syna a že si nemá s kým hrát jo, takže si tam jako půjčí nějaké dítě....*“ (K44)

Další z překážek hostitelské péče může být i její finanční náročnost. Na rozdíl od pěstounské péče, kdy pěstouni dostávají určité typy dávek, je hostitelská péče v tomto směru od státu nepodporovaná, což u některých zájemců vyvolává nezájem. Paní Karla na toto reaguje: „*Ze statistik jako těch pěstounek je, že 20 % má nebo si představuje, že to je jak u pěstounek, že stát jim dá prostě nějaké peníze jo, že ty finanční, že oni maj prostě zkreslené představy jako celkově o té hostitelce ne jenom jako o těch děckách jak sem vám říkala, ale i takto jo, že oni si myslí, že když si jako takto vezmou dítě do hostitelky, tak že budou finančně podporováni*

od státu...“(K15). Protože paní Karla je sama hostitelskou a z vlastní zkušenosti potvrzuje, že hostitelská péče je opravdu finanční „zátěž“ pro rodinu, a proto může některé zájemce odradit právě nedostatečná podpora od státu v podobě podobných příspěvků jako v pěstounské péči: „my jsme třeba co mám v hostitelce brali holčinu do Tater jo a musíte to zaplatit vy žejo, tam jako nekápne ani pětník jo na ty děti., Tak jako je to náročné i pro ty hostitele jako finančně to jo, protože jako oni zas musí počítat s tím, že to dítě jako vezmou někam na výlet, takže to je zmrzlina, oběd jo a ještě má třeba svoje dítě jo, takže jako fakt musí počítat s tím, že jo nemůže jako koupit svojemu děcku a druhému ne že.. takže takhle je to zátěž na tu rodinu...“(K16). Oponuje ji však paní Marie: „...Každý se dívá většinou, co z toho bude mít a tady to prostě má smysl, že člověk chce jako pomoc, chápete, né že z toho něco třeba kápne.“ (M7)

Hostitelská péče není příliš na výsluní a je opředena řadou nejasností, jak již bylo zmíněno v teoretické části práce. Tyto aspekty mohou lidem bránit v rozhodnutí, aby se stali hostiteli nebo se o tuto možnost vůbec zajímali. Lidé ze širšího okolí mohou mít obavy ze sociálního šetření, jelikož ani sám OSPOD a „sociálka“ nemá v povědomí lidí dobrou pověst. Tuto možnost, proč se lidé do hostitelské péče nehrnou vnímá i paní Karla: „No ne každému se chce do toho legislativního kolečka, jak sem říkala, to jako některé odrazí a leknou se toho, že dojde ta sociálka k nim a bude jim to jako hledět do šuplíků, jak mají poskládané prádlo a tak jo, a jak mají uklizené a tak.“(K12) Nejen strach ze sociálního šetření, ale i strach ze samotných dětí a jejich reakcí nebo chování může u některých lidí vyvolat nezájem, což vnímá i paní Simona: „No já si myslím, že je to o té odvaze přizvat si do života cizí dítě, navíc z nefunkční rodiny. Taky je to podle mňa o tom pohledu na děti z dětských domovů...A možná lidi, kteří přemýšlí o nějakém kontaktu s dětma z dětského domova, mají podobné otázky a podobný strach, takže i ta nejistota v tom může figurovat“. (S6)

Nesplnění legislativních podmínek může být pak další možná překážka na straně hostitele. K tomuto se vyjadřuje paní Karla: „Jooo, víte co protože jsou i případy, ale to jako dám vám příklad jo, když už jako nemůžou jít do pěstounek jo, protože měly záznam v trestním rejstříku jo, i když jako jsou třeba super lidi jo...(K15) A zároveň dodává, že domov musí být obezřetný ve výběru hostitelů: „Tak za prvé když se no jako jsou záznamy v rejstříku trestů, tak to ne... (K32)

Zajímavou připomínku k překážkám na straně hostitelů má paní Simona, která vnímá nezájem okolí v negativním pohledu širšího okolí na děti z dětského domova: „Podle mna si na to málokdo tady v okolí troufne. Děcka z dětského domova mají takovů tu nálepku, většina

z nich trpí citovou deprivací, která sebou nese řadu problémů – mám takový pocit, že ty děcka do kolektivu moc nezapadají, třeba ve škole, školce, jednak kvůli chování, když je problémové, nebo třeba kvůli etniku. To je taky častá překážka anebo enom prostě kvůli tomu, že má kdovíjaké rodiče a je v děčáku. A hlavně mně přijde, že místní nemají moc valné mínění o domově a o děčkách, aspoň sem sa nesetkala s nějakým otevřeným přijetím nebo nějakým hlubším vztahem.“ (S4).

3.3 Překážky ve vnějších podmínkách

Tuto kategorii jsme sestavily z následujících kódů: nízká informovanost o HP (M7/6-7, B6/1-2, B7, B34/1-2, B34/5-7, B38/17-18, B46/1, K17, S5, S7/5-7), (ne)souhlas zákonných zástupců (M9/1-4, K40/13-24, B23/1-3, B25), malá snaha sociálních pracovníků (B46/2-5), „jiný kraj, jiný mrav“ (K5/1, S7/1-3)

Fakt, že hostitelská péče se neuskutečňuje v takové míře, jaká by byla pro děti optimální nezáleží jen na rozhodnutí dětských domovů nebo na rozhodnutí potenciálních hostitelů. I kdyby se výše zmíněné subjekty rozhodly pro hostitelskou péči a splnily všechny požadavky, které souvisí s výkonem hostitelské péče, můžou se nacházet i objektivní příčiny, které výkonu této péče zabrání. Největší překážkou, kterou vnímaly i samotné vychovatelky je problém, že hostitelské péči není věnovaná dostatečná pozornost a dostatečná osvěta mezi lidmi. Paní vychovatelka Simona zmiňuje problém s nízkou informovaností: „*Tak, nedostatečná informovanost veřejnosti, nedostatečná motivovanost společnosti a s tím související nedostatek hostitelů.*“ S tím se ztotožňuje i paní Marie: „*...lidi třeba ani neví, že to je, že to existuje něco takového...*“ (M7). A i paní Božena se přidává k názoru: „*no já si myslím, že je spíše menší zájem. Možná to ani neví jo, ty lidi v okolí jo, možná sem tam se jako objeví, že sem někdo zavolá, že by chtěl, přijedou, podívají se.*“ (B6) „*Já osobně si myslím, že v podvědomí lidí je spíš, že existují pěstouni jo, a že lidi ani neví, že existuje nějaká hostitelská péče a taková možnost. Ty lidi o tom nemají poněti, je pravda, že oni nemají žádné povědomí o této možnosti a že by bylo dobré udělat osvětu a určitě by to pomohlo rozvíjet tuto péči a pomohlo to i těm dětem jak sem říkala*“ (B34). Paní Karla ve zkratce dodává, že příčina nízké realizace HP je právě v neinformovanosti: „*No taková neinformovanost lidí.*“ (K17) Z vlastní neinformovanosti vychází paní Simona, která vzpomíná: „*Když jsem tady začala pracovat, tak sem sa o této možnosti dozvěděla až od kolegyně a ona vyprávěla, že dřív i někteří třeba starší manželský pár brávali děcka na takové pobyty. A mna to hrozně udivilo, protože jsem o tom do té doby nikdy neslyšela.*“ (S5) Zároveň dodává „*...já si myslím, že o*

tom spousta lidí vůbec neví, že taká možnost je, ani já jsem o tom dřív nevěděla, možná by to chtělo veřejnost víc informovat, udělat nějakou propagaci..“(S7) Paní Božena ještě podotkla, že možné východisko pro zvýšení počtů hostitelské péče vidí v lepším fungování sociálních pracovníků: „Já si myslím, že hodně teda dělá, i když je všechno o lidech jo, ale že si myslím, že dělá moc jak funguje ta sociální pracovnice toho dítěte. My jsme tu jednu měli a ta byla super, měla hodně zrealizovaných pěstounských i tady ty hostitelky a tak. Byla aktivní a zajímala se o ty děti“ (B46) Dodává, že zaměření na osvětu ze strany OSPODU by mohlo pomoci rozšířit povědomí o hostitelské péči mezi lidmi a mohlo by to mít i vliv na četnost realizací: „Takže to jako víte, kdyby třeba pak pracovali nejenom na těch pěstounských, ale třeba na té hostitelce, tak by jich bylo více.“(B46)

I přesto, že jsou děti umístěné v dětských domovech nelze opomínat, že pokud jsou jejich rodiče svéprávní a nebyli doposud zbaveni rodičovské odpovědnosti, je také zapotřebí požadovat jejich souhlas k rozhodnutí o hostitelské péči. Problémy nastávají v případech, kdy vychovatele nebo sociální pracovníci, kteří v tomto procesu spolupracují, nemají na biologické rodiče kontakty a nemají ani tušení, kde se rodiče dítěte nachází. Tyto problémy zmiňuje paní Karla „a ještě další problémy co jsou, tak jsou rodiče dětí, tam musí být souhlas. Tak tam jo, tam se to nejvíc jako zdržuje a je to jako těžké, protože jako ty rodiče oni furt si dělají ty práva na ty děti jo, takže oni ty děti nenavštěvují nějak pravidelně...Musíme jít jako prosit o podpis jo, aby mohl někam jet, je to šílené vám řeknu, to jako sociálky nedělají problémy, nikdo, ale ty rodiče nám dělají problémy tady v tom“(K40) Pokud ale rodiče souhlas dítěti neudělí, nelze tak hostitelskou péči i přes všechny ostatní možné výhody zrealizovat. Jistým řešením by mohlo být upravení kompetencí dětského domova nebo vychovatelů což navrhuje paní Karla: „...ale ty rodiče nám dělají problémy tady v tom, oni se svojí sobeckostí a já nevím čím tak prostě ne, nepodepíšíou něco nebo se ani neozývají jo. A tam je obrovská díra bych řekla jo, protože ono když se to dítě dostane k nám, a my ho tady vedeme k tomu normálnímu životu jo....no fakt toto je obrovská díra v tom systému a já říkám, že pokud se to dítě dostane už k nám tak my bysme měli mít ty práva jo, protože přesně my jsme rodina..“(K40) K názoru se připojuje i paní Marie: „na začátku toho procesu je vždycky třeba, aby rodiče toho děcka, které tam má jít, nebo má možnost jako využít té hostitelky, dali s tím souhlas a to se jako někdy nestává, sice nechápu nebo nevím nějak proč to je, ale prostě ho někdy nedaj.“ (M9). Tomuto názoru však oponuje paní Božena: „Jako v některých případech jsme měli strach, ale oni pak nakonec podepíšíou všechno těm rodičům je

to v podstatě jedno, jak nejeví ten zájem v podstatě o ty děti, tak oni to ani neřeší, jestli si je někdo bere nebo ne, oni vlastně ani neví“ (B23).

Částečně i lokalita může mít vliv na to, zda je v daném dětském domově dostatek hostitelů nebo hostitelských péčí. Paní Karla, která pracuje ve městě, vnímá, že děti mají více příležitostí navázat vztah s potencionálními hostiteli, protože jak popsala i ve svých zkušenostech, hostitelé bývají většinou lidé z okolí dětí: *„asi jiný kraj, jiný mrav (smích). Divejte my jsme fakt velký dětský domov, fakt druhý největší z domovů, takže ten počet dětí je fakt... a děti chodí do různých škol tady, oni chodí do normálních škol a oni jsou pak v kontaktu vlastně s lidma..“ (K5)* Rozdílnou zkušenost má paní Simona, která pracuje v dětském domově na vesnici: *„No já nevím, jak tomu je u jiných dětských domovů, třeba těch větších nebo těch ve větších městech, ale tady u nás na dědině jde všechno tak víc ztuha, je to takové pomalejší, miň přístupné, nejsme tolik propojení s obcí, každý si hledí svého...“ (S7)*

3.4 Jak na to?

Tuto kategorii jsme vytvořili z kódů: schválení vedení (souhlas ředitele, sociálních pracovníků, vychovatelů, rodiny) (M9/4-7, B10, B4, B9, B30, S8/12, K4/16-18) bezpečnost (B29/1-7), činnosti sociálních pracovníků (B26/3-6), ověření hostitelů a sociální šetření (B4/2-6, B5, K4/8-9, K12/11-13, K33/4-8, K4/22-23, B34/2-6), zájem dítěte (S14/ 1-2, K6/5), rychlá cesta zpět (K4/1-4, 8-9)

Jak je patrné ze soupisu kódů i názvu, že tato kategorie se zaměřuje především na odhalení toho, jak hostitelská péče probíhá, co musí potenciální hostitel splnit, jací aktéři se tohoto procesu účastní a jaké je zapojení jednotlivých subjektů.

Hostitelská péče, stejně jako jiné formy péče například pěstounství, je ošetřeno zákonem, a proto je potřeba, aby případní zájemci splnili jisté zákonné podmínky, které však nejsou přesně definované. Jelikož nám připadalo, že oproti právě zmiňované pěstounské péči nejsou u HP přesně a jasně definované podmínky zákonem, pomohly nám vychovatelky ve svých odpovědích definovat, co všechno je pro výkon hostitelské péče potřebné a kdo všechno se na tomto procesu schvalování podílí. Celý proces popisuje paní vychovatelka Božena, která přitom vychází i z vlastní zkušenosti, jelikož je sama hostitelkou. Zda se hostitelská péče bude realizovat nezáleží jen na schválení klíčových aktérů, jakožto ředitele dětského domova, vychovatelů nebo samotných dětí. Je třeba zajistit také vhodné hostitele, kteří splní a

úspěšně projdou přes síto sociálního šetření, které se někdy pro zájemce stává velkým strachem a možnou překážkou, která již byla zmíněna výše. Celý proces pak shrnuje: „*V podstatě kdokoli může v uvozovkách zažádat jo, ale musí to jít přes tu sociální pracovnícu toho daného dítěte. Ta sociální pracovníce navštíví to bydliště toho, těch dotyčných, co mají zájem o tu hostitelskou, prověří, jak jako nějaké hygienické, jakože jaké mají doma zázemí, kde ty děti budou spát, ale nedělají nějaké jako problémy. Takže hostitelská rodina si zažádá, musí písemné domov, naši sociální pracovníci, že žádá třeba o dítě na víkend...Jo a samozřejmě se svolením i té sociální pracovníce toho daného dítěte.*“ (B4) Cílem sociálního šetření zajiště není stresovat zájemce, je ale potřeba ověřit, zda mají vhodné podmínky a předejít možnému svěření dětí nevhodným lidem bez zázemí. Sociální pracovníce proto nevyhledávají zbytečné konflikty, což paní Božena potvrdila, jelikož je sama hostitelkou a má vlastní zkušenost s průběhem sociálního šetření: „*...u mě se dívali konkrétně chtěli vidět sociální zařízení, ale já vzhledem k tomu, že jsem vychovatelka ještě svého času, tak jakože prošli to, ale nedělali nějaké jako problémy.*“ (B4) Otázkou zůstává, zda hladký průběh šetření neovlivnilo povolání paní Boženy – tedy povolání, které je právě zaměřeno na práci s dětmi. Proces pak dále doplnila i paní Marie která uvádí, že je potřebný i právě výše zmiňovaný souhlas zákonných zástupců, se kterým bývají občas problémy a pokračuje: „*No ale pokud teda svolěj a podepíšou to nebo souhlasí s tím, tak pak to tedy musí schválit u nás ředitel, takže nějak jako vedení a i pracovníci, tím ted' myslím jako ty vychovatele, co maj to dítě ve svojí rodinné skupině. Tak ti všichni se nějak podílí na tomto. Vždycky se vede nějak jako porada o tom, zda je to pro to dítě vhodné nebo třeba není a proč a celé se to samo musí konzultovat se sociálními pracovníci, protože to je ve finále na nich to rozhodnutí*“ (M9). Jelikož sociální pracovníce provádí prvotní šetření u zájemců, znají děti a provází aktéry celým procesem, mají v průběhu a celkově v rozhodování o tom, zda se hostitelská péče zrealizuje nebo ne, nezastupitelnou roli. Dále paní Božena uvedla výjimku, kdy se procesu schválení o tom, zda hostitelská péče může proběhnout účastní pouze ředitel dětského domova: „*Bez noci to stačí, že požádá a ředitel tady to schválí a podepíše se ten formulář, ale pokud na noc tak jedině se svolením té jeho sociální pracovníce.*“ (B30) Je zapotřebí zamyslet se nad tím, zda je vhodné dělat výjimky, jelikož hostitelské péče může potenciální hostitel zneužít i za jedno odpoledne a ublížit nevhodným chováním dítěti. Paní Karla ještě přidává popis průběhu hostitelské péče z domova, kde sama pracuje: „*...že se sejdeme tady dole a je to dítě vlastně, sociální pracovník z toho OSPOD a ta rodina a ted'kom...a nebo úplně nejprve*

většinou to je éééé... vychovatel a sociální pracovníci a to dítě. A pak teda ta rodina jo“ (K4). Z výše uvedeným postupem se pak ztotožňuje i paní vychovatelka Simona (S8)

Hostitelská péče by měla být pro děti především bezpečná, což zaručují i další formální náležitosti a dokumenty, jak uvedla paní Božena. Zároveň podrobně popsala postup a další dokumenty, které musí hostitel podepsat, aby mu ze strany domova byla hostitelská péče umožněna „Napiše se žádost jakože jenom v podstatě mail jakoby, napíšu to naši sociální pracovníci a ona už to vykomunikuje s tou sociální pracovníci na OSPODU, že dá povolení, protože kdyby se nedej bože něco stalo, měly úraz a jelo se s nima do nemocnice, tak musí být prostě doložené, že ano, bylo to povoleno, že ty děti jsou jako na té dovolence u toho hostitele v hostitelské péči. (B28) Dále ještě dodává, že existují určité výjimky, kdy není souhlas OSPODU nezbytný: „I přesto třeba že jste hostitel, musíte vždy požádat a nechat schválit. Co se třeba nedělá, když je to jen na den bez toho, aniž by tam dítě spalo, protože kdokoli dítě přebírá, tak nám podepisuje takový formulář, že dítě si vzal a v kolik hodin a kdy ho vrátí a že za něho plně zodpovídá, za to co bude jíst, kde bude teda případně spát když je to i na tu noc, případně na prázdniny a že se o něho prostě postará a tím podpisem to stvrdí. A když je to přes tu noc musí to být žádané ještě i přes tu jeho sociální pracovníci plus i ještě tedy ten náš formulář, že ho jako přebírá do své péče a po tu dobu, co ho má, tak za něho plně zodpovídá ve všech oblastech jako.“ (B29) OSPOD má také tu výhodu, že může kdykoliv průběh hostitelské péče a bezpečnost dětí zkontrolovat nečekanou návštěvou hostitelů v době, kdy je dítě u něj: „Ten dohled nad nimi přeci je a oni mají i právo ty sociální pracovníci jako kdykoli přijet, po dobu té péče přijít na hospitaci nebo na kontrolu nebo jak to nazvat..“ (B33)

Neméně důležitý je souhlas samotných dětí, které do hostitelské péče nelze nutit, což potvrdila paní Karla: „No a pokud je to přes OSPOD jo, protože my jak dostaneme dítě, tak my automaticky píšeme zprávy a je to na pěstounku nebo na hostitelku jo, že ten OSPOD už je informovaný, že to děcko je schopné nějakého kontaktu s rodinou jo, protože jsou děti, kor ty starší, které nechcou prostě jo.“ (K6) I paní Simona vnímá, že vždy je důležité vycházet především ze zájmů a vůle dítěte: „Tak vždycky se musí vycházet ze zájmů dítěte. Ne každé dítě by na tu hostitelskou chtělo nebo ne každému by to vyhovovalo.“ (S14)

I přesto, že se tato procedura může zdát hodně náročná, vnímá paní Karla legislativu týkající se hostitelské péče spíše jako jednoduchou a výhodnou oproti jiným formám péče: „takže když je jako ta hostitelka a tam dojde třeba ke konfliktu jo mezi hostitelem a dítětem třeba, jo tak ono se skoro nic neděje že, prostě to dítě už tam nejde, ten člověk už si to dítě nevezme

nebo tam nejde jo kdežto když je to jako pěstounka to je šílený proces...“(K4) A zároveň ještě dodává: „kdežto u té hostitelky je ta legislativa prostě jednodušší, zaprvé jo, i když ten hostitel musí projít skoro to samé co pěstoun, krom nějakých psychotestů a takových těch jo, ...“(K4) Jelikož vnímáme celý proces jako hodně složitý, zamýšlíme se nad tím, zda by nebylo vhodné dát tomuto procesu určitý jednotný postup a určitý přehledný rámec, kde by se jasně definoval postup, nároky na hostitele a celý proces hostitelské péče.

3.5 Role vychovatele

Kategorie byla vytvořena z kódů: více práce s HP (M10/1, M11/1-6, K21/2, K21/45, M24/1-2), pohovory se zájemci (K21/2-3, K33/8-10, K44/2-3), příprava hostitelů (K4/18-20, K12) pohovory s dětmi o průběhu (M11/6-9, M24/8, K37/5-8), koordinace HP, opora a vedení hostitelů (M24, M11/9-12, K21, K36/8, M24/1-8 K25/2-6)

Tato kategorie je zaměřena na činnosti a povinnosti vychovatelů, které pro ně vyplývají v případě, že některé z dětí v jejich rodinné skupině navštěvuje hostitelskou péči. Pokud se tato péče v zařízení realizuje, vnímají vychovatelky, že je potřeba mít vyšší pracovní nasazení, protože hostitelská péče s sebou pro vychovatele nese i více práce. Tuto skutečnost potvrdila paní Marie: *„No tak každopádně to je jako složitější ta práce pak s těma dětma.“ (M10)* Poté ještě doplnila, o co všechno je náplň vychovatele obohacena, pokud je dítě z rodinné skupiny v hostitelské péči: *„Je to složitější pro nás pracovníky, nebo prostě pro ty vychovatele co maj to dítě v té rodinné skupině, protože to že tam to dítě chodí, tak je to složitější pro nás na organizaci celé té rodinné skupiny víte.“* Zároveň podotýká, že hostitelská péče je spojena také s vyšší administrativní zátěží a složitější organizací celé rodinné skupiny: *„to jako musíte řešit ty formuláře, řešit a domlouvat se s těma hostitelama, kdy a jak bude ten dotyčný nebo dotyčná tam a kdy se z tama vrátí a řešíte jejich odchody a příchody a musíte to sladit s celým plánem tady co máme a jak fungujeme tady.“ (M11)* Složitost a více práce s organizací celé rodinné skupiny pak připouští i paní Karla: *„...no tak jo, jako je s tím více spojených starostí.... Vyřizování a plánování toho programu jo jako co a kdy a kde a ten bude tam u hostitelů a ten tam jo...“(K21)*

Vychovatelky také vnímaly, že náročnost hostitelské péče se promítá i do jiných oblastí. Kmenoví vychovatelé se podílí na každém kroku v hostitelské péči. Jejich úkolem bývá zajistit prvotní pohovory se zájemci o hostitelskou péči což potvrdila Karla...*jako těch pohovorů s těma hostitelama nebo jako zájemcama o to hostitelství jo a prostě je nějak vést..my jsme i jako pro ně na telefonu že když jako cokoli, když tam děcka jdou tak ať volají...“(K21)*

Při těchto prvotních setkáních a pohovorech pak bývá odhalena právě i výše zmiňovaná nevhodná motivace, kterou ze zkušeností paní Karla uvedla: *...ale že když vám někdo řekne, že dítě si nemá s kým hrát tak si jdou půjčit nějaké dítě do domova tak se na mně nezlobte ale... nebo já mám holku tak starou, ona si nemá s kým hrát bo a takové jo.. že vám fakt přijdou s takovýma...(K44)*. Doplnuje, že po letech praxe již vychovatelé získají jistou empatii, která jim pomůže vyřadit nevhodné adepty: *„a my víceméně už...já nevím, co už je taková ta empatie jo, že když s tím hostitelem mluvíte tak vycítíte jo, jak mluví a tak jo, že umíte i klást otázky jo...“ (K33)*

Pokud už se najde vhodný hostitel pro dané dítě, práce vychovatele ještě stále nekončí. Aby byla hostitelská péče úspěšná, je dobré budoucí hostitele částečně připravit na možná rizika, která by mohla v hostitelské péči nastat, což mají na starosti kmenoví vychovatelé v rodinné skupině. Je to z toho důvodu, že zejména tito vychovatelé tráví s dětmi mnoho času a znají jejich zvyky, chování a dobré i špatné stránky, proto mohou budoucím hostitelům dobře poradit. V této fázi spočívá úkol vychovatele v obeznámení rodiny s povahou dítěte, což vylicila paní Karla: *„A té rodině už je pak vysvětlováno, co a jak, že třeba ty děti mají nějaké problémy, můžou se nějak chovat v různých situacích a tak a to se jim teda jako řekne no že je to takto a takto...“ (K4)* Zdůrazňuje však, že budoucí hostitele jsou ze strany vychovatelů vždy na tyto možnosti upozorněny a jedním dechem dodává: *„Takže to už je jako upozorněná ta rodina předem, že ať se toho prostě jo, se všemi riziky, co může nastat, jaké to dítě je, že to dítě je může okrást třeba jo, že to dítě ono jo... může zareagovat a udělat cokoli...“ (K12)*

Paní Karla zároveň vnímá, že stejně důležitá jako je příprava hostitelů na možná rizika spojená s chováním dětí, je také důležitá příprava dětí na případné rizika ze strany hostitelů. Úkolem vychovatele je připravit děti vhodným vysvětlením, co od HP očekávat a případně zamezit možnému zklamání: *„Tak jak my mluvíme s těma hostitelama, co se může stát, když si to dítě vezme jo, že může udělat to nebo to, tak i těm dětem jako mluvíme tak víte jo... my jim neříkáme že je to hodná teta, hodný strejda, že bys tam mohla bydlet jo nebo já nevím...“ (K37)* Paní Karla ještě přidává, že komunikace s dětmi na toto téma je velmi důležitá: *„ale prostě jako i s těma dětma takto mluvíme i s těma hostitelama... prostě hodné tety, hodní strejdové.“ (K38)*

Dalším úkolem vychovatelů je chránit zájmy dětí, a proto do jejich činnosti spadá také mapování průběhu hostitelské péče. Paní Marie popisuje průběh hovorů s dětmi a zdůrazňuje užítí vhodné komunikace: *„Pak když se to dítě vrátí z někama tak samozřejmě že musí jako*

probíhat nějaká řeč s nima o tom, jaké to bylo, co dělali a kde třeba byli a tak jako zjišťovat, jako né jak u výslechu, ale prostě opatrně se ho jako ptát jak bylo a jestli všechno klope a tak...“ (M11)

Celkově je práce a role vychovatelů v hostitelské péči velmi komplexní, což vylíčila paní Marie: *„Musíme s nima řešit vlastně to domlouvání toho, kdy a jak se ty návštěvy budou dělat jo, takže takto, pak s nima i řešíme nebo jako se bavíme o tom, jak to dítě jako funguje u nich abychom měli přehled jako ne jenom z té strany, co nám řekne to dítě, protože třeba se stalo, že samozřejmě neřeklo všechno tak jak bylo, a tak potřebujem vědět i od těch hostitelů jak to je a jak fungují, když jsou spolu a řešíme jako jaké jsou projevy a co dělají a jaké mají chování a jak reagují na něco a takto jo, ať třeba můžem jako poradit těm hostitelům, protože jak sem říkala....že oni nejsou žádní profesionálové že, tak třeba si s tím neví někdy rady. A pak taky mluvíme s těma dětma.“ (M24)* Paní Karla vnímá roli vychovatelů podobně: *„My jim vlastně radíme, co třeba udělat v té situaci když... my jsme aj na telefonu, my normálně komunikujem, oni nám zavolají, oni maj naše telefonní čísla většinou ti hostitelé takže oni automaticky, jak se něco děje tak volají jo co s tím tak my hned že co a jak jako a tak...“ (K25)* Protože hostitelská péče nemusí být vždy jen růžová, je také na vychovatelích, aby korigovali případné neshody mezi hostitelem a dítětem a byl tak ve funkci koordinátora, což vzpomíná paní Marie: *„...a pokud se tam jako stane něco, třeba nějaký konflikt mezi nima, tak je třeba se ptát proč a jako nějak to korigovat aby se nestalo něco špatného hlavně teda těm děckám že, protože oni jako maj něco za sebou tak nepotřebují nakládat zas.“ (M11)* Komplikace nastává v případě, že hostitelé nerespektují rady a přípravu vychovatelů a snaží se dělat si věci po svém aniž by si uvědomovali, že dětem mohou ublížit: *„Hostitelé někdy nerespektují ty naše doporučení jo jak sme se bavili, že ty děti si něco nesou s sebou takto a jsou poznamenané tím, kde žili v jakém prostředí a podmínkách a to ti hostitelé někdy jako přehlíží.“ (K40)*

3.6 Růžové brýle

Na sestavení této kategorie jsme použili následující kódy: mylné představy žadatelů (K12/3-5, K12/8-10), zkreslené představy o dětech (B38/15-16, K12/ 14-22, S6/2-5), mylné představy o vztazích (K44/15-20, K40/ 5-8), reálné očekávání dětí (K37/4-5)

Jak již bylo zmíněno výše, hostitelská péče není v povědomí lidí příliš zakotvená a osvěta o možnosti této péče mezi lidmi chybí. Kategorie se zaměřuje na nereálné představy žadatelů nebo hostitelů o celkové hostitelské. Tyto zkreslené představy mohou být zčásti vnímány

jako důsledek nízké informovanosti širší veřejnosti o formě této péče, načež poté z nedostatku informací pramení mylné představy, různé mýty a nepravdy, které se šíří mezi lidmi dále. Jelikož neexistuje manuál nebo příručka, kde bychom našli profil hostitele, podmínky hostitelství a další materiály ohledně hostitelské péče a jejím průběhu, vznikají mezi lidmi mylné představy o tom, co je nebo není třeba splnit, aby se člověk mohl hostitelem stát. V závislosti na tom se pak může stát, že jsou hostitelé překvapeni a zaskočeni tím, že je třeba projít sociálním šetřením, což vnímala i paní Karla: „*A to třeba oni s tím nepočítali, si myslí, že jako dojdou sem a vyberou dítě, vezmou na výlet a konec, že k tomu nic nepotřebují... a to se jim pak těžko vysvětluje že oni chtěou to dítě třeba jen na odpo na hory nebo na výlet a že proč sociálka řeší jejich zázemí a tak...*“ (K12) Nejen, že zájemci mívají mylné představy o tom, co je k hostitelské péči zapotřebí a jak probíhá ověřování hostitelů, někteří zájemci mají mylné představy také o finančním ohodnocení za hostitelství: „*...no takže to je zase další věc jo, že někteří sem přijdou jo a pak se strašně diví jo, že nedostali jo, takže jako už se to stalo jo že byli pak překvapení, že nedostanou nic.*“ (K16)

Mezi lidmi také vznikají a kolují různé zkreslené představy o dětech v dětských domovech a jejich chování. Jak již bylo uvedeno, vychovatelé dětských domovů věnují určitý čas „*přípravě hostitelů*“, kde jsou zájemcům o HP sděleny zásadní informace o dítěti. Jelikož je však práce vychovatele dost náročná a komplexní, a s hostitelskou péčí se nároky na vychovatele ještě stupňují, nemají na přípravu nebo školení hostitelů dostatečný prostor. Nicméně zůstává v úvahu, zda by nestálo za zvážení věnovat větší množství času přípravě i ze strany jiných orgánů a zajistit například školení hostitelům, stejně jako je tomu u pěstounské péče. Paní Karla popsala tyto časté mylné představy: „*...ty děti opravdu nejsou takové jak je oni prostě kolikrát vidí, ono ty děti všechny se chovají krásně, hezky víte v tych rodinách, ale víte není ani jedno dítě, které by nebylo poznamenané tím, čím si prošlo jo...že oni nedokážou jo prostě oni to nemyslí třeba zle jo, ale nereagujou jako na věci jak reagujou normálně naše děti jo... no a právě to je jako ono, je to prostě už tak dopředu dáno jo, ale nám většinou z těch hostitelů nikdo nevěří jo a mají ty svoje představy růžové, že jsou prostě fakt chudáci nebo něco, ...*“ (K12) S nereálnými představami, které často zájemci o dětech z dětského domova mají souhlasí i paní Simona: „*Děcka z dětského domova mají takovů tu nálepku...A hlavně mně přijde, že místní nemajů moc valné mínění o domově a o děckách, aspoň sem sa nasetkala s nějakým otevřeným přijetím nebo nějakým hlubším vztahem.*“ (S4) Sama připouští, že před nástupem na pozici vychovatelky měla sama zkreslené představy o dětech

v dětských domovech: „ než jsem tady začala pracovat, tak jsem sama měla o dětech z dětských domovů a o dětských domovech samotných takovů zkrešenů představu – že ty děti sů kdoví jaké, když je opustili rodiče, přecitlivělé, uplakané, nešťastné... „ (S6) Paní Božena oproti tomu podotýká, že pokud se člověk rozhodne stát se hostitelem, měl by se umět vypořádat s určitými překážkami a postavit se faktu, že hostitelská péče nebude podle jeho očekávání: „ale toto je úskalí toho si myslím, že musí být člověk připravený i na to, že ta hostitelka nebude taková nebo nebude to dítě takové jak si člověk vysnil..“ (B38)

Mylné představy hostitelů se pak mohou promítat také do představ o vztazích, které hostitelská péče může nabídnout. Hostitelé někdy mívají tendence přebírat role rodičů a snažit se děti přílišně vychovávat, což se poté může setkat s odporem dětí. Paní Karla popsala, že děti vzhledem k přípravě na hostitelskou péči nevnímají hostitele jako autoritu nebo rodiče, proto při požadavcích na dítě ze strany hostitele může hostitel narazit: „oni fakt ty hostitele jako neberou jakoby rodiče, takže oni ty hostitelé jsou pak překvapení jo, když je za něco sprdnou jo, že to děcko se jim jako vzepře okamžitě jo a už tam nechce jít jo a oni se pak diví a jéjda, co šak sem nic neudělal jo...ale to děcko prostě se vzepře jo a ono pořád jako je bere jen jako hodná teta, hodný strejda a hotové.,“ (K44) „Jo oni v tom mají jasno, oni nečekají jako nic jo, oni vědí, že budou vrácení, že jedou na výlet a vrátí se, že přijedou večer prostě nebo za dva dny nebo takto a takto..“ (K37) S jasnými rolemi v hostitelské péči souhlasí i paní Marie a připojuje: „protože děcka v tom maj jasno celkem, aspoň teda tady u nás. Oni je berou jako ten hodnej strejda a teta a to je celé, doma je tady.“ (M26)

Mylné představy hostitelů pak mohou být v určitých situacích také zdrojem konfliktů mezi aktéry hostitelské péče. Pokud se dítě nechová podle očekávání, může být hostitel naštvaný a mohou pak vznikat zbytečné problémy mezi dětmi, hostiteli ale i domovem. Paní Karla si k tomuto očekávání malinko povzdechla: „...někdy je s tím spojené možná víc starostí než užitku, protože oni když maj na ty požadavky na něho a ono nereaguje jak by očekávali a tak, a jsou pak naštvaní a hádaj se s náma tak dítě nechápe co se děje a my začneme komunikovat a někdy je to boj no...“ (K31)

3.7 Klíče k úspěchu

Tuto kategorii jsme sestavily z kódů: „vše je o lidech“ (M12/1-2, 5-6, K21/1), schopnosti hostitele (M15/4-5, S14/4-6), osobnost hostitele (M19/1, S7/7-9, S8/2-3, K25/9-11, K24/1-2, 6-7), abnormální nároky hostitele (K31/2-9, K12/30-32, K13/12,), komunikace a spolupráce (M12/ 1-2, M29/5-7, K25/8-9, K31/13-15, K44/20-21), žádné falešné naděje (K37/7-

8, K38/1), jasné mantinely (K4/21, K20/10, K38/ 4-6, K40/ 11-13 S12/ 2-3, S26/11-14), dobří partáci (M15/1-2, M19/1-2, K18/8-9, K32/4-5, S26/6-7), přirozená cesta (M20/2-10, B26, K4/14-15, K5/ 10-11, K29, K19/5, K5/5-9, K30, K6/5-1) vzájemné sympatie (M22/1-3, B21/5-7, K6/ 13-14, S17/2-5)

To, zda hostitelská péče bude nebo nebude úspěšná, závisí na mnoha faktorech. Dle klíčových kódů jsme sestavili následující kategorii, přičemž jsme kódy rozdělili do 4 faktorů na kterých stojí úspěch hostitelské péče a které se vzájemně prolínají. Z rozhovorů nám vyplynuly následující proměnné: (ne)vhodný hostitel, vzájemná spolupráce, jasné mantinely neboli jasně stanovená pravidla a vztahy mezi dětmi a hostiteli.

Průběh hostitelské péče může ovlivnit povaha a osobnost hostitele : „*To je taky o tom, kdo jsou hostitelé*“ (M14) Jelikož hostitelská péče není jen o radosti a mohou nastat určité komplikace, je potřeba najít hostitele, který bude mít k hostitelství určité charakterové předpoklady: „*Taky je na to potřeba lidí, kteří sů trpělivý, vyrovnaní, flexibilní a hlavně kteří od toho nebudů tolik očekávat třeba odměnu, uznání ocenění, děkování...*“ (S7) Uvedené vlastnosti hostitelů jsou důležité zejména pro úspěšné řešení případných konfliktů a také pro spolupráci a komunikaci jednak s domovem, jednak s vychovateli, což vnímá i paní Marie: „*Hodně o lidech...o těch co si ty děcka berou a jak s náma a hlavně s těma děčkama komunikujou.*“ (M12) Paní Karla doplňuje, že úspěšná hostitelská péče stojí i na vztazích mezi dětmi a hostiteli: „*A záleží pak hlavně na tom, jaké to děcko má ten vztah s těma hostitelama jo a jak celkově my s nima komunikujem jo..*“ (K32) Paní Karla dodala, že v případě nejasností o vztazích mezi dětmi a hostiteli a jejich rolích v hostitelské péči, mohou nastat jisté problémy s přehnanými nároky ze strany hostitelů na děti a vztahy se poté mezi těmito hlavními aktéry hostitelské péče změni: „*No jako ty nároky no, že jako oni s tím pak zatěžujou ty děcka jo protože oni jim...oni třeba napíšou děcku mail jo, ale o děcko jim třeba neodpovídá den, dva jo a oni prostě ho začnou úplně bombardovat a že by chtěli to a já nevím co...A prostě tím se to pak pokazí, protože ono to děcko...Oni fakt ty hostitele neberou jakoby rodiče..*“ (K44) Také doplňuje, že abnormální nároky hostitelů zhoršují vztahy nejen mezi dětmi a hostiteli, ale i mezi hostiteli a domovem: „*Třeba požadujou po nás někdy ty hostitelé věci, které jako třeba my jim nemůžeme dát jo a oni to prostě chtěou jo a chtěou třeba zprávy o těch dětech a tak...*“ (K31) Východiskem pro tyto situace je pak podle paní Karly právě ve vhodné komunikaci: „*Ale jinak je to o té komunikaci a jak jsme se bavili ti hostitelé do toho jdou tak upřímně, že spolupráce a komunikace je pak dobrá.*“ (K44) Pokud je komunikace

mezi domovem a vychovatelem nevhodná a hostitel nemá zájem dbát na rady ze strany vychovatelů, mohou nastat i další komplikace, které se mohou negativně odrazit na pohodě dítěte : „*Takže je to celé o komunikaci jenom o té komunikaci a vzájemné ale komunikaci... Ale vám říkám, z toho se najdou hostitele, co chtěou být chytrí a pak je to fakt průser jo..*“ (K25) A později dodává: „*Takže základ pro všechno tady v té oblasti je komunikace jo.*“ (K44) S tím souhlasila i paní Marie, která stejně jako paní Karla vnímá, že komunikace je na prvním místě a musí probíhat mezi všemi aktéry, kteří do hostitelské péče zasahují: „*Ono je to totiž hodně o té komunikaci a jako o lidech že to je jak všude jinde. Hodně o komunikaci a hlavně o lidech, kteří do toho jako nějak zasahují a nějak to jako řeší ...*“ (M12) Ve schopnosti vhodné komunikaci spočívá i ochrana dětí před určitým zklamáním z hostitelské péče. V rámci přípravy hostitelů, kterou mají na starost vychovatelé a byla popsána v kategorii Role vychovatele, je důležité, aby hostitelé ani vychovatele nedělali dětem iluze o hostitelské péči: „*Přesně to je to, žádné falešné naděje a přitom i když s nima mluvíme jim říkáme ať oni (důrazně) nedávají falešné naděje jako já bych si tě vzala jo a víte jak to lidi říkají, já bych si tě vzala domů hned jo. Takže ať se s nima tímhle stylem takto nebaví s těma děčkama.*“ (K38)

Aby hostitelská péče byla pro všechny zúčastněné strany úspěšná, je vhodné ze začátku nastavit pravidla a podmínky, které mohou sloužit účastníkům jako vodítko pro orientaci v průběhu HP a ve vztazích. Paní Simona vnímá, že jasně daná pravidla jsou pro hostitelskou péči klíčové, jelikož děti vyrůstající právě v ústavní výchově jsou na pravidla i v podobě režimu v domově zvyklá a zaručují jim určitý pocit bezpečí: „*Potom se musí nastavit jasná pravidla přímo s tím dítětem, stanovit mu jasná hranice, protože v těch se cítí bezpečně.*“ (S8) Nastavení pravidel vnímá jako žádoucí i paní Karla: „*Prostě ať jim řeknou pravidla prostě jo, pojedíš s tetou jo super všechno jo na víkend, tam lyžování jo třeba i do zahraničí můžou jet jo, když se dá...*“ (K38) Zároveň je dobré nastavit pravidla celé hostitelské péče a souvisejícím pobytům. Vychovatelé kvůli ochraně dětí musí stanovit jisté mantinely: „*Protože děti nejsou jako věci že teď mi je jako půjčíte a až se mi nehodí já je vrátím, takže tak to musí být trochu ošéfované, ale to my se snažíme hodně nastavit ty pravidla na začátku té hostitelské péče.*“ (K40) S tím, že pravidla a celkově celé fungování HP musí být od počátku dobře nastaveno souhlasí i paní Simona: „*Musí být od začátku dobře nastavená, dítě tomu musí rozumět a nemá přehnané očekávání.*“ (S12) Tato nastavená pravidla a mantinely, a to nejen v hostitelské péči, pomáhají vychovatelům s organizací dětí a chodem dětského domova.

Jejich nenastavení nebo zanedbání v hostitelské péči by poté mohlo způsobit rozhození režimu a fungování celé rodinné skupiny, potažmo fungování dítěte v dětském domově po návratu dětí od hostitelů. Paní Simona doplnila: „*Protože v domově je v mantinelech drží metoda režimu, vnitřní řád a soudržnost vychovatelů a je možné, že u některých dětí, třeba u těch s poruchami chování, by se ty mantinely rozjely a dítě by si na vychovatele vyskakovalo, protože by poznalo, že normální život doma nefunguje přesně podle hodinek a rozpisu u všech sousedů stejně. Ale v domově je ten režim naší velkou organizační oporou.*“ (S26)

Paní Karla ze zkušenosti dodává, že s nastavenými pravidly hostitelé většinou souhlasí: „*...tak a to se jim teda jako řekne no, že je to takto a takto a za takových podmínek by si dítě mohli brát a většinou to tak je, že souhlasí a pak se rozběhne ta hostitelská péče...*“ a doplňuje poté popisem dalšího procesu. (K4)

V hostitelské péči jsou velmi důležité vztahy mezi hostiteli a dětmi a celkově i vztahy mezi hostiteli a domovem. Při tvorbě hostitelské péče tak záleží především na tom, jak si dané dítě a zájemce o hostitelskou péči rozumí: „*Jsem říkala, že jako je to tak, že lidi, co maj zájem sem jako jdou a my nějaké ty děti jako doporučíme jo nebo tak a prostě oni tu s nima stráví ten čas a pak se prostě uvidí, kdo jak s kým si sedí a podle toho to pak jede.*“ (M22) Vytvořené vztahy pak mohou ovlivnit i to, které děti budou pro hostitelskou péči „vhodné“ a které nikoli, což vnímá i paní Marie: „*Tak vhodná je dalo by se říct pro ty děti, kde se jako nějak vytvořil ten vztah k těm hostitelům, že jako spolu jim to jde a cítí se tam dobře a klape to jako pro všechny strany..*“ (M15) Hostitelská péče se tedy odvíjí především od vztahů mezi dětmi a hostiteli: „*A prostě jde celkově tady při tom o to, jak si ten pár jakože dítě a hostitel sedne.*“ (M19)

Protože je v hostitelské péči kladen důraz zejména na blaho dítěte, je vhodné budovat kontakty a vztahy postupně, přirozenou cestou a bez zbytečného nátlaku. To potvrzuje i paní Marie: „*To je celé nastavené tak, že postupně se začínají ti lidé jako co maj zájem o tu péči budovat nějaký ten kontakt jo...Že jezdí sem za nima, hrajou si tu s nima pokud jsou menší nebo jdou s nima do zahrady tady ať je vidíme a tak jo a prostě oni si mezitím nějak jako zjišťují jak si sedí a jak si spolu jako rozumí a jestli maj co říct a tak a pak jsou jako nějaké krátkodobé návštěvy... A pak až jak je to jasné, že je tam mezi nima něco že to jako funguje a není problém tak teprve jako jdou tam ty děti k nim že jsou to jako pobyty už mimo tady náš domov...*“ (M20) Takto postupně budovaný kontakt se odehrává v případě, že se dítě a hostitel předem neznají a že je dítě do hostitelské péče doporučeno například OSPODEM sami zájemci projeví vůli stát se hostiteli: „*Je to jako fakt o náhodě nějaké to osobní setkání*

a tak nebo i z OSPODU žádost....Tak se to dělá tak, že my jsme třeba s děčkama na táboře jo a ta rodina tam přijede do by chtěla jako do té hostitelské, za náma přijedou na ten tábor jako aniž by to dítě by vědělo, že to jsou oni a mají ten zájem jo a oni si to posledují a vidí, jak se to dítě chová běžně přes den no a tak pomaličku se dají do řeči.. Ale my to fakt děláme tak pomalu hlavně přirozenou cestou ne hlavně nějaké tady je rodina a oni tě chtěou tak půjdeš a hotové.“ (K6) Paní Karla připojila i vlastní zkušenost: „A třeba tady mám sousedku a ona se dycky dívala a její dcera chodí s jednou dívenkou z té skupiny tady do třídy... A pokukovala dycky a dívala se na tu Martinku a ptala se, jestli by mohla někdy Martinka třeba jít na výlet s nima a tak říkám že jako ne ale že jako klidně může přijít s tou dcerkou tady ke mně ať se víc poznají s tou holčičkou no a pak se to pomalinku rozjíždí až se došlo vlastně k té hostitelce.“ (K5) Jak ale ze zkušenosti vychovatelky odpovídaly, vztahy mezi dětmi a hostiteli jsou vybudované již předem, protože většina hostitelů jsou lidé z okolí dětí jako například učitelky nebo vedoucí kroužků a rodiče spolužáků. Svou zkušenost připojila paní Karla: „Protože jak už sem říkala jak to většinou jako začíná a jak se ty vztahy utváří jo mezi těma hostitelama nebo kde se seznamují a tak... protože hodně jako jsou ty hostitelé učitelky na základkách, kde ty děcka chodí nebo jsou to ty rodiče spolužáků co se s nima baví tak proto zrovna takto...“ (K29) Zároveň však doplňuje, že i v těchto případech nechávají vychovatelé vzniku hostitelství volný průběh a netlačí na pilu: „...ale říkám necháváme tomu volný průběh jak se ty vztahy utvoří a zda to přejde v hostitelku nebo ne.“ (K29) Postupně a přirozeně budované vztahy a žádný nátlak se poté také projeví v dobré hostitelské péči, kam děti chodí rády a mají z ní radost a stává se pro ně přínosem: „A pak jak jsme se bavili postupný kontakt a to se mi líbí jak sem řekla, že nikdo netlačí na pilu a ty vazby a kontakty se budujou jako pomalu a postupně a pak se to odráží i na té hostitelské péči, že je dobrá a že ty děti jsou rády a rády tam chodí že to není takové to teď půjdeš tam a ten tě chce a tam musíš, to ne.“ (K30)

Zda se vztah mezi dětmi a hostiteli vytvoří záleží také na prvním dojetí a vzájemných sympatiích. To ze zkušenosti potvrdila i paní Božena, která se sama hostitelkou dvou chlapců: „No jako popravdě, taková jako moje osobní slabost na ně...A spíš mně k tomu vedlo opravdu i to, že oni opravdu každé to dítě tady má nějakou babičku, otce...A každé dítě si někdo jednou za rok vezme a tyto dva třeba vůbec nikdo nebral...Tak jaksi jsem se...ale říkám, bylo ti moje nějaká osobní sympatie vůči nim, takže sem tak jako k tomu dospěla (úsměv)“ (B21) Nicméně hostitelská péče není přínosem jen pro děti, které nemají svou vlastní rodinu, ale pro všechny děti s čímž paní Božena vzápětí souhlasila: „Já si myslím, že

je to naopak vhodné i pro t, kteří ty rodiče mají, protože ta četnost těch dovolenek je u některých opravdu velice malá. ... tím chci říct, že si myslím, že neznamená, že když ty děti rodiče nebo příbuzné mají a sem tam za nima jedou, že by neuvítali lepší prostředí a kontakt právě v podobě té hostitelské péče.“(B22) Paní Simona souhlasí s paní Boženou, že vzájemné sympatie mezi dětmi a hostiteli jsou pro utvoření páru dítě a hostitel důležité: „Asi to bude podle toho zaměření hostitelů, podle toho jaký věk preferují, jaké pohlaví, možná i ten vzhled bude hrát u někoho roli a taky třeba nějaká vzájemná náklonnost. A třeba půjde naslepo a bude to něco jako láska na první pohled.“(S17) Jelikož však paní Simona neměla osobní zkušenosti s HP ani s realizací v její rodinné skupině podotkla: „Ale to je pouze z mých představ“ (S17)

3.8 Nový pohled na život

Ke vzniku této kategorie nám posloužily kódy: vytržení z kontextu ústavní výchovy (M11/13-14, M13-2-4, M13/2-4, M17/7-9, M25/5-6, B11/2, B36/7, B14/2, B36/5-7, K35/1, S13/4-8), nové vztahy (M11/14-15, M13/1-2, M25/1-2, B46/6-9), rozvoj osobnosti (M11/15-17), nové dovednosti (B11/9-10, B36/7, B19/4) vzor do budoucího života (M13/4-5, M14/1-3, M25/3-4, B11/11, B15, K35/4-5, S13/8), „nový pohled na život“ (B11/4), nové zážitky (S19/5-6)

Přes všechny možné nástrahy, se kterými se v hostitelské péči můžeme setkat, je tato forma péče vychovatelkami vnímaná jako velmi pozitivní pro děti. Na tomto se shodly všechny vychovatelky, a to dokonce i v případech, že za sebou měly nějaký nepříliš pozitivní zážitek nebo zkušenost ze své praxe.

Protože děti žijící v dětských domovech nemají příliš velké možnosti vidět, jak funguje běžná rodina, představuje hostitelská péče jistou formu obohacení dětí právě v tomto ohledu. Hostitelé si děti brávají na pobyty k sobě domů, tudíž je dostatek prostoru pro poznávání chodu běžné domácnosti, jsou také větší příležitosti navazovat nové kontakty a známosti, což může rozšířit možnosti a sociální kontakty dětí. Protože je dítě v kontaktu s hostiteli a jeho rodinou nebo známými, může hostitelská péče znamenat pro dítě i jistý rozvoj osobnosti například v komunikaci nebo navazování vztahů. S tímto souhlasila paní Marie, která přidává svůj osobní názor na hostitelskou péči: „Ale jako myslím si osobně, že ta hostitelka je jakože dobrá věc, že jako to děcko má pak nějaké jiné možnosti někde jít a něco vidět a zkusit jako mimo tady to co je. Prostě pozná i jiné lidi a pracuje třeba na těch vztazích s nima a tak, tak se tím i učí do svého života co bude mít potom že. Protože když tam jsou na víkend

že nebo i tak někde na výlet a tak prostě musí mluvit a to je dobře, protože zjistí třeba jo, že každý není stejný nebo tak a učí se prostě jak s lidma vycházet takto jako jinde než tady a ve škole a s kamošema a tak..(M11) Paní Marie následně doplnila: „já to беру jako jednu z možností pro to děcko pro prohloubení nějakých vztahů vzájemných..“(M13) Zároveň vnímá jako velké pozitivum právě vytržení dětí z kontextu a života ústavní výchovy, která může dítěti sloužit i jako vzor do svého budoucího rodinného života: „, a taky to prostě, že pozná ten život za zdmi tady toho domova a uvidí jak to někde funguje a kde se co dělá a jak to kde vypadá a tak prostě pozná jiný život jak může vypadat.“ (M13) K tomuto se připojila i paní Simona: „...a ta hostitelská péče je pro to dítě, které z jakýchkoliv důvodů nepůjde do pěstounské péče, taková ukázka toho normálního, běžného života v rodině.(S13) Souhlasí s ní i paní Božena, která přidává, že hostitelská péče dětem nabízí i nové zážitky: „tak takhle, co se týká z pozice těch dětí, když ty děti chodily do té hostitelské rodiny, tak opravdu to bylo na některých poznat, že opravdu nasáli i jiný režim...a teď to dítě v té rodině uvidí úplně jiný ten režim takže to je třeba pro to dítě...jakože jde to na těch dětech i částečně poznat nebo i to, že se dostanou někam jinam... byl třeba chlapec s nima na wellnessu, ho tam vzali jo, nebo na Slovensko..“(B11) Obohacení o nové zážitky, která hostitelská péče nabízí byla za jedno i paní Marie: „...a říkám to, že to ty děcka pak jako obohatilo a mělo to pro ně přínos jako pozitivní, že to byla pro nějaká zkušenost a ony za to jako byly ve finále rády, že to zažily.“(M17)

Jak již bylo zmíněno v předešlých kategoriích, hostitelská péče je podle názoru vychovatelek spíše v pozadí. Paní Božena však dodává, že vyšší četnost realizací hostitelské péče by dětem pouze prospěla: „Já teda osobně si myslím, že kdyby to bylo více tak by to pro děti bylo super pro ně jo. Jakože nejsou zašifrovaní jenom v tom režimu. Celkově určitě vnímám možnost hostitelské péče pozitivně.“(B14) Vyzvedává především vytržení z ústavní výchovy, kde se celkový život a režim dítěte odehrává v určitém režimu, který je samozřejmě odlišný od fungování běžné domácnosti. I přesto, že se vychovatelé a pracovníci snaží dětem navodit rodinnou atmosféru a vést domovy rodinným stylem, není to přeci jenom běžná domácnost: „ale pořád si myslím, že je to něco úplně jiného, když to dítě přijde do té běžné rodiny, kde se řeší i problémy někdy nějaké. Prostě že když se dostanou někde do té rodiny, nejsou v tom vakuu té ústavní výchovy jo, že nasají ten život...“(B36) K tomuto se přidává i paní Karla: „jakože je to dobrá věc jo, fakt jako ono to dítě je jakoby vytrženo z toho prostředí a i z té jeho jako rodiny ale není upichnuté jakoby...(K35)

Vztahy, které jsou často hluboké, pak mohou přetrvávat celý život a hostitel se tak může stát dítěti oporou nejen v době, kdy je umístěno v dětském domově, ale také se může stát přítelem na celý život. Paní Božena k tomuto připojila: „...já to vnímám, tu hostitelku jako pozitivně, protože i když ty děti třeba už tam nejdou, za pár roků tam třeba zajdou na kafe a získají nějaké kontakty a kamarády. Je prostě dobré, že se s nima dělá, že ten hostitel má na ně čas a funguje.“ (B46) Svůj názor na budování a rozšíření vztahů díky hostitelské péči se přidala i paní Marie: „...určitě si jako myslím, že to bylo celé pozitivní tady toto. Protože prostě ty děcka maj pak něco do života, nějaké jiné kontakty a poznaj jak to funguje někde jo a maj nějaké interakce s lidma mimo tady domov že a prostě maj možnost vidět nějaký jiný způsob života jak vedou ty rodiny nebo jako ty hostitele a celkově jak to je ve společnosti i jinde třeba, že je třeba normální jo, že se lidi nějak hádaj mezi sebou jo protože jako tady se mezi sebou jako vychovatelé nehádáme že jo to je jasné...“ (M25)

3.9 Hrozící nástrahy

Tuto kategorii jsme vytvořily z kódů: patologické chování dětí, povaha a rizikové chování (M15/3, B13/1-2, K24, K12/19-20, K12/22-26, B38/16-19), (ne)vhodné děti (B13, S13/11, S16), „čím mladší, tím lepší“ (B16/1-6, K23/4-6, K24, S15/1-3), zkušenosti hostitele (K24, M15/3), zklamání dětí (K40/3-4, S4/5-6, S26/7-8, K36/47), závist a žárlivost mezi dětmi (K20/4-5, K21/1, S9/5-7), „počáteční boom“ (K36)

Hostitelská péče nenesou pouze samé přínosy, ale je také vhodné zabývat se aspekty, které by mohly být rizikové a poškodit buď dítě nebo i samotného hostitele. Tyto rizika totiž nenesou pouze děti, ale i lidé, kteří se do hostitelské péče pustí. Děti v dětských domovech za sebou nemají ve většině případech jednoduché dětství. Jejich negativní zážitky a zkušenosti pak mohou mít celkový vliv na jejich chování, které se může v určitých situacích projevit jako problémové. Příklady chování uvádí paní Karla: „oni jsou chudáci v tom, že jsou poznamenáni tím, čím si prošli ať je to z také rodiny nebo z také rodiny prostě jo nebo takové nebo makové prostě ta patologie tam je vždycky nějaká, buď to dítě je hysterické v nějaké zátěžové situaci nebo je vulgární v nějaké zátěžové situaci nebo krade nebo jim může zdrhnout a v podstatě cokoli se mlže stát...“ (K12) V takových situacích je důležité, jak se zachová samotný hostitel, což vyplývá z jeho zkušeností nebo z toho, jak je celkově připravený na tyto situace. Paní Marie přispěla myšlenkou o (ne)vhodných dětech do hostitelské péče: „...že to není jako pro děti co maj nějaké problémy a poruchy třeba chování a tak“ (M15) Paní Božena dodává, že projevy dětí a jejich chování je částečně zapříčiněno i genetikou dětí: „jako

nechci být skeptická, ale ty děti si něco nesou a nějaké jsou...je to úskalí tady to těch genů to je fakt...“ (B38) Paní Simona doplňuje, že i mentální zralost dítěte hraje v hostitelské péči svou roli: „Vhodná je pro všechny děti, které jsou tu hostitelskou péčí a její hranice schopné mentálně pochopit. Které budou rozumět tomu, že hostitelé možu byt jeho výchovnýma parťákama, kteří mu přiblíží život v dobře fungující rodině a domácnosti a kvalitní výplň volného rodinného času.“(S13) Zároveň ale souhlasí a připojuje se k paní Boženě a nastínila další možné důvody u dětí, pro které by pro ně nebyla hostitelská péče vhodná: „A naopak nevhodná je pro ty děti, které by tomu nebyly schopné mentálně porozumět, třeba děti s těžkou mentální retardací, děti malé, děti s autismem a děti, které si to nepřejí. Také podle mňa není vhodná pro děti výbušné a agresivní.“ (S13) Odlišný názor na vhodnost hostitelské péče pro děti s výchovnými problémy však nastínila paní Karla: „... no a jako pokud třeba jdou jako nějaké poruchy chování jo...tak záleží jako jaké že...jako i s poruchama jako jo to jde...“ (K24) Vycházela přitom ovšem z osobní zkušenosti, kdy je sama hostitelkou holčičky s poruchami chování. Zároveň ale připustila, že zkušenosti z jejího profesního života a její vzdělání sehrává svou roli: „Já třeba mám jako dodnes jo a to bylo jako jo sebevražedné sklony ona má jako...byla i na psychiatrii půl roku jo to bylo sebepoškozování a sebevražedné sklony...jako ano je to asi výhoda, že jsem měla tu práci tady a výšku jako za sebou, ale tam jsem taky musela počítat se vším.“ (K24)

Vhodnost nebo nevhodnost určitého dítěte do hostitelské péče pak závisí i na zkušenostech a dovednostech hostitelů. Paní Marie také doplnila, že problém není v dětech s těmito poruchami, ale rizikové jsou zejména nedostatečné schopnosti a (ne)vyškolenost hostitelů: „no tak protože ten hostitel na to nemusí nebo ani by asi neuměl zareagovat, protože to nejsou žádní profesionálové ani odborníci jako jo, aby pak věděli co s tím když bude nějaký takový větší problém né ten běžný, že je drzý nebo drzá jo, ale prostě ty větší problémy, co maj ty děti s těma poruchama, tak proto si to myslím.“ (M16). Pokud by hostitelé byly speciálně vyškoleni nebo měly příslušné vzdělání odpovídající práci s dětmi a rozuměli alespoň zčásti psychologii dětí, přímo patologické chování by nebyl problém, což potvrzuje paní Simona: „Věřím, že pokud by to byli odborníci v pedagogické nebo psychologické sféře, mohli by se zaměřit i na problémové děti, teda jako s problémovým chováním“ (S14) Pokud ovšem zkušenosti hostitelů nejsou dostatečné a nerespektují ani doporučení, které jim vychovatelé udělují před začátkem hostitelské péče, může tak hostitelství velmi rychle skončit a způsobit pak dětem zklamání. Paní Karla: „Hostitelé někdy nerespektují naše doporučení...že ty děti si

něco nesou s sebou takto a jsou poznamenané tím, kde předtím žily v jakém prostředí a podmínkách a to ti hostitelé někdy jako přehlížejí a pak samozřejmě je to rychle přejde a rychle z toho vystřízliví tady z toho prvotního nadšení což jako je třeba pak těm dětem i líto jo...“ (K40)

Další nebezpečí, které může v hostitelské péči nastat je opět spojeno s vhodnými nebo „nevhodnými“ dětmi do hostitelské péče. I věk dětí může určit, zda hostitelská péče bude probíhat hladce nebo se vyskytnou jisté problémy. Tuto skutečnost vnímá paní Karla: „*vhodnější v uvozovkách mladší děti, protože ty se rychleji adaptují jo na nové lidi a více méně oni hned přilnou k někomu a mladší děti jsou zaprvé malé děti, malé problémy a velké děti velké problémy (úsměv) takže tak.*“ (K23). Zároveň ale podotýká, že věk sám o sobě rizikový být nemusí, ale opět odkazuje na schopnosti hostitelů, kteří nemusí být schopni na danou situaci nebo chování dítěte adekvátně reagovat: „*No protože ty větší děti to už je rizikové jo...ty větší děti se třeba vzeprou jo nebo nebudou chtít něco udělat jakože by ten hostitel z toho mohl být pak hodně v šoku*“ (K24) Paní Božena pak souhlasí s paní Karlou: „*Takže já bych řekla, že určitě čím mladší, tím lepší... jo že ty starší děti, i my když už dostaneme sem dítě, jak teďka sme dostali chlapce co chodí do 8. třídy, tak se hůř adaptuje A to teď myslím na všechno... Už má nějaké negativní návyky z toho patologického rodinného prostředí. Takže určitě jakože od menšího věku, aby dostaly jakože vyváženější pohled na ten svět než jenom tady z toho prostředí toho dětského domova no.*“ (B16)

Možná rizika však nejsou jen na straně hostitelů a nesouvisí pouze s jejich schopnostmi nebo zkušenostmi. Také děti mohou citů a vřelosti hostitelů využít ve svůj prospěch. Paní Simona: „*Věřím ale, že některé ty děti by té péče uměly i hezky zneužít, protože jsou zvyklé jen dostávat bez vlastního přičinění, jsou emocionálně oploštělé, povrchní...*“ (S26) S tímto souhlasila i paní Božena: „*ale je to i z pozice těch hostitelů složité...oni totiž ty děcka tady hned zjistí, že můžou jen brát brát a nic dávat, teď nemyslím jen peníze, spíš tu lásku a vděk, že by si měli něčeho vážit a tak a to je nejhorší toto.*“ (B46) Paní Karla poté doplnila zajímavou zkušenost, která pouze potvrzuje, že každé z dětí si hostitelské péče jinak váží a v případě, že mají hostiteli opěťovat jeho snahu může nastat problém: „*No tak zpočátku je jasné, že se jedná o boom když to tak řeknu a to je z obou těch stran, všichni jsou nadšení všechno je super... Ale to má taky nějaké ale, jak říkám teď prostě to je do doby kdy jako ty hostitelé s nima jezdí po výletech a prostě jsou tam nějaké ty zážitky jo já nevím co bazén a dovolená a výlet a tak ale jak ten hostitel začne něco prostě chtít taky jo třeba pomoci na zahradě nebo prostě jim dá nějakou povinnost že musí udělat když u nich bude já nevím co...třeba vařit*

nebo podílet se na chodu té domácnosti nebo tak.. tady se většinou láme chleba a ty děti jsou pak jako našťavané a zlobí se a reagují třeba nepřiměřeně...“ (K36)

Hostitelská péče může negativně ovlivnit i život v dětském domově. Každé dítě by bylo rádo, kdyby dostalo tu příležitost mít svého hostitele, proto se může mezi dětmi objevovat závist nebo pomluvy. Závist se dostavuje zejména ve chvílích, kdy hostitel je zároveň vychovatel v dětském domově. Vazby mezi vychovateli a dětmi jsou hodně silné a každé dítě by si přálo jít do hostitelské péče právě k vychovateli. Pokud se vychovatel rozhodne pro jedno dítě může to v důsledku vyvolat žárlivost mezi ostatními dětmi. Paní Karla vypověděla: *„Všechny ty děti by chtěly ke mně jo a prostě je tam potom ta žárlivost jo a je to poznat tak, že oni do ní rypou, že kdesi cosi jo, že tu chodí jo a prostě si vymýšlí úplně nesmysly ty ostatní děcka jo... já ji ale nijak v práci neupřednostňuju víceméně já se k ní chovám jako jak vychovatelka jakoby i doma... takže s tímto jsme se nějak tak potýkala...“ (K20)* Nejen že se mohou zhoršit vztahy mezi dětmi v jednom dětském domově, ale mohou se také zhoršit vztahy mezi sourozenci, pokud jedno z dětí ze sourozenecké skupiny hostitele má a ostatní sourozenci nikoli. Paní Simona: *„Na druhé straně jeho sourozenci sů z toho takový posmutnělí, když odejde třeba na ten víkend, je jim asi líto, že to nejsů oni, kdo jede k nějakému strýcovi nebo tetě, a to se potom promítá i do toho sourozeneckého vztahu...“ (S9)*

3.10 Praxe

Na tuto kategorii jsme použili následující kódy: délka praxe, četnost realizací HP (M6, B25/1-2, B25/15-18, B32/23, K4/23, S3/1), pozitivní zkušenosti vychovatelů (M6/4-6, M6-7-8, M12/6-8, M17/9, M26/3-4, K34/4-8) negativní zkušenost (B13, B25/6) názor na HP (M11/12-13, M12/1, M14/5-6, M25/1, M27/1-2, B12, B14/2-3) dobrá spolupráce s hostiteli (M17/3-7, M23/1-2, B27/1-2, B27/4-6, S2), lidé z okolí jako hostitelé (M22/3-5, B25/10-12, B34/2-3, K4/11-13, K5/4, K5/6-7, 11-12, K33/2-3, K35/20-21, K29), vychovatelé jako hostitelé (B3/B15/1, B19, K18, S10), předem navázané vztahy (B25/14-16, B34/3-5), zpětná vazba dětí (M11/9, B32/1-2, K33/10-13, K34/2-3, S9/3-4), frekvence návštěv (B38/2-6), upřímnost HP (K4/10-11, K13/4-5,)

Úkolem kategorie bylo popsat zkušenosti vychovatelek z dětských domovů. Vychovatelky, se kterými jsme dělali rozhovor měly různou délku praxe od 5 až do 20 let. Četnost realizací hostitelské péče v jednotlivých domovech byla různorodá. Paní Marie odhalila dobré zkušenosti s hostitelskou péčí a potvrdila hodně případů v zařízení, kde pracuje: *Já to беру podle toho co máme tady co tady funguje a je a tady to funguje a hostitelů máme dost, tak proto*

říkám, že si myslím že je to dost.“ (M6) Zároveň dodala, že dobré zkušenosti ovlivňují i její názor na hostitelskou péči a z dobrých zkušeností pak formu této péče vnímá pozitivně: „no tak jak říkám, že jako pozitivně myslím. Mám s tím dobré zkušenosti u děcek zatím...“ (M12), a dodává: „takže já sem s tím nikdy neměla nějaké problémy.“ (M17) Svě dobré zkušenosti ještě potvrdila: „ale jak sem vám řekla, tak tady to prostě funguje dobře to je moje zkušenost takto a nemáme žádné jako negativní zpětné vazby třeba od těch děcek teda jako hlavně ani od hostitelů jo, že vždycky jsou jako spokojení nějakým způsobem, tak proto to asi vidím tak, že je to pozitivní, ono asi kdyby s tím byly ty problémy tak bych to viděla jinak no to je fakt..(M12)...,ale jako myslím si osobně, že ta hostitelka je jakože dobrá věc..“ (M11) Naopak paní Božena zažila hostitelskou péči i z její druhé strany. V neúspěchu hostitelské péče pak hrálo roli především chování a patologické projevy chlapce, který se hostitelské péče účastnil: „Ano, bohužel měli sme... Chlapec potom i kradl, takže to potom ukončili ti hostitelé a vrátili ho a opravdu přitom do něho investovali hodně, teď nemyslím finančně, ale i toho času. Jakože bohužel no. Je to to, co to s sebou bohužel nese a stává se to, protože každé to dítě, co má tu možnost si toho jinak váží.“ (B13). Ani tento negativní zážitek ovšem neovlivnil její mínění o hostitelské péči, a i přes tuto neblahou zkušenost stále vnímá hostitelskou péči pozitivně a vidí v ní pro děti jasný přínos: „Já ještě zmíním toho chlapce, co kradl u těch manželů...to jako vůbec nebylo, on je fakt prospěchář, tam to bylo rozumíte...on pobral co šlo, ale tak na jednu stranu mu to taky něco dalo jo, že trochu pochytil. Protože když jsme s ním pak pracovali, byl takový rozumnější...Takže i přesto jak to dopadlo, si myslím, že ho to stejně posunulo.“ (B43) I přesto, že zkušenosti paní Boženy nebyly vždy jen růžové, vnímá hostitelskou péči v nejlepším světle: „Jednoznačně a určitě pozitivní pro ty děti. Určitě pozitivní, protože zažijí něco jiného.“ (B12)

Paní Karla přidala, že si ze zkušenosti velmi váží právě upřímnosti a opravdovosti hostitelské péče: „Z mého pohledu co už v tom jako dělám přes 20 let že hostitel se ohlásí a je to takové...upřímné.“ (K4) Pochvaluje si taky hostitele: „Ale jako zas ti náhodní jsou super jo, že to de vidět že...já nevím jak to mám říct, že jako je to přirozené jo, nenucené, tam půjdeš jo, tu budeš, ty musíš a takové jo.“ (K13) Tato upřímnost by mohla být i důsledkem toho, že hostitelé a děti se znají ve většině případech již předem, jelikož většina hostitelů jsou lidé z bezprostředního sociálního okolí dětí. Mají tak mezi sebou již předem vytvořeny nějaké vztahy a vazby. Hostitelská péče je potom pouze formalita, která umožňuje dítěti a hostiteli pravidelné kontakty, společné výlety mimo dětský domov a společně strávený čas. Nejčastější hostitele jmenuje i paní Marie: „To jsou většinou i lidi co jako ty děti znaj. Třeba to

jsou i rodiče dětí co jako spolu chodí do školy že a prostě oni se hodně kamarádí tak chcou, aby s nima jelo na výlet nebo aby u nich spalo a takto.“ (M22) Paní Karla má stejné zkušenosti a potvrzuje nejčastější typy hostitelů: „Jsou to jako většinou paní učitelky jo ze školy si od nás berou děti na vycházku, na sobotu nebo na výlety jo nebo co sou to rodiče co je to jako od spolužáka rodiče to jsou jako takové ty náhodné jo takže asi takto jo...“ (K4) Dodává, že hostitelská péče je proto pouze legislativním ošetřením návštěv dětí a lidí, se kterými se již předem znají: „je to aspoň u nás takové, že to jsou rodiče jako od dětí jo od spolužáků...a my je nemůžem jen tak pustit s nima na výlet tak se to řeší přes tu hostitelku no.“ (K35)

Takto vzniklá hostitelství a předem navázané vztahy potvrdila i paní Božena: „ale ty případy co byli, tak je to většinou tak, že děti chodí do školy tak je to třeba místní paní uklízečka, řekla si jo, půjdeme do toho přijde sem, zeptá se zda by si mohla vzít toho chlapce na víkend nebo na jeden den... A takto ta hostitelská péče vlastně většinou vzniká... že ty děti někdo nějak takto pozná a seznámí se s nimi, takže je to spíš takový podnět okolí a ty vztahy jsou navázané už předem...“ (B25) Dokládá to i na konkrétním případě, který se nyní v domově odehrává: „Ale jak říkám jak třeba ta paní, co poznala toho Patrička v té škole, tak pracovala tam, a tak jako našli si k sobě nějakou tu cestu a vztah a první to začalo tak, že by si ho vzali na oslavu domů jestli by mohli a tak vlastně přišli na to, že si můžou někoho brávat.“ (B34) Tyto kontakty z okolí dětí mají částečně vliv na to, že se hostitelské péče nejvíce účastní děti školního věku, jelikož nejčastějšími hostitelkami a hostiteli bývají právě učitelky, vedoucí kroužků nebo rodiče spolužáků. I přesto, že mohou vzniknout určité sympatie nebo vztahy mezi dětmi z dětských domovů a lidmi z jejich okolí, se kterými běžně přichází do kontaktu, je dobré nechat všemu volný průběh, a ne za každou cenu hostitelství budovat. K tomuto se vyjádřila i paní Karla: „protože hodně nebo převážně jako jsou ty hostitelé učitelky na základkách, kde ty děcka chodí nebo jsou to ty rodiče spolužáků co se s nima baví tak proto zrovna takto no ale říkám necháváme tomu volný průběh tomu jak se ty vztahy utvoří a zda to přejde v hostitelku nebo ne.“ (K29)

Jak již bylo řečeno, nejběžnější hostitelé bývají lidé z okolí dětí, tudíž není divu, že se někteří vychovatelé samy pustí i do hostitelství. S hostitelstvím měly zkušenost dvě vychovatelky. Paní Karla k této zkušenosti sdělila: „Já sama mám dívenku v hostitelské péči...jé-éééžišmáárja... (radostný povzdech) ona měla kolik? 9 let tehdy... (K18) Dodává, že hostitelství také vzniklo na základě dobrých vztahů navázaných předem: „Jen to prostě jak vzniklo mezi náma.“ (K19). Vlastní zkušenost s hostitelstvím rozvedla i paní Božena (B19). Nad možností hostitelství se zamýšlela paní Simona, která však od této možnosti ustoupila,

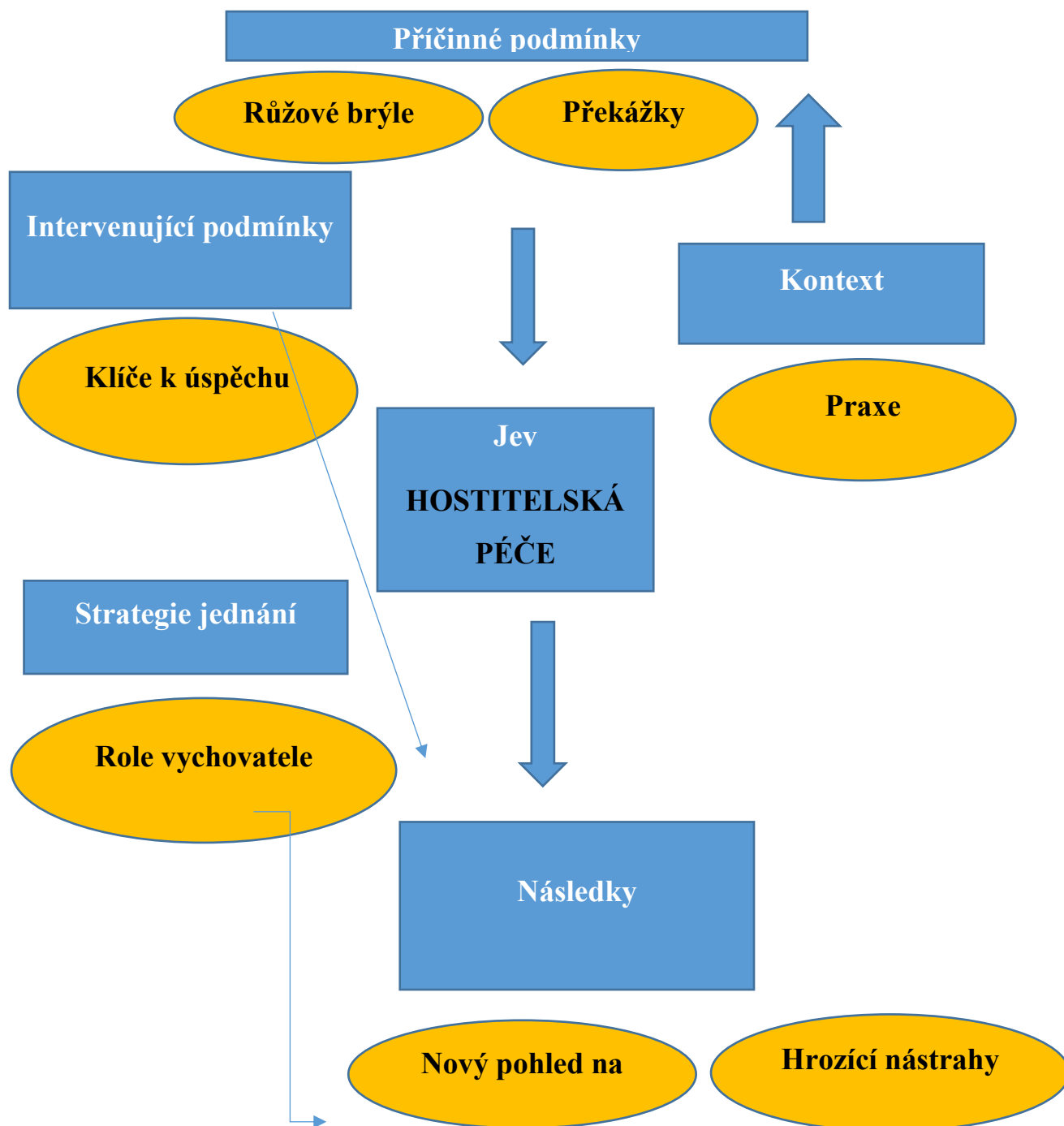
jelikož vnímala jistá rizika: „*No abych pravdu řekla, jednou mně napadlo jaké by to bylo, kdybych si já, jako vychovatelka vzala na hostitelskou péči některé ze svých rodinkových dětí, třeba na odpoledne nebo na jednu noc, ať pozná, jak bydlím, jak žiju... a konzultovala jsem to se služebně starší kolegyní a ta právě říkala, že by to bylo takové nevyvážené už jen kdybych si vybrala jedno to dítě, že by potom chtěly všechny, záviděly by, byly by ukřivděné... a taky že by se to dítě potom mohlo dožadovat těch pobytů pořád...“ (S10) Tyto problémy posléze potvrdila i paní Karla, která osobní zkušenost měla „*Všechny ty děti by chtěly ke mně jo a prostě je tam potom ta žárlivost jo a je to poznat tak, že oni do ní rypou, že kdesi cosi jo, že tu chodí jo a prostě si vymýšlí úplně nesmysly ty ostatní děcka jo... já ji ale nijak v práci neupřednostňuju víceméně já se k ní chovám jako jak vychovatelka jakoby i doma.. takže s tímto jsme se nějak tak potýkala...“ (K20)**

Jak jsme už zmínili v kategorii Klíče k úspěchu je spolupráce velice důležitá pro úspěšnou hostitelskou péči. Vychovatelky hodnotily spolupráci s hostiteli velmi kladně. Paní Marie: „*Měla sem s tím dobré zkušenosti, že jako byla dobrá spolupráce aj s těma dětma, co tam jako chodily tak jako i s těma hostitelama, co jako byli, všechno se s nima dalo pořešit a vykomunikovat takto bez problémů jo, že fakt slušní lidi...“ (M17) Celkové vztahy mezi domovem a hostiteli rozvedla následovně: „*My jsme neměli žádné problémy s tím, komunikace byla dobrá všechno šlo jo takže jako nevidím nějaké problémy takto,“ (M23) Stejně tak si pochvalovala spolupráci paní Božena: „*Většinou dobře spolupracují, pěkně s námi komunikují, nejsou tam žádné problémy. Jsou to většinou fakt zodpovědní lidi“ (B27) K této zkušenosti se připojila i paní Simona: „*V tomto jednom případě jsou vztahy myslím dobré. Hostitel vychází vstříc s časem odjezdu i návratu dítěte.“ (S20) Frekvence návštěv jsou samozřejmě ve většině případů uzpůsobeny tomu, co je cílem hostitelství. Závisí to i na tom, jak mají hostitele čas a volno na to, aby se dětem mohli dostatečně věnovat. Frekvence návštěv pak může ovlivnit věk hostitelů, jejich zaměstnání nebo zdravotní stav. Pokud se lidé na hostitelství dají a rozhodnou se pro tuto možnost, jsou jejich návštěvy většinou pravidelné. Paní Božena k tomuto připojila vlastní zkušenosti z domova: „*Ti manželé pak to bylo myslím nějak jednou za 14 dní co si ho brávali. Oni celkem pravidelně, protože byly jak sem říkala už skoro důchodového věku...A teď co tady je případ, ta rodina, ti si brávají dokonce každá víkend, ale tak se to pak přechýlilo na tu pěstounku, takže si myslím, že to bylo spíš i proto.„ (B38)*****

Nejpřesnějším a nejpřímnějším odrazem toho, jak hostitelská péče probíhá jsou beze sporu reakce samotných dětí, které se z hostitelské péče navrátí. Děti se svou upřímností málo kdy

něco zatají, proto se vychovatelé při hodnocení hostitelské péče opírají hodně o zpětnou vazbu dětí. Z toho při své praxi vychází i paní Marie. Hodnotí, že chování dětí po návratu do dětského domova je celkovým odrazem průběhu hostitelské péče „*což je vidět i z toho chování, že pokud se tam něco stane, třeba nějaký konflikt mezi nima...*“ (M11) Paní Karla také doplnila: „*Vy už pak automaticky na tom děcku vidíte jestli je zaražené, veselé nadšené nebo jaké...*“ (K34) K tomuto pak přidává: „*Já vám řeknu jedině, že když se ty děcka vrátí, oni jako vychrlí ze sebe všechno i to, co by ti hostitelé...jako i to co by ti hostitelé nechtěli abych já věděla tak to já vím, takže ti malí jsou hlavně tak pravdomluvní jo, že vám vychrlí prostě všechno (smích).*“ (K33)

3.11 Návrh paradigmatického modelu

V průběhu tvorby jednotlivých kategorií jsme přemýšleli na vzájemném provázání a propojení jednotlivých kategorií a snažili jsme se pochopit jejich provázanost.

Centrální kategorie vyplývá ze zaměření celé naší práce a v centru pozornosti tudíž stojí právě hostitelská péče jako celek. Na hostitelskou péči působí právě vzniklé příčinné podmínky. Příčinné podmínky shledáváme právě v kategorii Růžové brýle, jelikož tyto růžové brýle mají často na svědomí, zda se hostitelská péče realizuje v dostatečně míře nebo nikoli. Spolu s kategorií růžové brýle, která je zaměřena na zkreslené představy o hostitelské péči, připojujeme také kategorii Překážky, které způsobují buď to dostatečnou nebo nedostatečnou realizaci hostitelské péče.

Intervenující podmínky jsme shledali v kategorii Klíče k úspěchu. Klíče k úspěchu tvoří faktory, které mohou ovlivnit, zda bude hostitelská péče úspěšná nebo nikoli. Tyto aspekty shledáváme především ve výběru vhodného hostitele k danému dítěti, ve schopnosti hostitelů adekvátně řešit dané situace a přiměřeně reagovat na projevy dětí a ve vztazích, které jsou v hostitelské péče nezastupitelné. Vztahy mohou ovlivnit celý průběh hostitelské péče. A v neposlední řadě zde zahrnujeme komunikaci, a to mezi všemi aktéry hostitelské péče, na které stojí celkový úspěch hostitelské péče.

Kontextem pak zůstává kategorie Praxe, která představuje reálnou praxi vychovatelek v dětských domovech.

Jako strategii jednání jsme definovali kategorii Role vychovatele. Vychovatelé totiž svým vhodným působením a vhodnou komunikací mohou ovlivnit, zda počáteční zájemci, kteří ještě stále váhají, zda se hostitelské péče pustí nebo nikoli, rozhodnou pro nebo proti. Zároveň vychovatelé ovlivňují i dobrý průběh hostitelské péče a jsou v roli koordinátorů.

Následky těchto činitelů pak mohou vyvrcholit v kategorii Nový pohled na svět nebo Hrozící nebezpečí. Pokud je jednání vychovatelů správné a jsou splněny podmínky úspěšné hostitelské péče, dostávají se dětem nové zážitky, mají možnost poznat, jak funguje běžná rodina, a tudíž poté z této zkušenosti čerpat pro svůj budoucí rodinný život. Naopak pokud některý z aspektů bude zanedbán nebo mu nebude věnovaná dostatečná pozornost může dojít ke zklamání dětí nebo samotných hostitelů.

4 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Cílem našeho výzkumu bylo pomocí výpovědí vychovatelek, se kterými jsme realizovali polostrukturované rozhovory, zjistit, jak z praxe vnímají možnost hostitelské péče, jaké na ni mají názory a jaké mají s tímto typem péče zkušenosti.

1. Jak vychovatelé vnímají možnost hostitelské péče?

Odpověď na tuto hlavní výzkumnou otázku přinášíme především díky kategorii „*Hrozící nástrahy*“ a „*Nový pohled na svět*“. Stejně jako ostatní formy péče například pěstounská péče, nese s sebou i hostitelská péče možná rizika i možné přínosy. Rizikové faktory pro hostitelskou péči vnímají vychovatelky především v možném chování dětí, které neměly jednoduché dětství, a proto mohou jejich reakce být v očích obyčejných lidí nepřiměřené. I věk dítěte je dalším možným rizikovým faktorem pro hostitelskou péči, jelikož starší děti prochází pubertou a již skrze toto období bývají více vzpurné. S těmito možnými nástrahami se hostitel při hostitelské péči bude setkávat, a proto je velmi vhodné na to budoucí hostitele připravit. Dalším rizikovým faktorem je i samotná příprava nebo školení hostitelů, které není vždy v takové míře, v jaké by bylo zapotřebí. Samotné chování a projevy dětí by nemuseli představovat potíže v případě, že by hostitele byly adekvátně připraveni a uměli na daný problém včas zareagovat. Hostitelská péče může být riziková i z pozice hostitelů. Děti skrz své negativní zážitky z dětství často mají i jiné vnímání lásky a neumí dávat najevo své city. Otupešlost citových vztahů pak hostitelé mohou vnímat jako nevděk a dávat si za vinu osobní selhání.

I přes všechny nástrahy, se kterými se mohou hostitelé nebo samotné děti potkat je však hostitelská péče vnímaná vychovateli velmi pozitivně. Děti umístěné v dětských domovech nemají velké možnosti, aby zjistili, jak funguje běžná rodina. I přesto, že do jisté míry mohou část svého dětství trávit s rodiči, většinou jde o špatný příklad rodinného života. Tato forma péče pak může dítěti zprostředkovat zcela jiný pohled na život a na svět kolem něj. Děti se prostřednictvím kontaktů a pobytů u hostitelů dostanou do jiného prostředí, mají možnost zkusit si na vlastní kůži, jak funguje rodina a tyto své zážitky pak může do budoucna využít a brát jako inspiraci pro fungování vlastní rodiny. Zároveň se dítě učí komunikovat se svým okolím a má možnost tak navázat vztahy s lidmi, kteří mu mohou být i celoživotními přáteli.

2. Jaké zkušenosti vychovatelů jsou s hostitelskou péčí?

Na tuto otázku odpovídáme především kategorií „*Praxe*“, kde byly vylíčeny jednotlivé zkušenosti vychovatelek s hostitelskou péčí. Praxe ukázala, že nejběžnějšími typy hostitelů se stávají lidé z běžného okolí dětí jsou jimi zejména učitelé, vedoucí zájmových kroužků, rodiče spolužáků nebo samotní vychovatelé. Vztahy mezi dětmi a hostiteli jsou tedy navázané předem a hostitelská péče je pouze formálním vyústěním a právním ošetřením styku dítěte a hostitele. Proto na četnost hostitelské péče může mít částečně vliv i lokalita dětského domova. Pokud se dětský domov nachází na menší vesnici nebo městě, kde je otevřenost lidí vůči neobvyklým věcem nižší, mají tak děti omezenější možnosti navázat vztahy s těmito lidmi, tudíž i četnost realizací HP by poté mohla být daleko menší než ve velkých městech.

Vychovatelky ze zkušenosti uvedly, že pokud jsou v HP správně nastavená pravidla, najde se vhodný hostitel s odpovídajícími osobními charakteristikami a schopností spolupráce, pak je forma tato péče pro děti velmi obohacující. Praxe zároveň ukázala i negativní stránky HP. Mohou se objevit například problémy spočívající v patologickém chování dětí a hostitelská péče nedopadá happy endem. I přes negativní zkušenosti, některé vzájemné neshody vychovatelů a hostitelů, větší požadavky na nasazení pracovníků DD však vychovatelky reflektovaly, že možnost této péče je pro děti jednoznačným přínosem. Vychovatelky ze zkušeností pozorovaly na dětech zlepšení jejich nálady a celkovou radost z těchto nových vztahů.

Další kategorií, která má souvislost se zkušenostmi vychovatelek byla kategorie „*Role vychovatele*“. Hostitelská péče klade na bedra vychovatelek více práce a je spojena s větší náročností. Vychovatelé mají v hostitelské péči nezastupitelnou roli, jelikož jsou s dětmi nejčastěji, proto jsou tak většinou ty pravé osoby na to, aby připravily hostitele na možné nástrahy, které je mohou při kontaktu s dětmi potkat. Práce vychovatelů je v hostitelské péči velmi komplexní a náročná. Vychovatelé jsou pro hostitele oporou a koordinátory v jedné osobě a zároveň poskytují oporu samotným dětem, a to v kteroukoli denní hodinu. Jejich práce se pak tedy mísí s jejich osobním životem a nelze tyto dvě části od sebe oddělit.

3. Jaké názory vyjadřují vychovatelé na možnost této formy péče?

Dle dotázaných vychovatelek není hostitelská péče rozšířenou formou péče o děti v dětských domovech, a to i přesto, že by děti tuto péči uvítaly ve větší míře. „*Překážky*“ v této nízké realizaci tak mohou být různé a mohou se vyskytovat na stranách všech účastníků. Nejběžnější překážky na straně dětského domova jsou malé zkušenosti s hostitelskou péčí a strach zaměstnanců potažmo vedení. Tato forma péče pak představuje pro zařízení, a zejména pak

pro konkrétní vychovatele více práce, což může představovat jistou bariéru. Některé další překážky mohou pramenit z vnějšího okolí a je tím pak zejména nízká informovanost o této péči. Nízká informovanost může zároveň ovlivnit i zájem ze strany širší veřejnosti. Protože povědomí a propagace chybí, lidé o této možnosti často neví, proto může být neinformovanost jeden z faktorů nízké realizace. Tato malá osvěta o hostitelské péči pak může způsobit také „*růžové brýle*“. Tyto růžové brýle spočívají zejména ve zkreslených představách zájemců o hostitelskou péči nebo samotných hostitelů. Lidé si neuvědomují, co všechno je k hostitelské péči potřeba a co budou muset splnit za podmínky, aby se hostiteli mohli stát, nevědí, jaké jsou děti z dětských domovů a mají o nich velmi zkreslené představy. Také se mohou mylně domnívat, že budou za tuto službu dětem finančně odměněni. Po odkrytí reality však jejich zájem může opět upadnout.

Vychovatelky ze své praxe také vnímaly, že pro úspěšnou hostitelskou péči je vhodné nastavit určité „*Klíče k úspěchu*“. Ihned zpočátku je dle názoru vychovatelek dobré nastavit jistá pravidla, která pomohou účastníkům zvládat tuto formu péče. Základním kamenem pro úspěšné hostitelství je osobnost samotného hostitele, který by měl disponovat určitými charakterovými vlastnostmi jako je trpělivost, vstřícnost, měl by mít také dobré komunikační schopnosti a být týmový hráč. Zkušenosti hostitele s jednáním s dětmi a jeho celková osobnost může ovlivnit i výběr dětí do hostitelské péče. Pokud jsou zkušenosti a schopnosti hostitelů dostatečné, je HP vhodná i pro děti s problematickým chováním nebo jistými poruchami. Jistou roli v tvorbě konkrétního páru hostitele a dítěte pak hrají zejména vzájemné sympatie a navázané vztahy. Přirozené a nenuceně vzniklé vztahy jsou pak klíčem k dobrému hostitelství stejně jako komunikace. Komunikace totiž může ovlivnit celkové jednání mezi hostitelem, domovem a samotnými dětmi.

ZÁVĚR

Naše bakalářská práce se zaměřovala na hostitelskou péči. Konkrétně nás zajímal pohled vychovatelů nebo vychovatelek, kteří v dětských domovech pracují a chtěli se s námi podělit o své zkušenosti nebo názory na možnost této péče pro děti.

V úvodní teoretické části jsme definovali teoretická východiska, která úzce souvisí s daným tématem. Konkrétně jsme se zabývali sociálně právní ochranou dětí, dále jsme se zaměřili na náhradní výchovu a její formy, ústavní výchovu a zařízení ústavní výchovy spolu s důvody umístění dětí do tohoto zařízení. V neposlední řadě jsme se věnovali vymezení hostitelské péče, jejímu zákonnému ukotvení a dětským domovem jakožto zařízením, ze kterého děti do hostitelské péče docházejí. Naším cílem bylo proniknout hlouběji do problematiky a dozvědět se více o možnosti hostitelské péče.

Dalším bodem naší bakalářské práce byla praktická část, která navazovala na problematiku vymezených teoretických východisek. Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak vychovatelé dětských domovů vnímají hostitelskou péči, jaké názory na možnost hostitelské péče vyjadřují a jaké mají zkušenosti s tímto typem péče.

Výzkum jsme realizovali pomocí kvalitativního šetření formou polostrukturovaných rozhovorů s vychovatelkami vybraných 4 dětských domovů ve Zlínském a Moravskoslezském kraji.

Hostitelská péče byla vybranými pracovníky vnímána jednoznačně pozitivně. I přesto, že dětské domovy se snaží fungovat na bázi rodiny a vychovatelé dělají maximum, aby v domovech zajistili rodinnou atmosféru, přeci jen se jedná o ústavní zařízení s jistým režimem a pravidly, která se od rodinného života odlišují. Vychovatelky vnímaly přínos hostitelské péče především ve změně prostředí ústavního zařízení. Další přínos vnímaly v možnosti dětí zažít běžné fungování opravdové rodiny, přičemž jim tato zkušenost může sloužit jako inspirace pro jejich budoucí život. Tato forma péče sebou však v očích vychovatelů nese i jistá rizika. Ve většině případech mají děti za sebou těžké dětství, které se může projevit v patologickém chování a na jisté zátěžové situace mohou tyto děti reagovat nepřiměřeně. Protože přípravě hostitelů není věnována dostatečná pozornost a dostatečné množství času, může být rizikem nevhodná reakce hostitele na toto patologické chování dítěte, které poté může způsobit ještě větší poškození dítěte. I věk dětí může sehrát jistou roli, jelikož i vývojově je například období puberty provázáno větší bouřlivostí dětí. Nepřípravenost a nevhodné reakce pramenící z nedostatečného proškolení hostitelů na tyto situace tak může dítě v HP

ohrožit. Oslovené vychovatelky se i přesto, že při realizaci HP se zvyšují nároky na jejich práci, snaží zájemce připravit na možné situace, není však v jejich silách je dokonale vyškolenit. Východisko bychom viděli v případném školení hostitelů a větší podpoře hostitelské péče, a to i ze strany dalších orgánů.

Názory vychovatelek ohledně hostitelské péče reflektovaly nízkou realizaci HP, přestože se v oslovených DD se hostitelská péče uskutečňovala. Příčiny této nedostatečné realizace vnímaly oslovené vychovatelky jednak na straně domovů, jednak i na straně hostitelů. Především ji však vychovatelky vnímaly v nízké informovanosti veřejnosti. Osvěta by tak mohla částečně vyřešit tento problém a nalákat tak více zájemců.

Zkušenosti vychovatelek se lišily, většina z nich však odrážela dobré vztahy s hostiteli a pozitivní přínos pro děti, a to dokonce i v situacích, kdy v HP nastaly komplikace v podobě krádeží dětí u hostitelů nebo neshody ze strany hostitelů v podobě hádek s dětmi, které následně vychovatelky musely řešit. Tyto negativní zkušenosti ani přesto neovlivnily názor a pozitivní vnímání dotázaných vychovatelek na hostitelskou péči.

Přínos naší práce shledáváme především v osvětě hostitelské péče, která může napomoci šíření hostitelské péče a může tak pomoci nalézat další východiska pro vyšší četnost realizace nebo vytvoření nového rámce a pravidel, podle kterých by byla hostitelská péče ukotvena a byl stanoven jasný postup a podmínky, za kterých se bude realizovat. Zároveň by mohla poskytnout informace o možnosti této péče a sloužit k dalšímu rozvoji této problematiky.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BLAHUTOVÁ, Michaela a Dagmar ZEZULOVÁ. *HOSTITELSKÁ PÉČE a příprava k ní: odborná metodika*. Zlín: Tigris spol. s.r.o. Zlín, 2011. ISBN 978-9788086062. Dostupné také z: https://www.detipatridomu.cz/wp-content/uploads/metodika_pripravy_hp.pdf

ČESKÁ REPUBLIKA. Občanský zákoník. In: *Www.zakonyprolidi.cz*. © AION CS, s.r.o., ©2010-2020, ročník 6, částka 33, číslo 89. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Www.zakonyprolidi.cz*. © AION CS, ©2010-2020, ročník 1999, číslo 37. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. In: *Www.zakonyprolidi.cz*. © AION CS, ©2010-2020, ročník 15, částka 111, číslo 2002. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109/zneni-20140101>

Dobry pěstoun: náhradní rodinná péče v ČR. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2018, 266 s. ISBN 9788090705326.

GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1788-3.

HALÍŘOVÁ, Martina, SYCHROVÁ, Adriana, ed. *Ústavní péče v resocializačním kontextu*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2014, 179 s. ISBN 9788073957568.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 8073670402.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016, 437 s. ISBN 9788026209829.

JANSKÝ, Pavel. *Dítě s problémovým chováním a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, 292 s. Recenzované monografie. ISBN 9788074355349.

JANSKÝ, Pavel. *Problémové dítě a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004, 169 s. ISBN 8070411147.

KLIMEŠ, Jeroným. *Jak správně budovat hostitelství* [online]. 8 [cit. 25.2.2020]. Dostupné z: http://klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/hostitelstvi_sbornik.pdf

KLIMEŠ, Jeroným, 2006. *Lesk a bída hostitelství*. In: *AKTUÁLNÍ OTÁZKY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE: SBORNÍK Z V. CELOSTÁTNÍHO SEMINÁŘE NRP* [online]. Brno: TRIADA-Poradenské centrum o. s., 39 (10) [cit. 26.2.2020]. Dostupné z: <http://www.knihovnanrp.cz/wp-content/uploads/2017/01/publikace-173.pdf>

KLIMEŠ, Jeroným, 2003. *Koncept instituce hostitelství v NRP* [online]. In: 2003, s. 1 [cit. 2020-02-25] Dostupné z: <http://klimes.mysteria.cz/nrp/hostitelstvi.htm>

KOTEK, Miloslav a KOTALOVÁ Kristýna, 2007. *Hostitelská péče – dnes a zítra*. In: *AKTUÁLNÍ OTÁZKY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE* [online]. Brno: TRIADA – Poradenské centrum, o. s., 64 (7) [cit. 26.2.2020] Dostupné z: <http://www.knihovnanrp.cz/wp-content/uploads/2017/01/publikace-174.pdf>

KRAUSOVÁ, Lucie a Věra NOVOTNÁ. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: ASPI, 2006, 228 s. Právní rukověť. ISBN 8073572141.

LANGMEIER, Josef a Zdeněk MATĚJČEK. *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Karolinum, 2011, 399 s. ISBN 9788024619835.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. Třetí, upravené vydání (ve Vyšehradu první). Praha: Vyšehrad, 2017, 353 s. ISBN 9788074297977.

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny: v kontextu plánování péče*. 2., rozš. vyd. Praha: Portál, 2014, 214 s. ISBN 9788026205227.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006, 332 s. Psyché. ISBN 8024713624.

MPSV, Odbor 21. *Systém sociálně-právní ochrany dětí v ČR: informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí* [online]. Polička: © Galileo Corporation, © 2020 [cit. 2020-02-26]. Dostupné z: <http://www.ospod.cz/informace/obecne/system-socialne-pravni-ochrany-deti-v-cr/>

MÜLLEROVÁ, Ludmila. *Stanoviska – MPSV Portál*. www.mpsv.cz [online]. Praha, 2004, 3.5.2004 [cit. 2020-05-24]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/stanovisko-docas_pobyt-vikendy_fax.pdf/320aa06f-2767-c81e-de70-73ed6a3fc02e

NOVOTNÁ, Věra. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem. 2., aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, [2016], 807 s. Právo. ISBN 9788075540225.

NOVOTNÁ, Věra a Vladimír FEJT. Sociálně-právní ochrana dětí. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009, 256 s. ISBN 9788086723778.

NOVOTNÝ, Jan Sebastian. Zdroje resilience a problémy s přizpůsobením u dospívajících. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2015, 223 s. ISBN 9788074647000.

POLIŠENSKÁ, Petra, Radka FEBEROVÁ a Zdeněk STUHLÍK. Rodinné právo – právní postavení dítěte. Praha: Wolters Kluwer, 2019, 346 s. Musíš znát. ISBN 978-80-7598-442-5.

RADVANOVÁ, Senta. Rodina a dítě v novém občanském zákoníku. V Praze: C. H. Beck, 2015, XVI, 197 s. Právní instituty. ISBN 9788074005787.

ROGALEWICZOVÁ, Romana. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář. V Praze: C. H. Beck, 2018, xxv, 756 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 9788074007132.

SEKERA, Ondřej. Identifikace profesních aktivit vychovatelů výchovných ústavů a dětských domovů. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009, 197 s. ISBN 9788073687281.

SYCHROVÁ, Adriana. Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče. Vydání I. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2015, 239 s. Monographica. ISBN 9788073959555.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014, 377 s. ISBN 9788026206446.

TRNKOVÁ, Lucie. Náhradní péče o dítě. Praha: Wolters Kluwer, 2018, xiv, 151 s. Právo prakticky. ISBN 9788075528643.

Úmluva o právech dítěte [online]. New York, 20. 11. 1989. [cit. 2020-02-20]. Dostupnost z: https://www.uouu.cz/assets/File.ashx?id_org=200144&id_dokumenty=3015

Www.mpsv.cz: Formy náhradní rodinné péče [online]. Praha: © Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2019 [cit. 2020-02-26]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/formy-nahradni-rodinne-pece>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

HP	Hostitelská péče
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
DD	Dětský domov
IPOD	Individuální plán ochrany dítěte
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dítěte
NRP	Náhradní rodinná péče

SEZNAM TABULEK

TABULKA 1 – PŘEHLED KODŮ A KATEGORIÍ

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Přehled kódů a kategorií

Kategorie	Subkategorie	Kody	Poznámka / in vivo citace	Umístění kódů v jednotlivých rozhovorech
Příčiny nízké realizace HP				
	Překážky na straně domova	Zátěž pro domov		M7/1-2, M7/5-6
		Více práce		M7/1-2, M7/5-6
		Administrativní zátěž	Papírování	M7/1-2, M7/5-6
		Náročnost organizace		M7/1-2, M7/5-6
		Nedostatek zkušeností		M6/6-7, M7/3-5, B40/1, B44/1-27
	Překážky na straně hostitelů	Víc starostí		M8, B8, B38/12-13, B46/9-12,
		Motivace	Nevhodná nebo nedosta- tečná	B6/4-7, K42/1-3, K44/8-10
		Bez nároku na odměnu	Žádná finanční odměna, mylné představy o peně- zích	M7/ 7-8, K15/ 4- 7, K16
		Strach hostitelů	Nejistota, strach z chování a reakcí dětí, strach z prů- běhu HP, strach ze sociál- ního šetření	K12/1-3, S6/1-2, S6/12-13
		Nesplnění zákonných podmí- nek	Výpis z rejstříku trestů, násilníci apod	K15/2-3, K32/3- 4+6
		Negativní pohled na děti z DD		S4/ 4-7
		Nezájem okolí		S7/1-3
	Překážky ve vněj- ších podmínkách	Nizká informovanost o HP		M7/6-7, B6/1-2, B7, B34/1-2, B34/5-7, B46/1, K17, S5, S7/5-7
		(ne) souhlas zákonných zá- stupců		M9/1-4, K40/13- 24, B23/1-3, B25
		Malá snaha sociálních pra- covnic		B46/2-5
		„jiný kraj, jiný mrav“	Lokalita DD	K25/1, S7/1-3
Jak na to (proces)		Schválení vedení	Souhlas ředitele, sociál- ních pracovníků, vychova- telů, dětí	M9/4-7, B4/7-8, B4/1-2, B10, B30, S8/1-2, /K4/16-18, B4/8- 9,
		Bezpečnost		B33
		Činnost sociální pracovnice	(doporučení pro ospod)	B28/ B29/1-7
		Ověření hostitelů	Sociální šetření	B4/2-6, B5, B34/2-,6K4/8-9, K12/11-13, K33/4-8, K4/22- 23,
		Zájem dítěte		S14/ 1-2, B25/ 2- 5, K6/5,
		Rychlá cesta zpět	Legislativa jako výhoda	K4
Růžové brýle		Mylné představy žadatelů	O průběhu a podmínkách řízení	K12/3-5,8-10, K16
		Mylné představy o vztazích	Role hostitele (hostitel není rodič)	K44/15-20, K37, M26,
		Zkreslené představy o dě- tech	O jejich chování a chování	B38/15-16, K12/ 14-22, S6/2-5, S4
		Reálné očekávání dětí	Děti v tom mají jasno (role hostitel vs dítě)	K37/4-5
Klíče k úspěchu				
	Vhodný hostitel	„vše je o lidech“		M14, M12/ 1-2, K32/1,

		Schopnosti hostitele	Jak se postaví k situaci	M15/ 4-5, S14/4-6
		Osobnost hostitele		M19/1, S7/7-9, S8/2-3, K25/9-11, K24/1-2, 6-7, S7
		Abnormální nároky	Na chování, vzdělání, na vychovatele o průběhu hp	K44, K31/2-6, K12/30-32, K13/1-2, K31/3-9
		(ne)připravený na vše	Příprava hostitelů na možné překážky nebo konflikty	B38/14, K40/1-3, S12/3-5
	Spolupráce	Komunikace a spolupráce	Vzájemné domluvy o všem v HP	M12/ 1-2, M29/5-7, K25/8-9, K31/13-15, K44/20-21, K32, K38
	Jasně mantinely	Nastavená pravidla		K4/21, K20/10, K38/ 4-6, K40/11-13 S12/ 2-3, S26/11-14, S8
		Žádné falešné naděje	Neslibovat dětem, co není možné	K37/7-8, K38/1
	Dobří parťáci			M15/1-2, M19/1-2, K18/8-9, K32/4-5, S26/6-7, M15, M19M22
		Přirozená cesta	Bez tlaku na vývoj vztahu mezi dětmi a hostiteli, postupné budování vztahů a kontaktu na bázi dobrovolnosti	M20/2-10, B26, K4/14-15, K5/10-11, K29, K19/5, K5/5-9, K30, K6/5-10
		Vzájemné sympatie	Děti + hostitele	M22/1-3, B22, B21/5-7, K6/ 13-14, S17/2-5
Role vychovatele		Více práce pro vychovatele	Administrativní zátěž, Náročná organizace	M10/1, M11/1-6, K21/2, K21/4-5, M24/1-2,
		Pohovory s dětmi o průběhu		M11/6-9, M24/8, K37/5-8
		Pohovory se zájemci		K21/2-3, K33/8-10, K44/2-3, K4
		Příprava hostitelů	Na chování dětí a na rizika	K4/18-20, K12/13-15, K12/18-19, K26, K37, K38
		Koordinace HP a vedení hostitelů	V případě konfliktů zjistit o co jde a usměrnit	M24, M11/9-12, K21, K36/8, M24/1-8 K25/2-6
Nový pohled na život		Vytržení z kontextu ústavní výchovy	Nové prostředí, rodinný život	M11/13-14, M13-2-4, M13/2-4, M17/7-9, M25/5-6, B11/2, B36/7, B14/2, B36/5-7, B46, K35/1, S13/4-8
		Nové vztahy		M11/14-15, M13/1-2, M25/1-2, B46/6-9
		Rozvoj osobnosti	Komunikace, dovednosti, změny v chování	M11/15-17 (nové dovednosti) B11/9-10, B36/7, B19/4-5
		Vzor do budoucího života	Vzor rodiny	M13/4-5, M14/1-3,

				M25/3-4, B11/11, B15, K35/4-5, S13/8
		„nový pohled na život“		B11/14
		Nové zážitky	Výlety, nová místa apod.	S19/5-6
Hrozící nástrahy (možná rizika)		Patologické chování dětí	Povaha dětí a jejich chování v rizikových situacích	M15/3, B13/1-2, K24, K12/19-20, K12/22-26, B38/16-19,
		(ne)vhodné děti	Děti s poruchami, agrese	B13, S13/11, S16, K24, K23
		Vůle dítěte	Některé do HP nechťejí	K/4-5, S13/10, S14/1-2
		„čím mladší, tím lepší“	Věk dítěte	B16/1-6, K23/4-6, K24, S15/1-3
		Zkušenosti hostitele	Jak umí zareagovat na situaci	K24, M15/3
		Zklamání dětí		K36/
		Počáteční boom	Nadšení do doby, než přijdou pro děti i povinnosti	K36/1
		Vztahy v domově	Závist mezi dětmi, žárlivost, pomluvy	K20/4-5, K21/1, S9/5-7
Praxe		Délka praxe pracovníc		M2, B2, K2, S2
		Četnost realizací HP v daném DD		M6, B25/1-2, B25/15-18, B32/2-3, K4/23, S3/1
		Pozitivní zkušenosti vychovatelů		M6/4-6, M6-7-8, M12/6-8, M17/9, M26/3-4, K34/4-8
		Negativní zkušenost		B13/B25/6
		Názor na HP		M11/12-13, M12/1, M14/5-6, M25/1, M27/1-2, B12, B14/2-3
		Dobrá spolupráce s hostiteli		M17/3-7, M23/1-2, B27/1-2, B27/4-6, S20
		Lidé z okolí jako hostitelé	Učitelé, děti od kamarádů, vedoucí kroužků, uklízečky ze školy...	M22/3-5, B25/10-12, B34/2-3, K4/11-13, K5/4, K5/6-7, 11-12, K33/2-3, K35/20-21, K29
		Zpětná vazba dětí na HP		M11/9, B32/1-2, K33/10-13, K34/2-3, S9/3-4
		Vychovatelé jako hostitele		B3/B15/1, B19, K18, S10
		Frekvence návštěv		B38/2-6
		Předem navázané vztahy		B25/14-16, B34/3-5
		Upřímnost HP		K4/10-11, K13/4-5, K35/8-9, K35/18-19, K46/3-4

Tabulka 1 - přehled kódů a kategorií 1

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA 1 – ROZHOVOR S PANÍ KARLOU MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ

Dobrý den,

Jmenuji se Dohnalová Sabina a jsem studentkou 3. ročníku bakalářského studia oboru sociální pedagogika Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Nyní pracuji na mé bakalářské práci s názvem Přínosy a rizika hostitelské péče pohledem vychovatelů dětských domovů a cílem mé výzkumné části je zjistit, jak vychovatelé dětských domovů vnímají hostitelkou péči, jaké jsou jejich zkušenosti a jaké názory na tento typ péče vychovatelé vyjadřují. Rozhovor bude zaznamenáván na diktafon, ale bude sloužit pouze pro účely našeho výzkumu a bude zcela anonymní. Můžeme začít?

1 **Respondent:** ano, určitě určitě.

Tazatel: Jako první by mně zajímalo, jak dlouho již pracujete jako vychovatelka v dětském domově?

2 **Respondent:** no to už je 20 let, skoro půl století když to tak vezmu (smích) - *delka mate*

Tazatel: z našeho předešlého spojení už vím, že u vás v zařízení probíhá hostitelská péče, můžu se zeptat jak?

3 **Respondent:** no to je stejné jako všude u druhých ten proces toho to je jako stejné všude.

Tazatel: mohla byste mi to prosím nějak popsat třeba jen tak ve zkratce?

4 **Respondent:** no no tak super tak jo, takže když je jako ta hostitelka a tam dojde třeba ke *rychle ukončení HP* *male' bariery ukončení HP*
konfliktu jo mezi hostitelem a dítětem třeba, jo tak ono se jako skoro nic neděje že, prostě to
dítě už tam jako nejde, ten člověk jakože už si to dítě nevezme nebo to dítě tam nejede jo kdežto
když je to jako pěstounka to je šílený proces než to dítě se dostane k nám jo a nevím co všechno } *porovnání*
nebo se jim to nelíbí co se děje a nevím co všechno jo tak to dítě trpí jo a ta pěstounská rodina } *HP PD*
trpí prostě jo, protože oni nechcú dítě a to dítě tam nechce byt jo a než se to celé ten proces } *a HP*
z rodiny prostě jo zas dostane do toho dětského domova jo tak to je šílený proces jo, kdežto u } *na hostitele*
té hostitelky je ta *jednodušší legislativa* prostě *ověření hostitele* jednodušší zaprvé jo, i když jako ten hostitel musí projít - *náhodky*
skoro to samé co pěstoun, krom nějakých psychotestů a takových těch jo, tak vlastně ten hostitel } *formální náležitosti*
je já nevím.. z mého pohledu co už v tom jako dělám 20 let že hostitel se ohlásí a je to takové } *kdy jsou*
upřímné... že to dítě třeba chce? ... jsou o jako většinou paní učitelky jo ze školy si od nás berou } *hostitele*
dětí jo na vycházku, na sobotu nebo na výlety jo nebo co sou nebo jsou to rodiče co je to jako } *navázání*
od spolužáka rodiče to jsou jako takové ty náhodné jo a takže oni takto jo... že třeba přijdou jo } *kontakty*
a mají vycházky že tak jdou ke kamarádce tam je sledujou rodiče té dívenky a už si ju oblíbí a } *kontakty*
už mně zkontaktují jo že by chtěli jo a jestli můžou jo.. a my už je pak zas navádíme že se to

spolupráce, s
 musí nahlásit naší sociální pracovníci a vždycky je to komunikace, že se sejdeme tady dole a je to dítě vlastně sociální pracovník z toho OSPOD a ta rodina a teď kom... anebo úplně nejprve většinou to je eee... vychovatel a sociální pracovníci a to dítě. A pak teda ta rodina jo. A té rodině už je vlastně jako vysvětlováno co a jak jo že třeba ty děti mají nějak problémy, můžou se nějak chovat v různých situacích a tak a to se jim teda jako řekne no že to je takto takto a za takových podmínek by si ho mohli brát a většinou to tak je že ano souhlasí a pak se rozběhne ta hostitelská péče, kontaktuje se odspod a já nevím co všechno, výpis z rejstříku jo a no a pak to tak prostě je a je u nás hodně těch hostitelů. - četnost hostitelů udávek DD ↓ souhlas OSPOD!

účastníci HP
edění hostitelů (příprava)
publiční HP

Tazatel: to jsem mile překvapená, z předešlých rozhovorů jsem spíš měla pocit, že ty hostitelky se moc v praxi nepoužívají. Alespoň co jsem v rámci šetření komunikovala s hodně domovy v našem kraji a téměř žádný neměl tak bohaté zkušenosti, spíš byla výjimka, když jsme našla zařízení, kde se o vůbec někdy uskutečnilo. Čím si myslíte, že by to mohlo být?

Respondent: *lokality* asi jiný kraj, jiný mrav (smích). Jo ale zase Sabinko.. *velikost DD* dříve jsme fakt velký dětský domov, fakt druhý největší z domovů takže ten počet dětí je fakt.. a děti chodí do různých škol tady, oni chodí.. já nevím, oni nechodí k nám do školy, jako máme tam nějakou speciální školu ale oni chodí do normálních škol jo a oni jsou pak v kontaktu tady vlastně s lidma. Dívajte *lidé z okolí* řeknu třeba teď příklad co byl.. já si domů třeba na víkend beru i 8 dětí tady na zahradu, opečeme párky jo u bazénu no a třeba tady mám sousedku a ona se *rodice spolužáků* dycky dívala a její dcera chodí s jednou dívkou z té skupiny tady do třídy.. a ta maminka tady tak pokukovala jo protože já bydlím, tak jako mimo město jakoby na vesnici, a ona pokukovala dycky a dívala se na tu Martinku (smyšlené jméno) a ptala se jestli by mohla někdy Martinka třeba jít na výlet s nima *prívazní budování katanu* a tak říkám že to jako ne (úsměv) ale že jako klidně může přijít s tou dcerkou tady ke mně ať se více poznají s tou holčičkou no a pak se to pomalíčku rozjíždí až se došlo vlastně k hostitelce. *prívazní budování hostitelství*

Tazatel: takže jakým způsobem se utváří konkrétní pár dítě – hostitelská rodina?

Respondent: *unik HP* to je jako fakt o náhodě jo nebo nějaké to osobní setkání a tak nebo i z ospodu žádost. No a pokud je to přes ospod jo, protože my jak dostaneme dítě, tak my automaticky *role OSPOD* píšeme zprávy a je to na pěstounku nebo na hostitelku jo, že ten OSPOD už je informovaný, že *pracovního katele* to děcko jo prostě, je schopné nějakého kontaktu s rodinou jinou jo, protože jsou děti, které a *vět dětí* kor ty starší, které nechcú prostě jo. No tak oni se nám pak prostě jim tam prostě jo, tak se to dělá tak, že my jsme třeba s děčkama na táboře jo a ta rodina tam přijede co by chtěla jako do té hostitelské, za nám přijedou na ten tábor jako aniž to dítě by vědělo, že to jsou oni a mají ten zájem jo a oni si to posledují a vidí, jak se to dítě chová běžně přes den no a tak pomalíčku se dají do řeči.. ale my to fakt děláme tak pomalu a hlavně *prívazní budování katanu* přirozenou cestou ne hlavně nějaké *prívazní budování katanu*

prívazní budování hostitelství

nehodná komunikace
 tady je rodina a oni tě chtějí tak přijdeš a hotové. To ne (úsměv) Třeba ještě teď kom mám v hostitelce dvě malé děti a to zase vzniklo tím, že oni začly chodit do kroužku no a jejich vedoucí, jakože oni si vzali do hostitelky dvě holky z mého oddělení a chtěli si ty holky vzít jako na výlet někdy, protože se jim jako hodně líbí jo, teda nespí u nich ještě jo, ale už se to zas rozjíždí. Oni jezdí v sobotu na výlety a takové...
vedoucí
manažer
jako hostitelka
přivrozená cesta
vděčně sympatičtější

Tazatel: tak to je super, že to tak jde nějak ruku v ruce (úsměv). Co si myslíte teda o práci ospodu ve vztahu k realizaci té hostitelské péče?

7 Respondent: no tak určitě jako je velká spolupráce jo jako OSPOD my sociálka a takové věci.
spolupráce účastníků

Tazatel: to mně těší, že to takto u vás funguje (úsměv) a myslíte si, že se hostitelská péče uskutečňuje dostatečně, myslím teď jako celkově v dětských domovech i jinde než u vás?

8 Respondent: no právěže si myslím že ne → *malá realizace HP*

Tazatel: a proč si jako myslíte, že tomu tak je?

9 Respondent: no skrz legislativu a taky skrz *problémy v realizaci HP* představy hostitelů *bariéry*

Tazatel: a mohla byste mi to prosím nějak víc přiblížit, jak to myslíte?

10 Respondent: jo jo, tak já vám to jakože ukážu na nějakých příkladech jo, protože já nevím jak vy dalece jako jste obeznámená jako celkově s chodem dětského domova, jak to vůbec funguje a tak jestli třeba máte nějakou praxi z domova.

Tazatel: to jsem teda bohužel nebyla, jakože představu jak to u v dětských domovech funguje mám i třeba již z nějakých předešlých rozhovorů a návštěv v jiných dětských domovech a co se týká té praxe, byla jsem na OSPODU takže spíše jako vím jak to asi funguje tam a ráda bych právě zjistila, jak tady ta problematika hostitelské péče funguje u vás.

11 Respondent: jo jo jo, hmmm... tak jo tak ta legislativa jo.. no no no ... protože ona je jako rozdíl mezi hostitelkou a pěstounkou to víte že...

Tazatel: ano, to vím. A jak jste to tedy prosím vás myslela s tím problémem v realizaci té hostitelky co se týká legislativy a nereálných očekávání hostitelů?

aktíveň
střech
2HP
yně
nedstary
průběhu
12 Respondent: no že každému se jako nechce do toho legislativního kolečka, jak sem říkala to jako některé ty lidi hodně odrazí jo a leknou se toho, že dojde ta sociálka k nim a bude jim tak jako hledět do šuplíku jak mají poskládané prádlo a tak jo a jak mají uklizené a tak a to třeba oni s tím tak nepočítali, si myslí, že jako dojdou sem a vyberou dítě vezmou na výlet a konec a že k tomu nic nepotřebují. A pak jsou jako takové ty řeči ale my jsme chtěli jenom na výlet jako *neinformovanost žadatelů*
problém v realizaci HP - legislativa
neinformovanost žadatelů

že a tak jo (smích) ale my jim zas vysvětlujeme, že jako o nic nejde a že mi musíme mít něco v ruce jo a že musíme takto postupovat. I já dělám tady s nima jako tak dlouho je piplám od mala, ale taky když si je беру někam tak to musím postupovat všechno (smích). A to s ejim kolikrát těžko vysvětluje že oni chtěou to dítě třeba jen na odpo na hory nebo výlet a že proč sociálka řeší jejich zázemí a tak ale my jim vysvětlujeme, že to je třeba a že to se tak dělá a je to postup jo a že musíme ty děti chránit i kdyby se něco stalo a tak jo. A krom těch psychotestů, jak jme se bavili, tak oni taky musí prokázat co je to za lidi a jaké mají ty podmínky pro tu hostitelku. A ty představy no... to je tak jak jsem vám říkala že ty hostitele sem dojdou k nám a máme s nima ty pohovory jo tak my jim jako musíme vysvětlit, že jako ty děti opravdu nejsou takové jak je oni prostě kolikrát vidí, ono ty děti všechny se chovají krásně, hezky víte v tich rodinách, ale víte není ani jedno dítě, které by nebylo poznamenané tím, čím si prošlo jo.. že oni nedokážou jo prostě oni to nemyslí třeba zle jo ale nereagujou jako na věci tak jak reagujou normálně naše dítě jo. Takže to už je jako upozorněná ta rodina předem, že at se toho prostě jo, se všemi riziky co může nastat, jaké to dítě je.. že to dítě je mže okrast třeba jo, že to dítě ono jo.. může zareagovat a udělat cokoli. No a to je právě to jo jako ono je to prostě už tak dopředu dáno jo ale nám většinou z těch hostitelů nikdo nevěří jo a mají ty svoje představy růžové, že to jsou prostě fakt chudáci nebo něco, ale oni chudáci jakoby nejsou, ale zase jsou... oni jsou chudáci v tom, že jsou poznamenaní tím, čím si prošli at je to z také rodiny nebo z také rodiny prostě jo nebo takové nebo makové prostě ta patologie tam je vždycky nějaká, buď to dítě je hysterické v nějaké zátěžové situaci nebo je vulgární v nějaké zátěžové situaci nebo krade nebo jim může zdrhnou a v podstatě cokoli se může stát takže oni jsou už předem upozorňované ty hostitelky jo, protože my jako vychovatelé víme žejo jakoby my je známe ne jenom v tom hezkém, ale i takto... a některé to prostě odradí a ztratí ten zájem a to je problém a taky ten důvod proč té hostitelky asi tolik není jinde v těch domovech. Jo ale jsou prostě i hostitelé fajn, ale že někdy prostě nepochopí on tu hostitelskou péči a dělá si naopak abnormální nároky na to dítě. Takže zase jako též to je špatně jo. → nepochopení? ⇒ protichůdné zájmy

Tazatel: a v čem spočívají ty přehnané nároky?

Respondent: to se stává prostě jo, potom že nám tam volá jo že ona jako hostitelka to chce tak a nebo tak, ale to tak prostě taky nejde, on je prostě jenom hostitel jo ale to jsou jako ti hostitelé jo, jako takový ti.. ale jako zas prostě ti ostatní ti náhodní jsou super jo, že to de vidět že...já nevím jak to mám říct, že jako je to přirozené jo, nucené, tam půjdeš jo, tu budeš, ty musíš a takové jako jo.

krásně myslí očekávání řadatelů

nota dává na hostitele

komunikace s hostiteli a s nimi hostitelů

rizikové reakce dětí

krásně představy hostitelů

reakce dětí chování dětí v zájmu

protichůdné zájmy

naše učinky

formální náležitosti daný postup

formální postup nároky na hostitele (posouzení)

zkoušenosti dětí

chování dětí

podmíněnost chování dětí

zkoušenosti dětí

velení hostitelů

příčiný nezajímavý

přirozená cesta (zkoušenost)

Tazatel: můžu se teda ještě vrátit k té nedostatečné realizaci, proč teda myslíte, že tak celkově je ta hostitelská péče málo využívaná v té praxi?

14 **Respondent:** především jako z finančních důvodů a ta legislativa no ale to už jsme řešili.. *častěji věku HP*

Tazatel: jak to myslíte z finančních důvodů?

15 **Respondent:** jooo.. víte co protože jsou i případy, ale to jako dám vám příklad jo... když už jako nemůžou třeba jít do pěstounek jo, protože měly třeba záznam v trestním rejstříku jo i když *nesplnění legislativních podmínek*

Finance jako jsou třeba supr lidi jo.. no a ze statistik jako těch pěstounek je, že 20% má nebo si představuje, že to je jak u pěstounek, že stát jim dá prostě nějaké peníze jo, že ty finanční, že oni maj prostě zkreslené představy jako celkově o té hostitelce nejenom jako o těch děčkám jak sem vám říkala, ale i takto jo, že oni si myslí, že když si jako takto vezmou dítě do hostitelky, tak že budou finančně podporováni od státu *očekávání hostitelů (finanční i ne"odměny)* *zkreslené představy*

Tazatel: aha, tak to děkuju za vysvětlení, tak to jsem nepochopila, já sem to pochopila trochu jinak právěže a nevěděla jak si to mám vyložit...

16 **Respondent:** tak jako je to náročné i pro ty hostitele jako finálně to jo, protože jako oni zas musí počítat s tím, že to dítě jako vezmou někam na výlet, takže to je zmrzlina oběd, jo a ještě má třeba svoje dítě jo, takže jako fakt musí počítat s tím, že jo nemůže jako koupit svojemu děcku a druhému ne že.. takže takhle je to zátěž na tu rodinu.. my jsme třeba co mám v hostitelce brali holčinu do Tater jo a musíte to jako zaplatit vy že jo, tam jako nekápně ani pěník jo na ty děti. No takže to je zase další věci jo, že někteří sem přijdou jo a pak se strašně diví jo, že nedostali jo, takže jako už se to stalo jo že byli pak překvapení že nedostanou nic.

Tazatel: a čím myslíte že to je? *ne"realné představy*
finanční "odměny"

17 **Respondent:** no taková neinformovanost lidí. *zároveň je finance od státu*
právní mále kvalizace HP

Tazatel: Jak vy sama vnímáte hostitelskou péči?

18 **Respondent:** já sama mám dívčenu v hostitelské péči.. *zkusenosť* jéééžišmáárja.. (povzdech radostný) ona měla kolik? 9 let tehdy. No a přišli k nám dvě sestry tehdy no a jedna byla taková průbojnější a druhá byla tak jako.. ona měla problémy... a každý ji odstrkával jo a ona tím že, že já sem si ji vždycky brala na ty akce jo protože nikdo ji nechtěl, protože ona byla taková jakože šílená jo, že tloukla hlavou o zed' a víte jako jo prostě, nějaké ty poruchy jo a to a to a to a ona prostě, a víte já mám postiženou holčičku tu druhou, no a ona ju jakoby tak, ale ona je fakt jakože ležáček jo, takže ona ju jako tak.. a já si ji totiž beru jako na tábory a takové ty akce co *vízikové*
chování dětí
(zkusenosť)

jsou, kde si ji můžu vzít, ale do práce né že. ... no a ona si s ní našla jako taky takový vztah, že prostě si ju tak oblíbila, že o ni tak pečovala jo, prostě... (vztahové vztahy)

Tazatel : tak to je výborné, to je moc milé, že se tak spřátelily a vytvořily si mezi sebou takové pouto.

Respondent : no no no, a od malička a ona už vlastně má teď 19 let ta holka, když ona už jako, ona za tou dcerou jako mi přijde jo a pohlídá ju, když su třeba v práci a potřebuju, protože my oba dva pracujeme s manželem, jo takže ona třeba přijde jo a nebo je tady pátek, sobota, neděle nebo něco a je to jako už fakt od malička jo prostě, to je to že né že bych ju chtěla nějak upřednostňovat to né. Jen prostě to tak vzniklo mezi náma. Ale víte jak, každá mince má dvě strany. (vztah učitel x dítě v HP, vztah mezi vychovatelkou a dítětem v HP, vztah na pracovišti)

Tazatel : a jakým způsobem se pak promítá hostitelská péče do vaší práce?

Respondent : No třeba tady ta moje, co mám jako já co si беру tu dívku, tak jako... no já ji nemám jakože na oddělení jo, spíš já musím jakoby.. né jako bojovat jo, ale.. je to takové (chvilka přemýšlení).. no víte protože jako ono všechny ty děti by chtěly ke mně jo a prostě je tam potom ta žárlivost jo a je to poznat tak, že oni pak do ní rypou, že a kdesi cosi jo že tu chodí jo a prostě si vymýšlí úplně nesmysly ty ostatní děcka jo... jenže ona tím, že už je dospělá že má těch 19 tak je to takové jo.. já ji ale nijak jako v práci neupřednostňuju, víceméně já se k ní pořád chovám jako jak vychovatelka jakoby i doma, kdežto spíš manžel on je takový jakože hrozně hodný člověk, tak on s těma dětma mluví jakože jinak no... kdežto já su pořád taková ta vychovatelka jo. A taky to bylo těžké jo, chtěla utéct z domova jo a chtěla by tady u mě bydlet jo, ale jako to nejde jo. To prostě nejde. Takže sem se s tímto nějak tak potýkala a to né že člověk tam dělá už jako půl století skoro že (smích) (vztahy na pracovišti, vychovatel = hostitel)

Tazatel : a promítá se to nějak ještě i do práce jiným způsobem při práci s dětmi?

Respondent : no tak to sem říkala, že ta žárlivost mezi nima jo a ještě (chvilka odmlka) ... no tak jo jako je s tím více spojených starostí jako těch pohovorů s těma rodinama nebo jako s těma zájemcama o to hostitelství jo a prostě je nějak věst, my jsme i jako pro ně na telefonu že když jako cokoli, když tam děcka jdou tak ať volají jo takže jako i to potom vyřizování a plánování toho programu jo jako co kdy a kde a ten bude tam u hostitelů a tam jo.. (vztahy dětí mezi sebou, náročnost pro vychovatele kole u vychovatelů v HP)

Tazatel : Pro které děti si myslíte, že je HP vhodná a pro které naopak nevhodná?

Respondent : tak to si myslím, že je velmi nešťastně položená otázka... tady nejde provádět selekci... → výběr dětí do HP

Tazatel: to se omlouvám, pokud to vyznělo špatně.. myslela jsem to spíše z hlediska věku nebo nějakých specifik dětí

(Cílem mladší → Hlučepší 4)
věk dětí
23 Respondent: jo tak, o si říkám. To jsme se teď asi nepochopily (úsměv) ono to jako vyznělo asi úplně jinak jo.. *větší děti do HP* jsem si říkala to jako nejde vhodný ten jo ten ne, a nějaké ententyky... ona je asi blbě položená ta otázka... tak pokud to myslíte takto, tak to jsou určité jako vhodnější v uvozovkách mladší děti, protože ty se rychleji adaptují jo, na nové lidi a více méně oni i přílnou hned k někomu a mladší děti jsou zaprvé malé děti, malé problémy a velké děti velké problémy (úsměv). takže tak... Ale jako určité mladší děti. → *mladší děti a HP*

Tazatel: a proč myslíte že je to zrovna takto?

chování dětí
24 Respondent: no protože ty větší děti, to už je riziko jo, *hostitele* ty větší děti se třeba už vzeprou jo nebo budou chtít něco udělat jakoby že by ten hostitel z toho mohl být pak hodně v šoku. No a jako pokud třeba jsou nějaké poruchy chování jo.. tak záleží jako jaké že... tak jako i s poruchama jako jo to jde.. já třeba mám jako dodnes jo a to bylo jako jo sebevražedné jo.. ona má jako.. byla i na psychiatrii půl roku jo to bylo sebepoškozování a sebevražedné sklony.. jako ano je to asi výhoda že jsem měla tu práci tady a výšku jako za sebou, *ochováni dětí* ale tam jsem taky musela počítat se vším. → *přípravenost hostitele*

Tazatel: tomu rozumím, a jak je na to třeba připravujete?

žadne' falešne' naděje' = fair play
25 Respondent: my jim jako nikdy neřekne takové to joo to je dobré to zvládnete, ale fakt (důrazně) jim řekne co a jak a jak se chová to děcko v té zátěžové situaci, co všechno může vyvést jo prostě, že se může svalit, může kopat jo nebo cokoli.. *chování dětí* a my jim vlastně radíme, co třeba udělat v té situaci když... my jsme aj na telefonu, my normálně komunikujem, oni nám zavolají, oni maj naše telefonní čísla většinou ti hostitelé takže oni automaticky jak se něco děje tak volají jo co s tím tak my hned že co jak nebo jak a tak.. a když už se to nedá zvládnout tak at' je radši přivezou jo at' nějak jako neexperimentujou s nějakějma jo.. já nevím s čím a nějakějma jako metodama výchovnýma.. takže je to celé o komunikaci jenom o té komunikaci a vzájemné ale komunikaci.. ale vám říkám z toho se najdou hostitelé, co chtěou být chytří a pak je to fakt průser ale jo, protože oni si na nás dávají požadavky a jsou pak schopní nám nadávat jo... *práce* *příprava hostitelů* *chování dětí* *1 náročnosť pro vychovatele (radky)* *spolupráce* *komunikace - vedení hostitelů* *nerespektování pravidel*

Tazatel: i nadávat? (překvapeně)

→ nereálné požadavky hostitelů
26 Respondent: no i takto jo.. že oni prostě chtěou to a to a chtěou každou sobotu a neděli a že třeba.. a pak to třeba i ženou na ospod jo.. že prý my jako domov a vychovatelé jdeme proti nim jo a kdesi cosi a přitom my jim vysvětlujeme ze začátku co a jak jo že třeba my tam máme *vedení hostitelů* *příprava hostitelů*

daný zřizovací program
 každou sobotu vaření jako ty děcka jo.. to je jakože se mají účastnit všichni aby pak uměly ty děcka vařit a péct a prát, zašívát a tak a ne jenom škola a vzdělání, ale jo běžně umět si vyřídít občanku a umět si cokoli vyřídít a to my s nima furt někde lítáme jo.. mo a my jim to takto jako řekneme a oni ne prostě ne.. není to jenom to pěkné jo.. to jsou i takové typy hostitelů jo. *hodnost hostitelů*

sebeobslužné činnosti v DD
 27 **Respondent:** ono ale člověk, když do toho jde, tak s tím taky musí počítat jo, ale fakt jako ty hostitelé jsou už vždycky dopředu upozorňováni jo že je to takové nebo makové dítě → *speciální děti*

Tazatel: no a které děti se tohoto typu péče nejvíce účastní?

28 **Respondent:** no to jsou především děti školního věku *(nejdávější děti v HP)*

Tazatel: takže z jakého důvodu to dle vás je právě takto?

29 **Respondent:** protože už jak sem říkala, jak to většinou jako začíná a jak se ty vztahy utváří jo mezi těma hostitelama nebo kde se seznamují a tak... protože hodně nebo převážně jako jsou ty hostitelé učitelky na základkách, kde ty děcka chodí nebo jsou to ty rodiče spolužáků co se s nima baví tak proto zrovna takto no ale říkám necháváme tomu volný průběh tomu jak se ty vztahy utvoří a zda to přejde v hostitelku nebo ne. Třeba i teď tady máme paní učitelky jo co si brávají do hostitelky a tak. *budování hostitelů*

Tazatel: Jak je tedy hostitelská péče ve vašem zařízení realizována?

30 **Respondent:** tak ty náležitosti té legislativy a tak sme probrali jak to je na začátku a pak jako tak jak jsme se bavili postupný kontakt a to se mi líbí jak sem řekla, že nikdo netlačí na pilu a ty vazby a kontakty se budují jako pomalu a postupně a pak se to odráží i na té hostitelské péči že je dobrá že ty děti jsou rády a rády tam chodí že to není takové to teď půjdeš tam a ten tě chce a tam musíš to ne. → *budování hostitelů? přivozem cestu*

Tazatel: to je super a asi si myslím, že to je dobrý začátek proto aby to fungovalo... a jak byste popsala vztahy nebo nějakou spolupráci mezi domovem a hostitelskými rodinami?

31 **Respondent:** No tak jak sem říkala ty příklady prostě tak to byly to dobré příklady, ale jsou i hostitele prostě co si kladou ty nároky jak sem vám říkala a že prostě nám i nadávají jo a říkají že jdeme proti nim jo, že si myslí že mají pravdu. někdy je s tím spojené víc starostí než možná užítku, protože oni když maj ty požadavky na něho a ono nereaguje jak by oni očekávali a tak a jsou pak naštvaní a hádaj se s náma tak dítě nechápe co se děje, a my začneme potom komunikovat a někdy je to boj no... a třeba požadují po nás někdy ty hostitelé věci, které jako my jim třeba nemůžeme dát jo a oni to prostě chtějí jo a chtějí třeba zprávy o těch dětech a tak a nebo si tam někdy jdou jako za doktorem jako specialistou nebo jim třeba změni pojišťovnu *negativní zkušenost na zář HP*
konflikty HP
problematičtí hostitelé

jo zdravotní a pak jako najednou já jedu s tím děckem a já se dívám a někdy jsou jako i takové případy a jsou někdy tak praštní jo fakt.. a oni nám nic neřeknou.. ale jako toto se nestává úplně často ale třeba ze 100 2 případy, ale už se to stalo a už je to boj. No určitě by to mělo být ošetřené.. ale to si vezte že já tam dělám 20 let jo a za tu dobu to je jako ze 100 2 ale jen tak pro zajímavost pro vás. Pak se to jako ale ošetřuje tak, že skončí hostitelka jo. Ale jinak to je o té komunikaci a jak jsme se bavili ti hostitelé do toho jdou tak upřímně že spolupráce a komunikace je pak dobrá. Toto byl jen takový jako zážitek i co se může stát. Domov jako hostitelku podporuje ale je obezřetný jo.

Tazatel: co tím myslíte, obezřetný?

32 Respondent: tak jakože určitě co se týká výběru těch hostitelů to myslím.. když tam jako někdo přijde jakože moje dcerka chodí s tím a tím do třídy, a mne se líbí nebo tak tak mohli bychom jít na vycházku jo nebo tak.. ale né jako nějakým.. tak za prvé když se no jako jsou záznamy v rejstříku trestů tak to ne a záleží pak hlavně na tom, jaké to děcko má ten vztah s téma hostitelama jo a jak celkově my s nima komunikujem jo, protože v dnešní době je taky plno úchylů že a já nevím čeho právě..

Tazatel: no a když se vrátíme k tomu požadavku na hostitele tak co musí teda splnit? Musí splnit nějaké to psychologické vyšetření, aby se zjistilo jestli právě nemají takové tyto sklony?

33 Respondent: jo jo... no víte co, ono záleží no i na co to žádají.. pokud je to jenom půldenní nebo je to s náma.. no ale my to většinou jako známe tady ty lidi jo, známe učitelky známe rodiče dětí, takže my si to víceméně už i samy iniciativně proklepneme jo, jestli se tam něco neděje u nic, že první tam stejně jde to sociální šetření, do té rodiny a ti už si na to daj určitě majzla jo.. protože..i když někdo jako chodí na půl dne tak už tam se tam posílají sociální pracovníci jo a většinou už to máte v těch systémech jako tak zato.. že na to hned přijdou, že je tam nějaký jako záznam nebo cokoli nebo že tam bylo dítě odebráno, nebo že tam bylo podezření na týráni a tak a všude už to tam mají oni v záznamech.. a my víceméně už.. já nevím, to už je taková ta empatie jo, že když s tím hostitelem mluvíte tak vycítíte jo, jak mluví a tak jo, že už umíte i klást otázky jo a navíc.. to dítě když se nám vrátí.. já vám řeknu jediné, že když se ty děcka vrátí, oni jako vychrlí ze sebe všechno i to, co by ti hostitelé.. jako i to by ti hostitelé nechtěli abych já věděla tak já to vím jo, takže ti malí jsou hlavně tak pravdomluvní jo, že vám vychrlí prostě všechno (smích).

Tazatel: to se i tak říká, že když člověk chce znát pravdu, má se zeptat dětí (smích)

^{→ ~~... ..~~ "umění pozorovat"}
Respondent: přesně, oni automaticky, jako jdou do kina nebo do parku a vy už pak automaticky na tom děcku vidíte jestli je zaražené, veselé, nadšené nebo jaké.. a už celkově jo třeba i teďka to hodně vidíme, jak je ta karanténa jo že třeba ty hostitelé volají jo, jak se má ten a ten a jestli se můžou aspoň s nima slyšet a víte jak.. tak to už zase poznáváte kdo jaký je hostitel, kdo se zajímá o ty děti co a jak nebo na vánoce jo že jim přivezou dárky a i třeba ostatním dětem jo a pak zas i ty děti teda většinou vidíte že jim kupují dárky z kapeska, že já třeba chci koupit strejdovi Tomášovi a tetě Janě to nebo tamto.. a to už pak tak nějak vidíte, že je to super.

vztahy
 dětí a
 hostitelů

?
 zkoušeno:
 vztahy
 hostitel + dítě

Tazatel: takže jak celkově vnímáte vy hostitelskou péči?

^{změna prostředí pro děti}
Respondent: jakože je to dobrá věc jo, fakt jako ono to dítě je jako vytrženo z toho prostředí a i zé jeho jako rodiny ale není jako upichnuté jakoby.. já nevím.. vždycky je prostě ta cesta okamžitě zpátky jo, není to jakože nějaké přes soud a odebrání anevím co všechno... že je to takové zpeštění pro ty děti jo že oni vidí že jakoby i příkladem jdou ty hostitelky jo že vidí že opravdu to, co my do nich hučíme to oni neví jo, protože nezažily normální rodiny jo. Takže my do nich hučíme a oni nám stejně nevěří jo, ale pak si to zkusí jo v té hostitelce a pak to vidí jo, že třeba ta maminka tam zdrbe to vlastní dítě jo za to, že tam nechala ponožky třeba jo.. taková blbost ale tak jako.. oni to fakt vnímají všechno ty děcka.. a na druhé straně tam není násilně není jako jak u té pěstounky jo.. já ty pěstounky prostě.. já vím, že to bylo strašně boom a že do rodiny a do rodiny ale já vám můžu říct že, po těch zkušenostech co se mám vrátily děti z pěstounek.. nevím já z toho nemám moc dobrý pocit a radši teda preferuju tu hostitelku. Já sice chápu ten stát, že jako rodina je základ jo, ale opravdu ty děti jsou vzané z těch rodin jo kde oni od mala si zažívaly úplně něco jiného a oni nechápu ty děcka jo, že oni v tom vyrůstaly, že mama je napraná a tata je já nevím totálně zfetovaný a že jíjou suchý chleba 14 dní tak jako to.. oni to furt mají maminku a tatínka, ale oni si myslí, že takhle se má žít, že jako rvát po sobě jo a brácha zmidlí ségru malou a tak jak to tam chodilo, že je to normální jo.. nevím možná některé pěstounky jsou super jo, ale to trvá i strašně dlouho, že třeba to trpí to dítě dlouho a má to strašně negativní dopad zas než se to vyřeší, kdežto ta hostitelka je super.. chceš jít, běž, nechceš, nemusíš. Jako je to fajn jako jo, je to aspoň u nás takové že to jsou rodiče jako jo děti spolužáků.. a my je nemůžem jen tak pustit v sobotu s nima na výlet tak se to řeší přes tu hostitelku no. A je to ošefované dobře, ale musí chvíli počkat no.

Přínos
 HP

rychlá cesta
 25
 přínos HP

- přínos HP

spontánnost

"vízu"
 běžného
 života

spontánnost

legistika, proces HP

Tazatel: Jak se pak ta hostitelská péče odrazila na vývoji a psychické pohodě dětí, které se jí účastnily, vnímáte to na nich nějak?

^{"počáteční boom"}
Respondent: no tak zpočátku je jasné, že se jedná o boom když to tak řeku a to je z obou těch stran, všichni jsou nadšení všechno je super... ale to má taky nějaké ale jak říkám teď prostě to

vizito
 HP

spory hostitel x dítě

Vztahy
hostitel
x
dítě
Zneužití
HP dětí

→ přínos
je do doby kdy jako ty hostitelé s nima jezdí po výletech a prostě jsou tam nějaké ty zážitky jo
já nevím co bazén a dovolená a výlet a tak ale jak ten hostitel začne něco prostě chtít taky jo
třeba pomoci na zahradě nebo prostě jim dá nějakou povinnost že musí udělat když u nich bude
já nevím co, třeba vařit nebo podílet se na chodu té domácnosti nebo tak tak tady se většinou
láme chleba a ty děti jsou pak jako našťavané a zlobí se a reagují třeba nepriměřeně jak sem
řekla už v predešlých otázkách jo ale je třeba zas zjistit jo, co tomu předcházelo a tak, ale
většinou co tady máme ty hostitelky tak děti z toho jsou rády a jsou spokojené že zažijí něco
jiného a že se někam jinam podívají. Jo jakože oni prostě tu hostitelku berou jako tak, že to je
hodná teta, hodnej strejda se kterýmá deme na výlet, ale nebudou vás nikdy brát, teď to jako
myslím, kdybyste třeba vy byla hostitelka, že jako jste jejich náhradní mama nebo něco
takového. Jako může se stát že to přejde v pěstounku potom ale to málo kdy, fakt. Jako protože
nám se tam potom vrací děti z těch pěstounek, kdy třeba měli jiné představy a tak. Ono nikdy
ta hostitelka jako nebude rodina jo nikdy nic takového, protože to jako není od miminka.

povinnosti
dětí
u hostitelů
komunikace
koordinace
- přínos
nepřehnaně
třeba
vážně

Tazatel: takže jak vy vidíte ty vztahy mezi těma hostitelama a dětma?

vedení
hostitelů

Respondent: fakt jako takové jak v rodině, dám příklad jo.. oni mně berou jako takovou tu
potenciální matku jo tam jakoby jo, protože já jsem tam s nima jo takže já jsem jakoby ta
potencionální matka jo (smích) a teď jako ti hostitelé to je strejda a teta. Jo oni mají jasno, oni
nečekají jako jo nic, oni vědí že budou vrácení, že jedou na výlet a vrátí se, že přijedou večer
prostě nebo za dva dny nebo takto a takto. Záleží na každém dítěti a víceméně. tak jak my
mluvíme s těma hostitelama, co se může stát, když si to dítě vezme jo, že může udělat to nebo
to, tak i k těm dětem jako mluvíme tak víte jo. My jim neříkáme že to je jako hodná teta, ty bys
tam mohla bydlet jo nebo já nevím

→ přípravnost
dětí u
HP

↑ příprava dětí na HP

Tazatel: takže žádné falešné naděje...

jasně pravidla
komunikace vychovatel x dítě - hostitel
Respondent: přesně to je to, žádné falešné naděje a přitom i když s nima mluvíme jim říkáme
at' oni (důrazně) nedávají falešné naděje jako jo já bych si tě vzala jo a víte jak to lidi říkají, já
bych si tě vzala hned domů jo. Takže at se s nima tímhle stylem takto nebaví s těma děčkama.
Prostě at jim řeknou pravidla prostě jo pojedíš s tetou jo super všechno jo na víkend, tam
lyžování jo, třeba i do zahraničí s nima můžou jet jo, když se dá, ale prostě jako i s těma dětma
takto mluvíme i s těma hostitelama.. prostě hodné tety, hodní strejdové.

příprava
hostitelů
jasná
pravidla

Tazatel: no proč myslíte, že tomu tak je?

↑ příprava dětí u HP

37 **Respondent:** no jednak genetická dispozice jo jak třeba navazují vztahy a tak a taky že ty děti stárnou a chápou to víc a v jejich podvědomí je prostě zakotveno že hostitelská péče není rodič tak proto.

Tazatel: Jaké naopak vnímáte nedostatky v hostitelské péči?

40 **Respondent:** hostitelé někdy nerespektují ty naše doporučení jo jak jsme se bavili, že ty děti si něco nesou s sebou takto a jsou ^{negativní zkušenosti dětí} tím, kde předtím žili v jakém prostředí a podmínkách a to ti hostitelé někdy jako přehlížejí a pak samozřejmě je to rychle přejde a rychle z toho vystrýzlivý tady z toho prvotního nadšení což jako je třeba pak těm dětem i líto jo... a ^{nerespekt pravidel HP = hostitel} má to i své negativa jo vám řeknu mám kolegynku jako učitelku tady jo co si vzala slečnu prostě.. všechno super super to bylo až slečna nám dorostla nějak do 16 let a ta slečna kouří, ta učitelka ta nekouří tak ji zdrbla za to že kouří a ona od té doby že prostě ji to nebaví a že tam jako už nebude jezdit jo.. oni okamžitě takhle reagují ty děcka. Takže tam když už si fakt ^{neakce dětí navýšenou} někdo veme a malé děti jsou malé děti a zase nejsme ale půjčovna jo. Protože nám se třeba ozve ^{riziko dětí není ve věc} strašně moc lidí jo, že by chtěli jo třeba Pavlíka (smyšlené jméno) jestli si ho můžou vzít ven ^{nevhodnost hostitelů} ale my nejsme půjčovna jo. Prostě děti nejsou jako věci že teď mi je jako půjčte a až se mi nehodí já je vrátím, takže to tam musí být trochu zas ošefované, ale to my se snažíme hodně nastavit ty pravidla na začátku té hostitelské péče. A ještě další problémy so jsou tak jsou rodiče dětí, tam musí být souhlas. Tak tam jo tam se to nejvíc jako zdržuje a je to jako těžké, protože jako ty rodiče oni furt si dělají ty práva na ty děti jo takže... oni ty děti nenavševují nějak pravidelně to je.. to jsou ja ^{motivace hostitelů} nevím jak to mám ani říct slušně... děti mají třeba jít na nějaký výlet, my tam musíme vyjet za nima na ty ubytovny a azyláky a já nevím kam všude, prostě drogujou jo no šílené a nechci ani o tom mluvit, kde všude my musíme jezdit jo abychom jako k zajištění toho podpisu, protože oni jsou pořád zákonní zástupci, pokud nejsou zbavení že, takže my tam musíme zajet a prosit je aby podepsali nějaký výlet nebo tady to děcku jo... pokud je to jako v rámci domova tak to jako stejně platí stát jo a pokud hostitelka tak hostitel jo.. no tak a my musíme jít jako prosit o podpis jo.. aby mohl někam jet.. je to šílené vám řeknu.. to jako sociálky nedělají problémy, nikdo, ale ty rodiče nám dělají problémy tady v tom, oni se svojí sobeckostí a já nevím s čím tak prostě ne, nepodepíší něco nebo se ani neozývají jo. A tam je obrovská díra bych řekla jo protože ono když už se to dítě dostane k nám, a my ho tady vedeme k tomu normálnímu životu jo tak není to matka nebo otec zbavený rodičovských práv tak my kvůli každé blbosti musíme jet za nima a kolikrát je ani nenacházíme jo nebo musíme a lítáme někde po hospodách jo prostě no fakt toto je obrovská díra v tom systému a já říkám, že pokud se to

dítě dostane už k nám tak my bysme měli mít ty práva na něho jo, protože přesně my jsme rodina.

Tazatel: a z čeho pramení Váš názor?

41 **Respondent:** tak to je z dlouholetých zkušeností tady to, to mám jakože vyzorované už říkám toto je obrovský problém tady v tom. - přetvářky HP

Tazatel: je ještě něco, co vnímáte jako negativum hostitelské péče?

42 **Respondent:** no ještě jedna věc mně tam potrápila jo... to je takové to půjčování dětí že třeba přijdou lidi že jejich dítě si nemá s kým hrát jo, to je též sprosté jo víte, to se jako taky objevuje. (povzdech) → motivace hostitelů "|| půjčování dětí"

Tazatel: tak to s vámi souhlasím, taky se mi to nelíbí

43 **Respondent:** no víte, že jako je pěkné že někteří by chtěli pomoci jo, ale ta druhá stránka je, že jako taková ta... (chvilka přemýšlení) Ta sobeckost nebo já přesně nevím jak to definovat, takové to.. → motivace hostitelů
altruismus hostitelů

Tazatel: takový spíš vlastní prospěch z toho

44 **Respondent:** no přesně to.. a to se jako taky objeví, že někdo přijde že má syna a že si nemá s kým hrát jo, takže si tam jako půjčí nějaké dítě.. no a pak když s nima máme ten pohovor jo a ptáme se proč chtějí do hostitelky dítě tak vám odpovídají že ta rodina a tak co že.. pak vyleze tady to z nich... no ale jinak je to jako super jo, třeba i sousedka si tam teď bere do hostitelky jednu slečnu a, jo protože ona má třeba taky dceru, ale oni jsou spolužačky jo, ale už to bylo úplně o něčem jiném jo, protože uváděla že si rozumí s její dcerkou, že jsou spolužačky a že by chtěla, aby se celkově všichni sblížili a něco podnikaly, ale je to jiné to úplně jinak vyzní, ale že když vám tam řekne že dítě si nemá s kým hrát tak si jsou půjčit nějaké dítě do domova tak se na mně nezlobte ale.. nebo já mám holku tak starou a ona si nemá s kým hrát bo a takové jo... že vám fakt přijdou s takovými... a nebo ještě aj romské rodiny vám tam jako slibují že si vezmou šak co máme taky děcka jo a taky tak chodí jo... a nebo jako ty nároky no, že jakos tím pak zatěžují ty děcka jo, protože oni jim... chvilka přemýšlení.. oni třeba mapíšou děcku mail jo, ale to děcko jim třeba neodpovídá dva dny jo a oni prostě ho začnou úplně bombardovat jo, že proč neodpovídá a že by chtěli to a já nevím co... a že by chtěli aby prostě udělal bakaláře a školu a nevím co a známky a tak jo a prostě tím se to pak jako pokazí, protože to děcko.. oni fakt ty hostitele jako neberou jakoby rodiče, takže oni ty hostitelé jsou pak i překvapení, když je jako za něco sprdnou jo, že to děcko se jim jako vzepře okamžitě jo a už tam nechce jít jo a

nylé
něstavy

středně
zřeh

proč
vychovatelů

motivace
hostitelů

nehodn
motivace
hostitelů

přehnané
nároky
hostitelů
na děti

motivace dětí

oni se jako diví a já jda co, šak sem nic neudělal jo, jenom sem chtěla aby umyl nádobí jo nebo já nevím většinou jde o nějakou blbost jo, ale to děcko prostě se vzepře a ono to pořád jako bere jen jako hodná teta hodný strejda jo a hotově. Takže základ pro všechno tady v té oblasti je o komunikaci jo.

Tazatel: a Jak hodnotíte celkově to legislativní ukotvení tohoto typu péče?

45 **Respondent:** přiměřené době a lokalizaci

Tazatel: jak to myslíte?

46 **Respondent:** ta legislativa je právě super u těch hostitelů, že to není prostě to jo, když není tak se nic neděje, není hostitel jo, nebo dojde ke konfliktu dobré šup, nic se neděje. To je jak když se jako pohádá třeba vaše děcko s vaší sestrou, teď dávám příklad jo, no tak třeba se nebudou vídat jo, ale jako nic se neděje prostě jo.

Tazatel: tomu rozumím, jak to myslíte. Ještě se vás zeptám na poslední otázku, jak by podle Vás měla v nejideálnějším případě hostitelská péče probíhat?

47 **Respondent:** aby to bylo pro obě strany pořád růžové (úsměv)

Tazatel: to by bylo nejlepší kdyby to šlo. Chtěla byste se teď zeptat něco vy mně?

48 **Respondent:** no jenom jestli máte nějaké zkušenosti třeba z dětského domova?

Tazatel: nene bohužel nemám, teď jsem navštívila několik dětských domovů v rámci tohoto šetření takže mně většinou provedly a povykládaly jsme si co šlo, ale pracovní zkušenost zatím ne. Byla jsem na praxi na ospodu a poté v dalším semestru ve středisku volného času s dětma a to se mi moc líbilo, i jedna i druhá praxe, ale do domova jsem zatím neměla příležitost.

49 **Respondent:** co není může být. (usměv) Tak já vám přeju hodně úspěchů v té vaší práci a at se daří.

Tazatel: Já vám moc děkuji za vaše podmínky a za váš čas, který jste si pro mě našla a přeju vám hodně úspěchů ve vaší práci tady i v osobním životě. Těšilo mne a přeju hezký zbytek dne.

50 **Respondent:** i mně, na shledanou.